

Møte fredag den 14. juni 2013 kl. 9

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr.98):

1. Redegjørelse av utenriksministeren, forsvarsministeren og utviklingsministeren om utviklingen i Sahel og Norges deltakelse i FN-operasjonen MINUSMA (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)
2. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om På rett vei – kvalitet og mangfold i fellesskolen (Innst. 432 S (2012–2013), jf. Meld. St. 20 (2012–2013))
3. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Knut Arild Hareide og Kjell Ingolf Ropstad om å løfte lærerens stilling i grunn- og videregående skole (Innst. 320 S (2012–2013), jf. Dokument 8:55 S (2012–2013))
4. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Line Henriette Hjemdal, Kjell Ingolf Ropstad, Kjell Arvid Svendsen og Geir Jørgen Bekkevold om faget religion, livssyn og etikk (Innst. 364 S (2012–2013), jf. Dokument 8:56 S (2012–2013))
5. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Laila Dāvøy, Dagrun Eriksen, Line Henriette Hjemdal og Kjell Arvid Svendsen om videregående skoletilbud til pasienter i helseinstitusjon (Innst. 365 S (2012–2013), jf. Dokument 8:64 S (2012–2013))
6. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Mette Hanekamhaug, Tord Lien og Bente Thorsen om innføring av tegnspråk som valgfag i ungdomsskolen (Innst. 321 S (2012–2013), jf. Dokument 8:89 S (2012–2013))
7. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Kjell Ingolf Ropstad og Øyvind Håbrekke om et verdiløft i skolen (Innst. 322 S (2012–2013), jf. Dokument 8:90 S (2012–2013))
8. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Tord Lien, Mette Hanekamhaug og Bente Thorsen om opprettelse av realfagsgymnas (Innst. 323 S (2012–2013), jf. Dokument 8:100 S (2012–2013))
9. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Håbrekke, Dagrun Eriksen, Ingunn E. Ulfsten og Geir Jørgen Bekkevold om å fjerne køene til de kommunale kulturskolene

(Innst. 394 S (2012–2013), jf. Dokument 8:104 S (2012–2013))

10. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om endringer i forsvarspersonelloven (Innst. 383 L (2012–2013), jf. Prop. 57 L (2012–2013))
11. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Kompetanse for en ny tid (Innst. 384 S (2012–2013), jf. Meld. St. 14 (2012–2013))
12. Referat

Sak nr. 1 [09:00:25]

Redegjørelse av utenriksministeren, forsvarsministeren og utviklingsministeren om utviklingen i Sahel og Norges deltakelse i FN-operasjonen MINUSMA

Utenriksminister Espen Barth Eide [09:00:56]: Jeg vil takke for anledningen til å gi en gjennomgang av situasjonen i Sahel-regionen.

I store deler av Afrika har utviklingen de siste årene gått i positiv retning. I mange land styrkes demokratiske institusjoner og styresett. Det er tydelige fremskritt innen helse og utdanning, og en rekke land i Afrika opplever betydelig økonomisk vekst. Den afrikanske union, AU, spiller en viktigere rolle enn for bare få år tilbake. Det gjelder organisasjonens håndtering av kriser og konflikter, så vel som fremme av demokratiske prinsipper og økonomisk og politisk integrasjon.

Antallet konflikter i Afrika har gått ned. Befolkningene i mer enn 90 pst. av de afrikanske landene har siden år 2000 kunnet leve i fred. Vi har all grunn til å glede oss over disse utviklingstrekkene, som særlig er fremtredende i Afrika sør for Sahara.

Samtidig finnes det områder hvor utviklingen går i klart negativ retning. I Nord-Afrika gjennomgår en rekke land omfattende omveltninger etter den såkalte arabiske våren. Mellom Nord-Afrika og Afrika sør for Sahara ligger Sahel-regionen – som utgjør beltet rundt Saharaørkenen og inkluderer Senegal, Mauritania, Mali, Burkina Faso, Niger, Nigeria, Tsjad, Sudan, Etiopia, Eritrea, Djibouti og Somalia. Regionen preges av spenninger, hyppige matvarekriser og svakere økonomisk og sosial utvikling enn andre steder på det afrikanske kontinentet.

Problemene har tiltatt kraftig de seneste årene, i noen grad som en følge av omveltningene lenger nord. Kriminelle nettverk styrkes, særlig innen narkotikatraffikken. Ulike opprørsgrupper blir stadig mer aktive. Alt dette skjer i en region der grensene mellom land og folk er trukket i sand.

Dette regionale perspektivet må vi ha med oss når vi starter vårt engasjement i Mali. For selv om Mali fremstår som selve episenteret i den pågående konflikten, er det umulig å se landet isolert fra utfordringene og spenningene i regionen omkring. I Libya er situasjonen uoversiktlig. Opprørsgrupper opererer fortsatt ut fra områder sør

i landet, utenfor libyske myndigheters kontroll. I Tunisia gir fremveksten av fundamentalistiske krefter grunn til bekymring. I Algerie ble vi selv rammet av det dramatiske terrorangrepet i In Amenas. I Niger, Malis naboland, har det de siste ukene vært flere angrep som gir grunn til uro og frykt for spredning av konflikten.

Lenger sør, i Nigeria, gjennomfører den militante gruppen Boko Haram stadige angrep, som har medført unnatakstilstand i de tre nordlige provinsene. I hele Sahel-regionen har nettverk som sympatiserer med Al Qaida, fått sterkere fotfeste – og dette i en region med svake, nær sagt oppløste, eller rett og slett ikke-eksisterende, statsstrukturer og porøse grenser.

Den uløste konflikten om Vest-Sahara og ustabiliteten i Sahel skaper dessuten økende frustrasjon og sårbarhet blant unge i flyktningeleirene i Algerie. FNs generalsekretær har nylig uttrykt uro over dette. Norge støttet en utvidelse av mandatet til FN-operasjonen MINURSO, United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara, til å omfatte menneskerettighetsovervåking i neste mandatperiode, men dette lyktes dessverre ikke. Vi støtter opp om FNs arbeid for en forhandlet løsning på konflikten, og vi mener at det internasjonale samfunn må stå samlet i sitt press på partene for å oppnå en politisk løsning.

Det er i hele dette regionale politiske landskapet at konflikten i Mali må løses – og forstås. Jeg har ved ulike anledninger redegjort for noen hovedtrekk ved konflikten, som f.eks. i den utenrikspolitiske redegjørelsen 12. februar i år. La meg understreke noen hovedtrekk: Det som tilsynelatende var et fungerende demokrati i Mali, falt sammen etter militærkuppet i mars 2012. Kuppet var et resultat av at flere opprørsbevegelser – med svært ulike målsettinger – hadde tatt kontrollen over nordlige deler av landet. Mali hadde i lengre tid hatt regionale spenninger og ikke tilstrekkelig inkludering av befolkningen i nord. Nå sto myndighetene i hovedstaden Bamako overfor trusler om løsrivelse og innføring av et fundamentalistisk, islamistisk styre.

Det avgjørende vendepunktet kom da franske styrker 11. januar i år grep inn. De stanset opprørernes fremrykking sørover og frigjorde deretter det aller meste av territoriet som opprørerne kontrollerte. Intervensjonen fikk bred politisk tilslutning, både i Mali og i det internasjonale samfunnet. Frankrike fikk også god militær støtte fra afrikanske styrker, i første rekke fra Tsjad. Styrker fra andre afrikanske land ble utplassert innenfor rammen av en afrikansk operasjon, AFISMA, som står for African-led International Support Mission to Mali.

AU og den vestafrikanske samarbeidsorganisasjonen ECOWAS gjorde det imidlertid raskt klart at AFISMA ville ha behov for støtte fra det internasjonale samfunn. Den 25. april i år vedtok FNs sikkerhetsråd derfor enstemmig å opprette en FN-operasjon – MINUSMA – med et robust kapittel VII-mandat. MINUSMA står for United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali. Den nylig publiserte forhåndsrapporten om Mali fra FNs generalsekretær til Sikkerhetsrådet legger til rette for at såkalt «rehatting» av MINUSMA – altså operasjonsstart – vil skje 1. juli, som planlagt.

Dette FN-engasjementet vil gjøre det mulig å sikre både finansiering og viktige militære komponenter, som AFISMA ikke hadde til rådighet. I henhold til sikkerhetsrådsvedtaket, kan FN ta i bruk alle nødvendige midler for å beskytte sivile og støtte maliske myndigheter på følgende områder:

- stabilisere situasjonen – særlig i nord
- styrke statsadministrasjonen
- legge til rette for humanitær innsats
- beskytte kulturminner
- straffeforfølge krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten.

Mandatet er med andre ord bredt. Det omfatter langt mer enn sikkerhetsrelaterte oppgaver, inkludert politiske oppdrag som støtte til avholdelse av valg og styrking av menneskerettighetssituasjonen.

Regjeringen prioriterer at Norge skal støtte opp om og delta i FNs fredsoperasjoner. I altfor lang tid har vestlige land overlatt hovedtyngden av dette ansvaret til land fra Asia, Latin-Amerika og Afrika, for selv å konsentrere seg om oppdrag i Afghanistan og Irak. Denne trenden ser imidlertid ut til å snu. Flere europeiske land viser nå interesse for å delta i operasjoner som MINUSMA.

Da vi mottok anmodningen fra FN om å delta i MINUSMA, besvarte vi denne positivt. Gjennom vår deltakelse søker vi å bringe konflikten i Mali inn på et bedre spor. Om dette lykkes, vil vi samtidig bidra til økt stabilitet i en sårbar region. Norge vil delta med svært relevante militære kapasiteter, som er sterkt etterspurt, og der Norge har den ønskede kompetansen. Forsvarsministeren kommer nærmere inn på disse bidragene. Vi har også meddelt FN at vi kan tilby politirådgivere, dersom et slikt bidrag er ønskelig, og vi har personell med de nødvendige kvalifikasjoner.

Regjeringen er opptatt av at MINUSMA, så vel som Malis egne styrker, opptre på en måte som skaper tillit i befolkningen. Dette innebærer også å motvirke hevnaksjoner og andre overgrep, inkludert seksualisert vold.

Den internasjonale innsatsen er et nødvendig bidrag for å skape rom for en inkluderende politisk prosess. Men helt avgjørende er viljen blant Malis egne aktører til å møte utfordringene som forårsaket konflikten.

Malis interimregjering må iverksette sitt politiske veikart, avholde valg snarlig og få på plass en ny regjering. Den må ha legitimitet i alle deler av landet. Dette er noe vi understreker i vår dialog med maliske myndigheter. Jeg møtte Malis utenriksminister for kort tid siden og snakket om nettopp dette.

For å sikre varig stabilitet må en inkluderende forsoningsprosess settes i gang. Det er behov for konkrete forsoningsprosesser med enkelte opprørsbevegelser og en langt mer omfattende nasjonal dialog, hvor samtlige folkegrupper er inkludert. I denne prosessen må også kvinner ha sin rettmessige plass, i henhold til kravene i FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325. En egen kommisjon for forsoning er nå opprettet, og de første kontaktene mellom regjeringen i Mali og den tuareg-dominerte opprørsbevegelsen har funnet sted.

De legitime behov i befolkningen må imøtekommes, særlig i nord. Samtidig er det viktig å forhindre en situa-

sjon som kan lede til en fragmentering av landet. Dette kan få farlige konsekvenser også utenfor landets grenser. Dette gjelder både Mali og nabolandet Niger, som er spesielt sårbart. Norge ønsker å utvide innsatsen i begge landene gjennom bistand til å styrke landenes institusjoner, stimulere til utvikling, og dermed svekke faren for spredning av åpen konflikt i hele regionen.

Vi vil derfor også styrke den politiske kontakten med øvrige land i regionen – særlig Algerie, Marokko og Libya i Nord-Afrika og Nigeria og Ghana i Vest-Afrika. Siktemålet med dette er todelt: å videreutvikle de bilaterale forbindelsene og få til en løpende vurdering av utviklingen og hvilke bidrag Norge til enhver tid kan gi. Bedre grensekontroll er én sentral og særdeles vanskelig utfordring.

Jeg vil understreke hvor viktig det er at vi gir vårt bidrag til å styrke afrikanernes egne institusjoner – i særdeleshet Den afrikanske union. Dette la jeg vekt på under AUs toppmøte for tre uker siden som markerte at det var 50 år siden organisasjonens forløper OAU, Organisasjonen for afrikansk enhet, ble opprettet. AU vil være en viktig aktør i Mali, sammen med FN og ECOWAS.

Å fatte en beslutning om å delta i en internasjonal operasjon er en viktig beslutning. Det er også en krevende beslutning. Vi må ha klart for oss: Hvorfor skal Norge bidra i Mali? Hva hadde konsekvensene vært om det internasjonale samfunnet forholdt seg passivt?

Det er, slik jeg ser det, fem grunner til det norske bidraget.

For det første: Det berører sentrale mål i norsk utviklingspolitikk – bekjempelse av fattigdom og utvikling av demokratisk styresett.

For det andre: Dersom vi taper kampen mot narkotika-trafikk og annen organisert kriminalitet i denne regionen, vil spesielt europeiske land merke virkningene.

For det tredje: En vedvarende og forsterket uro i regionen vil øke presset av folk som søker seg nordover på leting etter en bedre fremtid.

For det fjerde: Næringsengasjement i regionen vil bli mer sårbart dersom terrorbevegelser får ytterligere fotfeste.

Til sist: Vi må hindre en destabilisering av hele regionen. Dette regionale perspektivet er derfor utgangspunktet for et bredt, norsk engasjement i Mali.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [09:12:02]:

FNs sikkerhetsråd anser situasjonen i Mali for å være en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. På denne bakgrunn vedtok Sikkerhetsrådet 25. april resolusjon 2100, som bl.a. gir mandat til å opprette en FN-operasjon i Mali, United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali, MINUSMA. 6. mai 2013 mottok Norge en formell henvendelse fra FN om å delta i operasjonen.

Som utenriksministeren allerede har redegjort for, vil MINUSMA være en flerdimensjonal integrert stabiliseringsoperasjon med et robust kapittel VII-mandat. Et kapittel VII-mandat betyr at styrken er autorisert for å benytte alle midler, begrenset av styrkens kapasiteter og geografiske plassering, til å oppfylle de oppgavene Sikkerhetsrådet har gitt i resolusjonen. Dette innebærer at styrken

har rett til å engasjere seg i kamphandlinger dersom ledelsen for misjonen mener det er nødvendig for å oppfylle mandatet.

25. april overtok MINUSMA ansvaret for de oppgavene som inntil da ble ivaretatt av FN's politiske kontor i Mali. Det planlegges med at FN overtar ansvaret for stabiliseringsoperasjonen fra den afrikanskledede AFISMA-styrken 1. juli i år. Dette blir FN's tredje største fredsoperasjon, og den skal bestå av inntil 11 200 soldater og 1 440 politifolk, inkludert 320 individuelle politirådgivere samt sivilt personell. Store deler av AFISMA-styrken skal overføres til MINUSMA, som i tillegg vil bestå av styrker fra andre afrikanske land, flere asiatiske samt enkelte europeiske land.

Det er viktig for både operasjonens legitimitet og operative evne at vestlige land stiller opp med de spesialkapasiteter FN etterspør. Slike kapasiteter er en forutsetning for at operasjonen lykkes med å oppfylle sitt mandat.

På militær side tilbyr vi FN inntil fem stabsoffiserer og inntil 15 personer til en informasjons- og analyseenhet. Begge bidragene er tilknyttet og samlokalisert med operasjonshovedkvarteret i Bamako. FN har spesifikt anmodet om denne type spesialkapasiteter for å kunne drive operasjonen effektivt. Et slik norsk bidrag vil kunne være svært viktig for å løse oppdraget. Det norske personellet vil rekrutteres fra ulike avdelinger i Forsvaret, basert på frivillighet og kompetanse. Personellet til informasjons- og analyseenheten vil være på plass i takt med etableringen av enheten, rundt månedsskiftet august/september. De norske stabsoffiserene vil kunne være på plass tidligere.

Det vil være avgjørende for MINUSMA's evne til å gjennomføre mandatet at operasjonsledelsen har god situasjonsforståelse og kapasitet til å foreta tidsriktige og relevante vurderinger av sikkerhetssituasjonen. Den norske analyseenheten vil inngå i «All Sources Information Fusion Unit», hvor relevant informasjon sammenstilles og bearbeides for å styrke operasjonens evne til å beskytte sivile og redusere risikoen for eget personell.

Det norske bidraget vil også imøtekomme FN's etterspørsel etter høyt kvalifisert fagpersonell. Regjeringene i Sverige og Tyskland har besluttet å sende transportfly til MINUSMA – Sverige ønsker i tillegg å tilby stabsoffiserer. Frankrike vil også stille personell til MINUSMA. Regjeringen er også kjent med at enkelte andre europeiske land er i dialog med FN om konkrete bidrag til MINUSMA. Det er ønskelig med et nordisk samarbeid om de militære bidragene, noe som også vil understøtte ambisjonen om felles nordiske bidrag i FN-operasjoner. Vi har hatt god dialog med alle de nordiske land i denne prosessen. Vi vil fortsette planleggingen med sikte på å finne nordiske løsninger knyttet til deployering, forsyning og samordning av innsatsen. MINUSMA er gitt et mandat for tolv måneder. Det er likevel klart at FN ser for seg et langsiktig engasjement i Mali. Det norske bidraget planlegges for en periode på tolv måneder.

På grunn av misjonens kompleksitet og antallet aktører legges det i operasjonskonseptet for MINUSMA stor vekt på god koordinering og tett samarbeid med de andre pågående operasjonene i Mali, og mellom MINUSMA og

FN-operasjonene i Liberia og Elfenbenskysten. MINUSMA skal også etablere militære liaisonfunksjoner med den maliske hæren. Det legges også stor vekt på sivilt-militært samarbeid med hensyn til en helhetlig tilnærming til informasjonsinnsamling, overvåking, verifikasjon og tidlig varsling. Jeg vil understreke at operasjonskonseptet fremdeles er under utarbeidelse, og at det kan komme endringer frem mot endelig godkjenning. Det er forventet at operasjonskonseptet vil være godkjent innen få uker.

På vanlig måte er det utpekt en spesialrepresentant som sjef for misjonen, som på vegne av FN's generalsekretær er ansvarlig for implementeringen av mandatet, og er øverste leder av misjonens sivile og militære komponenter. På militær side ledes operasjonen av en styrkesjef som rapporterer til spesialrepresentanten og utøver operasjonell kontroll over alt militært personell tilhørende MINUSMA. Norsk personell som deltar i operasjonen, vil være avgitt til MINUSMA og står under kommando av styrkesjefen. En norsk offiser vil bli utpekt som senior norsk representant, og han vil ivareta kontakt og rapportering til Forsvaret hjemme. Seniorepresentanten vil ha de nødvendige fullmakter til å bidra til å ivareta det norske personellens sikkerhet i operasjonen.

De franske styrkene i Mali vil ikke være en del av MINUSMA, men vil videreføre sine antiterroroperasjoner på grunnlag av en bilateral avtale med maliske myndigheter. De franske styrkenes nærvær og kapasitet er en forutsetning for at MINUSMA skal kunne ivareta sine oppgaver i en innledende fase.

Nedtrapping av den franske operasjonen er i gang. Mye tyder på at 2 000 franske soldater blir værende i Mali inntil videre. Sikkerhetsrådsresolusjon 2100 gir den franske styrken i Mali mandat til å gripe inn dersom personell fra MINUSMA utsettes for overhengende, alvorlige trusler. For dette formålet vil Frankrike også kunne benytte seg av andre franske styrker og militære kapasiteter i regionen, dersom situasjonen skulle kreve det. Frankrike tar også sikte på å stille personell til sentrale stillinger i MINUSMAs hovedkvarter for å bidra til god koordinering og et avklart ansvarsforhold mellom de to operasjonene. Det pågår nå forhandlinger mellom FN og Frankrike om en avtale som skal regulere arbeidsdeling og koordinering mellom MINUSMA og franske styrker. MINUSMA vil også samarbeide med EUs treningsmisjon, EUTM, som vil fortsette å støtte maliske forsvars- og sikkerhetsstyrker med opplæring og rådgivning.

Avslutningsvis vil jeg understreke at sikkerhetssituasjonen i Mali vil være krevende, spesielt i form av såkalte asymmetriske trusler. Det er imidlertid tegn til forbedring de siste måneder etter den franske styrkens inngripen og utplassering av AFISMA og EUs treningsmisjon. Opprørsgruppene er svekket, og maliske myndigheter har gjenetablert kontroll over det meste av territoriet.

Det er for tiden ingen indikasjoner på at aktører i Mali har intensjoner om å ramme norske interesser spesifikt. Vurderingen er imidlertid at dette vil kunne endre seg ved en norsk militær deployering. Vi legger stor vekt på at norsk personells sikkerhet ivaretas på en tilfredsstillende måte. Tilfredsstillende styrkebeskyttelse, sanitets-

dekning og medisinsk evakuering er viktig i denne sammenheng.

Statsråd Heikki Eidsvoll Holmås [09:20:53]: Som utenriksministeren var inne på i sitt innlegg, har Sahelregionen i mange år hatt uoversiktlige grenser, mye smugling av narkotika og mennesker, fattigdom og matvarekriser som forsterkes av klimaendringene.

I tillegg har kampen om ressurser og rettigheter skapt konflikter mellom befolkningsgrupper i flere land. I både Mali og Niger har vi sett opprør fra deler av tuaregfolket.

I denne ustabile regionen, preget av politisk uro og stadige militærkupp, kunne Mali vise fram 20 år med en bra demokratisk og økonomisk utvikling. Valg ble holdt regelmessig og – ikke minst – fredelig. Fattigdommen ble redusert, og landet klarte å begrense skadene av tørkeperioder.

Men på tross av denne gode utviklingen var Mali fortsatt sårbart. Klimaendringene gjør at matvarekriser kommer oftere enn før. Økende ustabilitet i grenseområdene mot Nord-Afrika og økende korrupsjon internt i Mali var også med på å undergrave den positive utviklingen. Styret viste seg å være for svakt. Det sittende styret er en overgangsregjering, men kupplederne har fremdeles mye innflytelse. Overgangsregjeringen mangler folkelig legitimitet og har til nå ikke vist tilstrekkelig handlekraft.

Krisen i Mali er først og fremst en politisk krise. Den krever politiske løsninger. Når de nordlige områdene i landet blir mer stabile, er det viktig at overgangsregjeringen raskest mulig blir erstattet av legitime folkevalgte myndigheter.

Presidentvalget holdes om seks uker, den 28. juli. Valget må være så inkluderende som mulig for at den nyvalgte presidenten og regjeringen skal ha sterkest mulig legitimitet og folkelig støtte. En høy valgdeltakelse vil dessuten være bra og viktig for den videre forsoningen som må skje. Norge legger stor vekt på å støtte den politiske prosessen. Derfor har vi bevilget 40 mill. kr til FN's valgfond for valgprosessen i Mali.

Tuareger og andre folkegrupper i nord har i mange år blitt marginalisert og undertrykket. Nå må de bli inkludert i en bred politisk prosess. Deres rettigheter og krav må bli behandlet seriøst. Dette blir en hovedoppgave for en folkevalgt president og en ny regjering. Malis overgangsregjering har opprettet en kommisjon for dialog og forsoning med sikte på å innlede en dialog.

Samtidig må Malis nye, folkevalgte regjering sørge for en bedre styring av statsapparatet. Myndighetene må sørge for at hæren er under sivil kontroll, styrke demokratiske institusjoner og rettsstaten og bekjempe korrupsjon. Forbrytelser begått under konflikten må rettsforfølges. Disse store utfordringene krever støtte og bistand fra det internasjonale samfunn. FN's spesialrepresentant vil spille en viktig rolle her.

Så må den nye regjeringen starte det store, tunge arbeidet med gjenoppbyggingen og gjenopptagelsen av grunnleggende tjenester for befolkningen i de konfliktrammede områdene. Helse- og utdanningsinstitusjoner ligger i ruiner, det samme gjør vannforsyning etter opprørernes ødeleggelser. Økonomien er kraftig svekket.

Det er mye oppmerksomhet internasjonalt rundt krisen og konflikten i det nordlige Mali. Men for millioner av mennesker i hele Mali vil hovedbekymringen fortsatt være matvarekrisene, som kommer stadig oftere, kronisk underernæring og sykdommer som malaria. I tillegg kommer fattigdommen og mangel på helse og utdanning, særlig for jenter og kvinner.

Situasjonen i Mali er nedslående. Oppgavene er enorme. Mali trenger all mulig bistand og støtte fra hele det internasjonale samfunn, også fra Norge.

Norge har vært engasjert i Mali helt siden 1980-tallet gjennom frivillige organisasjoner som Kirkens Nødhjelp, Strømmestiftelsen, CARE og Tørrlandskoordineringsgruppen. Deres innsats, hovedsakelig i nord, har vært av stor verdi for befolkningen i Mali. Kirkens Nødhjelp var sentral i fredsprosessen som avsluttet «tuaregopprøret» i midten av 1990-årene. Vi vil fortsette å arbeide gjennom disse gode kreftene.

Sammen med andre givere frøs Norge utviklingssamarbeidet med myndighetene i Mali etter militærkuppet i mars i fjor. Nå tar vi gradvis opp igjen dette samarbeidet. Det gjelder i første omgang to programmer for matsikkerhet i områder som er særlig utsatt for tørke.

Sammen med FN og andre givere vil vi også vurdere andre tiltak for å styrke styresettet og utviklingen av demokratiet. Vi vil fortsette å jobbe spesielt med kvinners rettigheter og deltakelse i utviklingssamarbeidet i Mali. Vi skal gjøre vårt for å bidra til at kvinner får delta i de kommende politiske prosesser og den kommende fredsbevarende operasjonen.

Jeg deltok på den internasjonale giverkonferansen for Mali 15. mai. Der lovet verdenssamfunnet nærmere 25 mrd. kr i bistand til Mali i de neste to årene. Dette er et klart uttrykk for internasjonal solidaritet med Mali og en anerkjennelse av landets betydning for stabiliteten og sikkerheten i hele Sahel-regionen.

Norges bidrag er 80 mill. kr i utviklingsbistand. Dette kommer i tillegg til de 40 mill. kr som jeg nevnte tidligere i støtte til valgprosessen, og 104 mill. kr som er bevilget til nå i år til humanitær bistand for hele Sahel-regionen, med vekt på Mali.

Samtidig gjorde giverne det klart på konferansen at vi nå ikke er tilbake igjen til «business as usual». Valgene er viktige, men de vil ikke løse problemene alene. Giverne stiller derfor klare krav til den kommende president og regjering om politiske reformer, bedre styresett og en forsterket innsats for fred og forsoning i det nordlige Mali. Vi vil følge dette nøye i tiden som kommer.

Særlig er det viktig med reell framgang i forsoningsprosessen, som har kommet for kort. Her har den sittende regjeringen et stort ansvar, og det samme vil en ny folkevalgt regjering få. Det trengs en reell forsoning for at over 400 000 flyktninger og internt fordrevne skal våge å vende tilbake til sine egne hjem.

Krisen i Mali er et symptom på de dypere problemene som hele Sahel-regionen og resten av Vest-Afrika sliter med. Det er mange svake stater styrt av kuppmake-re, og demokratiet står svakt. I et slikt landskap er det viktig at vi støtter nettopp demokratiske krefter som kan

legge til rette for utvikling og stabilitet for befolkningen.

Som utenriksministeren var inne på i sin redegjørelse, henger utviklingen i landene i hele denne regionen sammen. Landene påvirker hverandre. Vi er derfor nødt til å se utover Mali.

Niger er verdens minst utviklede land, ifølge FNs Human Development Index. Landet har en befolkningsvekst som er blant verdens høyeste, og blir rammet av stadig verre tørkeperioder. Omkring 15 pst. av befolkningen, nesten 40 pst. av barna, er til enhver tid underernærte. Terrorangrepene for tre uker siden var de første av denne typen i landets historie og understreker hvor sårbart Niger er for truslene fra terrorgrupperinger med base i andre land i området.

Men Nigers valgte ledere har visjoner for utvikling og demokrati. I nært samarbeid med det internasjonale samfunn har de staket ut en kurs ut av fattigdommen. En positiv utvikling her vil ha positive ringvirkninger i regionen. Norge må bidra til dette. Vi vil derfor bruke omkring 52 mill. kr i Niger i år gjennom FN og frivillige organisasjoner. Det meste skal styrke matproduksjonen og gjøre befolkningen mer motstandsdyktig mot stadige tørkeperioder. Vi styrker vår tilstedeværelse i Niger, og i tillegg vurderer vi nå andre muligheter for å støtte myndighetene innenfor styresett, helse og utdanning for jenter.

Til slutt vil jeg si at jeg helhjertet støtter at Norge nå bidrar til en fredsbevarende styrke i FN-regi i Afrika. Norske soldater i blåhjelmer viser at vi er villig til å ta ansvar for internasjonal fred og sikkerhet på vegne av hele verdenssamfunnet.

Vårt engasjement i Sahel må være langsiktig. Det vil ta tid å se resultater. Men vi må huske at vi vil raskt se negative konsekvenser dersom vi lar være å handle.

Presidenten: Presidenten vil i samråd med utenriks- og forsvarskomiteen foreslå følgende opplegg for debatten:

Det tas utgangspunkt i Stortingets forretningsorden § 43 a, som omhandler redegjørelse fra medlem av regjeringen, men bestemmelsen i annet ledd første punktum fravikes ved at debatten ordnes på følgende måte:

Debatten begrenses til 1 time og 10 minutter, og taletiden fordeles slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Høyre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt adgang til replikker.

– Det anses vedtatt.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [09:30:51]: Fra Høyres side setter vi stor pris på at regjeringa velger å redegjøre såpass grundig som den nå gjør om utviklingen i Sahel og bakgrunnen for og omstendighetene rundt regjeringas beslutning om å delta med et styrkebidrag i FNs MINUSMA-operasjon.

Det er ingen tvil om at situasjonen i Sahel er krevende langs en rekke parametere. Det er knyttet til sikkerhets-

spørsmål, enorm fattigdom og mangel på utvikling, etniske og religiøse spenninger og nærmest kronisk politisk ustabilitet.

Regionen har likevel på mange måter vært en blind flekk for internasjonal oppmerksomhet, mens situasjonen gradvis har blitt verre og fiendtlige krefter i form av militant islamistisk ekstremisme, smuglere og opprørere har skapt en eksplosiv miks i det som nærmest har fått utvikle seg til en frison. Ekstremistene har vært til stede i området lenge, men det er først de senere årene at de har vært i stand til å etablere baser, særlig nord i Mali. Historien har vist oss hva som kan skje dersom en slik utvikling får pågå for lenge.

Med porøse grenser og svake statsmakter uten reell kontroll over enorme geografiske områder er spredningspotensialet av enhver konflikt også veldig stort. Spillover fra borgerkrigen i Libya slo inn med full styrke i Mali og videre inn i Niger. I stor grad har det vært ved å utnytte vakuemet etter Gaddafi-regimets fall i Libya at ekstremistene har skaffet seg våpen, opprørerne har spredt seg i regionen, og de har vært i stand til å etablere basene. Den langvarige konflikten i Algerie er bare ett annet eksempel på hvordan nasjonale konflikter bidrar til en regional dynamikk, hvor et komplekst sett av aktører søker å bekjempe hverandre med alle midler.

Det internasjonale samfunnet må med et bredt spekter av virkemidler ta grep om situasjonen for å hindre en ytterligere forverring. Den humanitære situasjonen er prekær, store folkemasser er på flukt, og statsmakten mangler både evne og legitimitet til å styre eget land.

Jeg er også glad for at utenriksministeren så tydelig annonserte at kvinners rolle og vektleggingen av sikkerhetsrådsresolusjon 1325 kommer til å være viktig. Uten at kvinner deltar på like vilkår, som likeverdige parter i freds-, forsonings- og gjenoppbyggingsarbeid, blir det ingen varig utvikling.

Jeg oppfatter regjeringas beslutning om å bidra til MINUSMA-operasjonen som riktig og viktig. Vi skal sende fem stabsoffiserer, 10–15 analyse- og informasjonspersonell og inntil fem polititjenestemenn. Oppdraget skal være tidsbegrenset til tolv måneder, og det har også vært et viktig poeng i diskusjonene Stortinget har hatt.

Samtidig: Vi skal ikke ha noen illusjoner om at denne FN-styrken er en slags «quick fix» for Mali eller for den bredere regionen. Som vi alle nå har vært innom, er det for store og for diverse utfordringer til det. Det internasjonale engasjementet må med all sannsynlighet være langvarig, og militæroperasjonen er bare ett element i en helhetlig innsats.

Vi skal heller ikke ha noen illusjoner om at dette militære bidraget, selv om det er begrenset i omfang, ikke vil være krevende for Forsvaret og for personellet. Bidraget betyr en ytterligere belastning på en organisasjon som allerede bidrar tungt i internasjonale operasjoner. Vårt bidrag i Afghanistan er fortsatt betydelig. Det er et faktum som dessverre litt for ofte blir borte i den offentlige debatten. Deltakelsen i Ocean Shield med fregatten KNM «Fridtjof Nansen» er en annen viktig og ressurskrevende innsats.

I den forbindelse er det også verdt å merke seg at bi-

draget til MINUSMA skal finansieres innenfor forsvarsbudsjettet, og at regjeringa dermed fortsetter å bruke av de midlene som etter de økonomiske planforutsetningene i Prop. 73 S skulle føres tilbake til Forsvarets øvrige organisasjon i tråd med nedtrappingen i Afghanistan.

Det er også underliggende og mer strukturelle utfordringer knyttet til den FN-ledede operasjonen Norge nå skal delta i. Erfaringsmessig preges større FN-operasjoner av denne typen – og den er, som forsvarsministeren er inne på, den tredje største operasjonen FN nå driver – ofte av svake og tidvis uklare kommando- og kontrollforhold. I MINUSMA, med hovedbidragsytere fra afrikanske land og med AUs militære hovedkvarter koblet inn, er det også en risiko for det i dette tilfellet. Det nordiske aspektet blir derfor særlig viktig. Det er behov for tett koordinering og samvirke mellom de nordiske landenes bidrag, og svenskene sender, som forsvarsministeren var inne på, også et substansielt bidrag, danskene har bidrag til vurdering, og begge land deltar også i EUs treningsmisjon.

Konfliktens kompleksitet og de politiske maktforholdene på bakken forsterker ytterligere utfordringene. Dagens regjering kom til makten ved et kupp, og har ingen demokratisk legitimitet eller legalitet, selv om det i utgangspunktet er denne regjeringa som har invitert de internasjonale styrkene inn. Det er å håpe at det planlagte valget i juli vil medføre en demokratisk valgt regjering, men det er ingen garanti for at denne vil være en konstruktiv og stabil samarbeidspartner for FN i det videre engasjementet. Det er også sterk uro i en av provinsene i Mali, nemlig Kidal, som man nå forsøker å løse før valget skal finne sted.

Parallelt med MINUSMA vil Frankrike inntil videre fortsette sin egen militære operasjon. Å koordinere de to operasjonene vil være avgjørende, men også vanskelig. Det er et uttrykt ønske fra Stortinget at en avklaring av rollefordelingen mellom de to må komme på plass snarlig, og før operasjonen skal begynne 1. juli.

Overgangen fra AFISMA til MINUSMA er også utfordrende knyttet til både mandatet som Sikkerhetsrådet har gitt, engasjementsregler, oppgaver og operasjonsspråk. Vi kan møte utfordringer som er uvante både for våre styrker og andre styrker, og det er selvfølgelig av avgjørende betydning å klarlegge med maliske myndigheter hvilket avtaleverk som foreligger, og hvilke engasjementsregler som gjelder for henholdsvis militært personell og politi. Gitt aktørbildet vi står overfor, er det veldig viktig.

Operasjonskonseptet vil ifølge forsvarsministeren først være klart om noen uker. Det kommer altså til å være helt avgjørende at særlig koordineringen mellom MINUSMA og den franske styrken er på plass. Forsvarsministeren sa at de franske styrkenes nærvær og kapasitet er en forutsetning for MINUSMA og særlig dersom noe skulle skje og det er behov for beskyttelse. Derfor er det desto viktigere at forholdet dem imellom er avklart.

Det er fortsatt mange uklarheter, og det er mange ting som vi ennå ikke vet, som kan være grunnlag for om operasjonen lykkes eller ikke, og også for norske styrkers deltakelse. Jeg tror det er helt åpenbart at dette kommer til å bli en vanskelig og kompleks operasjon, den kan komme til å bli langvarig, og det norske bidraget er tidsbegrenset til

ett år. Dersom det skulle være aktuelt å forlenge det eller gi andre kapasiteter, må regjeringa på vanlig måte komme tilbake til Stortinget og konsultere om det.

Jeg tror også det er viktig å understreke at det militære bidraget bare er en del av en større innsats, en helhetlig innsats, hvor ikke bare Norge, men også andre land bidrar, og man bidrar på mange ulike felt.

Jeg noterte meg avslutningsvis i utviklingsminister Heikki Eidsvoll Holmås' innlegg at han sa at SV støtter helhjertet opp om dette – det er jeg også glad for – og at norske soldater i blåhjelmer som tar ansvar for internasjonal fred og sikkerhet, er bra. Det er jeg helt enig i. Men norske soldater tar ansvar for internasjonal fred og sikkerhet også med annen farge på hjelmen. Det har vi gjort i mange år, og det kommer vi til å fortsette å gjøre.

Presidenten: Neste taler er representanten Svein Roald Hansen, som har en taletid på inntil 10 minutter.

Presidenten finner det riktig å informere om at han har blitt informert om at den øvrige taletiden til Arbeiderpartiet er fordelt på de to statsråder og utenriksministeren, dersom det skulle være behov for å kommentere og svare på slutten av debatten.

Svein Roald Hansen (A) [09:40:06]: Norge har lang tradisjon for å stille opp når FN ber om vårt bidrag til internasjonale operasjoner, hvis og når vi har egnede kapasiteter å tilby. Regjeringsplattformen gir også prioritet til deltakelse i FN-ledede internasjonale operasjoner. Vår deltakelse i FNs operasjon MINUSMA, som regjeringen har besluttet å tilby FN, er dermed helt i tråd med våre forpliktelser overfor FN og i tråd med regjeringens prioriteringer når det gjelder bidrag i internasjonale operasjoner.

MINUSMA hviler på en enstemmig sikkerhetsrådsresolusjon. Operasjonen har et sterkt og klart kapittel VII-mandat. Den er omfattende. Den skal stabilisere situasjonen, særlig i nord, styrke statsadministrasjonen, legge til rette for humanitær innsats, beskytte kulturminner og straffeforfølge krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten.

Den kan bruke alle nødvendige midler for å beskytte sivile og støtte maliske myndigheter for å løse oppgavene. Dette understreker det krevende i den situasjonen som operasjonen står overfor.

Utenriksministeren og utviklingsministeren trakk opp de regionale utfordringene som situasjonen i Mali må løses i. Det er et sårbart område med humanitære kriser, svak økonomisk og sosial utvikling og mange sterke spenninger. Alt er elementer som skaper rom og grobunn for opprørsbevegelser og ekstremisme. Al Qaida har fått fotfeste. Det er ingen tvil om at dette lett kan utvikle seg til et nytt arnested for internasjonal terrorisme.

FN-operasjonen innebærer at det internasjonale samfunnet overtar ansvaret for de tiltak som er iverksatt gjennom Den afrikanske union og den regionale økonomiske samarbeidsorganisasjonen ECOWAS og kommer i tillegg til de oppgaver den franske styrken utfører, og som de vil fortsette å utføre, selv om den trappes ned.

Det er viktig – det ble også understreket av utenriks-

komiteens leder – at forholdet mellom den franske styrken og FN-operasjonen avklares.

Det er oppmuntrende at Den afrikanske union og det regionale samarbeidet i Vest-Afrika har bidratt inn i en situasjon som utviklet seg i Mali. Landene i regionen tar et større ansvar for et samarbeid, ikke bare om økonomisk utvikling, men også for å sikre demokrati og sikkerhet. Det betyr imidlertid ikke at vi kan skygge unna. Tvert imot, det skaper en sterkere forpliktelse til at også vi skal bidra når det er behov for oss.

Situasjonen i Mali berører oss på flere måter, som utenriksministeren pekte på. Oppløsning av stater og fotfeste for fundamentalisme og terrorisme kan spre seg og ramme også oss. Terroranslaget i In Amenas var en brutal påminnelse om det.

Norge har vært engasjert i utviklingsarbeid i Mali i mer enn 20 år, gjennom flere frivillige organisasjoner. Situasjonen i landet berører oss også på den måten at utviklingsmulighetene som norsk bistand har vært med på å skape, kan gå tapt, om ekstremisme og islamistisk fundamentalisme ikke bekjempes.

Det aller viktigste er likevel at befolkningen i Mali og nabolandene fortjener en bedre framtid enn den opprørsgrupper og islamistiske fundamentalister kan tilby.

MINUSMA er en operasjon som ikke vil være kontroversiell hva grunnlag og oppdrag angår, heller ikke i regionen. Men det vil være en omfattende og krevende operasjon. FNs tredje største operasjon, med over 11 000 soldater og nær 1 500 politifolk. Den tar opp i seg AFISMA-styrken og vil altså ha et meget tungt afrikansk innslag.

Beslutningen om å tilby inntil fem stabsoffiserer og inntil 15 personer til informasjons- og analyseenheten samt politifolk har full støtte fra Arbeiderpartiet, på det grunnlaget og med de prioriteringer som statsrådene har redegjort for. Det har også de sivile bidragene utviklingsministeren har redegjort for, og som vil understøtte den politiske løsningen, som er nøkkelen til en bærekraftig løsning på problemene i landet og i regionen.

Vårt bidrag er ikke omfattende i antall, men det er viktige kapasiteter, som operasjonen vil være avhengig av. Skulle det være behov for å utvide eller endre vårt bidrag, legger jeg til grunn at regjeringen vil komme tilbake til Stortinget og konsultere om det på vanlig måte.

Det er viktig å understreke og være klar over at dette vil være en krevende operasjon. Vi snakker om et land som er mer enn tre ganger vårt eget i areal, og som ligger i et område hvor grensene er trukket i sand, og hvor statsdannelsene er svake, økonomiene er dårlige og folks levekår er stusselige. Men nettopp derfor er det internasjonale samfunnets innsats påkrevd.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [09:45:41]: La meg aller først takke utenriksministeren og de to statsrådene for redegjørelsene. Jeg synes det er naturlig og viktig at man spiller på lag i Stortinget i såpass alvorlige og viktige saker.

La meg også være helt tydelig på at Fremskrittspartiet støtter det vi nå har tenkt å gjøre, ikke minst fordi det har basis i et FN-mandat, men også fordi den delen av verden

som har det bra, har en plikt til å stille opp og bidra når andre deler har det vanskelig, av hensyn til hele sivilbefolkningen – barn og voksne av begge kjønn. Det er viktig for Fremskrittspartiets del å være tydelig på at vi skal hjelpe når vi kan, og når det er naturlig at vi gjør det. I så måte er det ikke tvil om at et bidrag fra Norge er naturlig, og det er noe vi skal og må gjøre.

Samtidig er det viktig å understreke – i hvert fall for vår del – at sikkerheten til personellet vi skal sende ned, er avgjørende. Jeg forutsetter at de respektive departementene og statsrådene har et gjennomgående fokus på det. Hvis vi skal beholde legitimiteten til å bidra ute, er det også viktig at vi tar vare på dem vi sender ut, på en god og forsvarlig måte.

Erfaringene fra Afghanistan, hvor vi har vært lenge, viser at det finnes noen utfordringer. Vi gjør veldig mye som er bra, samtidig er det ikke tvil om at de som kommer hjem, ikke bestandig oppfatter det å komme hjem som like enkelt. Nå skal vi ut i et nytt scenario – hvis man kan si det slik – som kommer til å bli tøft. Selv om vi i utgangspunktet ikke skal sende spesialstyrker eller noen andre, skal vi sende personell nedover. Det som i alle fall er sikkert med denne typen situasjoner, er at du aldri vet hva du ender opp i. Da tenker jeg at nøkkelforutsetningene for vår del er at personellet er forberedt, at de har riktig utstyr, riktig trening, riktig briefing og gode forutsetninger for å dra ned. Jo bedre forberedt man er, desto bedre er man i stand til å gjøre jobben sin.

Jeg håper og forutsetter at erfaringene fra Afghanistan i så måte vil bidra til å gjøre dette forsvarlig og godt.

Jeg er også glad for at man har tidsavgrensning på bidraget. For Fremskrittspartiets del er vi i alle fall ikke innstilt på å havne i en situasjon tilsvarende den i Afghanistan, som er et referansepunkt her, og ende opp med å bli værende der i ti år. Det er ikke målet vårt per i dag. Derfor er jeg veldig fornøyd med at man har en tidsavgrensning på ett år i første omgang.

Vi er selvfølgelig åpne for å ta denne debatten på nytt igjen, hvis regjeringen kommer tilbake og sier: Forutsetningene har endret seg. Vi har behov for å være der lenger. Vi ønsker å drøye bidraget. Da skal vi selvfølgelig stille opp og lytte til innspillene som kommer, men per i dag er det avgjørende for vår del at man har en tidsavgrensning på det.

La meg også si at det er ett punkt i forutsetningene vi er uenig i. Jeg ser på Forsvarsdepartementets hjemmeside at man skal finansiere den delen av bidraget innenfor den rammen som ligger. Det er vi prinsipielt uenig i. Vi mener at alle oppdrag av denne karakter bør tilleggsfinansieres. Jeg regner med at forsvarsministeren kommer opp hit senere i dag og sier noe om hvordan det skal finansieres. Hvis jeg ikke husker feil, deler jeg vel tankerekken til komiteens leder, om at hvis det er sparte midler – for å bruke et slikt begrep – fra Afghanistan, er de tiltenkt andre formål. Jeg ønsker å høre hvordan dette skal finansieres, og hva det eventuelt i verste fall vil gå ut over.

Jeg har et annet moment, som jeg også synes er viktig: Når mannskapene våre som har vært ute, kommer hjem, forventer vi faktisk at de tas vare på og gis samme honnør

som de som har tjenestegjort f.eks. i Afghanistan. Det har vært situasjoner, der folk har vært andre steder og følt seg som en andreklassers tjenesteyter, på vegne av den norske stat. Det synes jeg i utgangspunktet er en dårlig måte å behandle folk som tar stor risiko, på. For Fremskrittspartiets del tenker vi at alle som reiser ut og tar risiko, skal behandles likeverdig når de kommer tilbake. De som gjør jobben, med flagget på skulderen, eller folk i sivil, som gjør en jobb for oss, skal tas vare på og gis samme honnør når de kommer tilbake, uavhengig av hva slags land de har vært i.

Jeg har ikke tenkt å bruke så mye tid på bakgrunnen, for det har flere gjort før meg, men det overordnede for vår del er å ha fokus på at Norge har økonomiske muskler til å gjøre dette. Andre har vært inne på dette, bl.a. bistandsministeren. Det er helt naturlig. Vi har blitt bedt om å bidra med de styrkekapasitetene vi har. Vi mener det er mulig å gjøre dette. Jeg hørte også at forsvarsministeren påpekte kvaliteten på dem vi har.

Jeg har et tilleggsspørsmål – i tillegg til finansieringen – til forsvarsministeren: Ville man kunne gjennomført denne operasjonen uten et norsk bidrag? Hvis det er sånn at vårt personell er nøkkelpersonell for å kunne gjøre dette, tenker jeg at det setter saken i et spesielt lys. Hvis vi gjør dette fordi vi blir spurt i en mer generell henvendelse, ligger det litt andre vurderinger bak. Jeg synes i hvert fall det er viktig å få avklart det.

Men Fremskrittspartiet kommer til å støtte dette. Vi kommer til å være tydelige, og vi kommer til å forvente at personellet blir tatt vare på – før, under og etter – for jeg tror det har noe å gjøre for motivasjonen til dem som gjør en jobb, og til dem som reiser ut og gjør en innsats ute, enten de er i frivillige organisasjoner, ansatte i sivil sektor i Norge, eller de er i Forsvaret. Jeg tror motivasjonen deres i stor grad styres av om man lykkes i å gjøre ting. La meg på nytt bruke Afghanistan som eksempel: Enkelte har uttrykt til dels stor frustrasjon over at det blir vanskelig å se sammenhengen mellom det man ønsket, og det som var et norsk politisk mål her, og situasjonen man havnet i, og det man var satt til å gjøre langt borte.

Så jeg håper man har et godt og bredt fokus på å brife dem som skal gjøre jobben for oss. Da satser vi på at dette går bra.

Snorre Serigstad Valen (SV) [09:52:11]: Mali var for ikke lang tid siden blant svært få land som lå på topp i frihetsrangeringen som Freedom House hadde av land i Afrika. Trass i etniske spenninger og regional splid mellom nord og sør og sterk fattigdom har landet i 20 år klart å fungere som et fritt demokrati med en fri presse. Det demokratiet er nå borte. Hauker i Bamako tok makten ved et militærkupp i fjor, som en reaksjon på regjeringens håndtering av opprørsbevegelser med – la oss si – begrenset oppslutning i folket. Dermed er det de som har ønsket en væpnet konklusjon på konflikten, som har sittet på kortene på begge sider det siste året. Den borgerkrigen har vært en tragedie for landet. Alle parter står for svært alvorlige menneskerettighetsbrudd. Islamistiske grupper har brukt anledningen til å innføre sharialover i områdene de har kontrollert. Amputeringer og middelalderske straffemeto-

der har vært vanlig. Malis regjeringsstyrker har utvist en helt uakseptabel brutalitet i sin kamp mot opprørerne.

Også Frankrike har deltatt i harde kamper og gått hardt fram mot opprørsstyrkene, mens de i andre tilfeller, sånn som nå ved Kidal, har fungert nærmest som en buffer mellom de øvrige stridende parter i Mali. Nå trapper Frankrike etter hvert ned i Mali. Det er FN, som på vegne av verdenssamfunnet, må bidra til stabilitet og menneskerettigheter og gjennomføring av veikartet i Mali. Det trengs. 400 000 mennesker er på flukt. En alvorlig matvarekrise truer, og for hver dag Mali ikke har en legitim og valgt regjering der alle har fått deltatt i valg og politiske prosesser, blir mulighetene for en forsoning dårligere.

I sånne tilfeller er det FN, ikke andre typer internasjonale styrker, som må bidra. Av 80 000 fredsbevarende soldater i Afrika er kun et par hundre fra Europa. FNs fredsbevarende operasjoner må gjenspeile mangfoldet i FN. For å si det rett ut: Det er ikke moralsk akseptabelt at all innsats og all risiko i verdenssamfunnets fredsbevarende operasjoner skal tas av soldater som er mørke i huden og kommer fra fattige land. Det går ikke. Derfor har både SV og de rød-grønne lenge vært opptatt av at Norge skal prioritere deltakelse i FN-ledede fredsbevarende operasjoner framfor andre typer internasjonalt engasjement.

For all del, det finnes gode motforestillinger mot å delta i MINUSMA. Konflikten er kompleks. Vi vet ikke hva slags regjering en vil få i Mali etter valget, hvor legitim den vil bli, hvor godt valget vil bli gjennomført, og hvordan forsoningen vil gå sin gang. Det er ikke sikkert at oppdraget lykkes, eller at voldsbruken tar slutt. FNs personell i Mali kommer til å være utsatt, og Frankrikes rolle mener jeg har problematiske sider – sterkt problematiske sider. Men nettopp derfor er det så viktig at vi bidrar. Fredsbevarende FN-ledede operasjoner med solid mandat er den mest legitime og viktige måten verdenssamfunnet kan bidra til stabilitet på, slik at den politiske prosessen, forsoningen, det humanitære arbeidet, valget, ja, alt som må til for at Mali igjen skal bli et fritt demokrati med en framtid, kan gå sin gang.

Til slutt vil jeg si at denne debatten har vist hvor viktig og nyttig det er at vi har en fri, åpen og grundig debatt før vi bidrar med styrker i internasjonale operasjoner. La det være en modell også for ettertiden. Jeg håper debatten i dag også er starten på en litt bredere diskusjon om FN og de mandatene som gis FNs fredsbevarende operasjoner, for det er ingen tvil om at MINUSMAs mandat er uvanlig sterkt. Mange har påpekt de problematiske sidene ved det. Det samme gjelder FNs mandat for styrkene i Øst-Kongo. FNs fredsbevarende operasjoner er avhengig av en tillit blant alle parter som legger naturlige begrensinger på hva slags makt en kan bruke.

Men la oss for all del i denne debatten ikke glemme de ufattelige tragediene som har utspilt seg, delvis fordi verdenssamfunnet og FNs fredsbevarende styrker har vært handlingslammet og ikke har vært gitt det mandatet verdenssamfunnet burde gitt dem for å kunne ivareta menneskerettigheter og siviles trygghet.

Lars Peder Brekk (Sp) [09:56:57]: Også jeg vil takke for de tre statsrådenes grundige redegjørelser.

Situasjonen i Mali, og i Sahel, har utviklet seg i en retning som gjør det påkrevd med et større internasjonalt engasjement. FNs sikkerhetsråd har enstemmig gjort vedtak om å opprette denne FN-operasjonen, som skal beskytte sivile og støtte maliske myndigheter. Målet er å gå bort fra en situasjon med uklare politiske forhold til en situasjon hvor det kan gjennomføres legitime valg som kan bidra til å snu utviklingen i Mali i rett retning.

Jeg vil legge vekt på at også politiske oppdrag er en del av mandatet fra Sikkerhetsrådet. I tillegg til militære kapasiteter – som jeg kommer tilbake til – skal Norge bidra med ressurser for å styrke nettopp politiske prosesser og humanitær utvikling.

Som flere representanter har understreket i debatten så langt, er det en svært vanskelig situasjon i denne delen av Afrika, med matkriser, fattigdom og konflikter mellom ulike befolkningsgrupper. Jeg er glad for at redegjørelsene gjør det klart at det ligger et regionalt perspektiv til grunn for våre bidrag, på grunn av Malis særlige betydning for hele Sahel-regionen.

I Soria Moria II legger regjeringen til grunn at norsk deltakelse i internasjonale operasjoner skal være forankret i FN-pakten og ha et klart FN-mandat, og at FN er den eneste internasjonale instans som kan legitimere bruk av makt.

For å styrke politiske prosesser og nå fram med humanitær hjelp er det noen ganger behov for militær makt. Som utviklingsministeren har beskrevet, blir det nå også gitt betydelig humanitær bistand, både i Mali og ellers i regionen, for å bidra til å sikre den demokratiske utviklingen.

Fra Senterpartiets side mener vi det er svært viktig å slutte opp om FN. Utenriksministeren viste i sin redegjørelse til at vestlige land for lenge har bidratt i for liten grad, men heller overlatt FN-operasjoner til andre land. Det er positivt at denne trenden er i ferd med å snu, og jeg håper at det vil vedvare.

Jeg er også glad for at det legges vekt på et nordisk samarbeid om militære bidrag, og at det arbeides med felles-nordiske løsninger for deployering, forsyning og samordning av innsatsen.

Det norske bidraget er av begrenset karakter. Men selv om den er tidsavgrenset, må vi ta høyde for at operasjonen kan bli langvarig, og at det norske bidraget kan bli forlenget. Dermed vil mange personer kunne bli berørt. Det er et stort ansvar å sende ut norsk personell i krevende situasjoner med betydelig risiko. Vi vil fra Senterpartiets side understreke at vi er opptatt av sikkerheten til våre styrker.

Ansvar for det norske personellet opphører heller ikke når våre folk kommer tilbake til Norge. En god veteranpolitikk sørger for at personellet ivaretas før, under og etter deltakelse i internasjonale operasjoner. Vi vet at terrortrusselen mot både sivilbefolkningen og internasjonalt personell har vært høy. Vi skal ikke underslå at dette er oppdrag som er risikable. Det er derfor en forutsetning at sikkerhetssituasjonen vurderes løpende.

Kjell Arvid Svendsen (KrF) [10:00:46]: På vegne av Kristelig Folkeparti vil også jeg takke de tre statsrådene

for en grundig og god gjennomgang av Norges deltakelse i FN-operasjonen i Mali.

La det være helt klart at Kristelig Folkeparti støtter norsk deltakelse i FN-operasjonen i Mali. Men la det være like klart at vi ser den militære innsatsen som bare en delkomponent i den samlede strategien som må til for å skape varig fred i dette konfliktfylte og fattige landet.

For oss er det helt avgjørende viktig at operasjonen har et klart FN-mandat. FNs sikkerhetsråd anser situasjonen i Mali for å være en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. Derfor har Sikkerhetsrådet enstemmig vedtatt å opprette en FN-operasjon i Mali. Det hersker dermed ingen tvil om at det folkerettslige grunnlaget er til stede for norsk deltakelse.

Slik situasjonen i Mali har utviklet seg de siste par årene, er innsats av militære og politi nå nødvendig for å skape den sikkerhet som kreves for å lykkes med politiske reformer og samfunnsutvikling for øvrig. Det er naturlig at Norge sammen med andre nordiske land bidrar til det.

Kristelig Folkeparti legger også stor vekt på personellens sikkerhet. Det er en forutsetning for norsk deltakelse at vårt personell i FN-operasjonen sikres en robust styrkeskyttelse. Etter vårt syn er FN-operasjonen også viktig for å hindre at internasjonale terrorister og organisert grenseoverskridende kriminalitet får fotfeste i Mali.

Fra Kristelig Folkepartis side vil vi understreke betydningen av at FN nå kommer sterkt på banen. FN-operasjonen i Mali vil etter planen bestå av et militært personell på 11 200 personer og 1 440 politi, i tillegg til sivilt personell. De fleste mannskapene kommer fra afrikanske land, som det er nevnt.

FN-operasjonen kommer i tillegg til de franske styrkene som har operert i Mali siden tidlig i 2013. De franske styrkene vil fortsette sine antiterroroperasjoner og vil ikke være en del av FN-styrken.

Militæroperasjonen kan ikke alene gi en varig løsning. Det er etter vårt syn svært viktig med politiske reformer som minsker konfliktnivået mellom nord og sør i landet. Tuaregene i nord har lenge hatt et konfliktfylt forhold til myndighetene. Da væpnede tuareger med militær erfaring fra Libya kom tilbake til hjemlandet etter Gaddafis fall, brøt det ut opprør på nyåret i 2012. Krefter i hæren var fortvilet over manglende handlekraft i forsøkene på å løsrive den nordlige delen av landet. De gjorde militærkupp, avsatte regjeringen og erklærte grunnloven som oppløst. På toppen av det hele tok noen islamistiske ekstremistgrupper over makten i nord. De innførte brutale sharialover og underla seg stadig større områder inntil franske tropper ble satt inn i januar i år og drev dem tilbake. Det er altså et formidabelt behov for å stabilisere sikkerhetssituasjonen og få en politisk prosess på sporet.

Et første skritt er å få til valg og etablere en legitim regjering. Kristelig Folkeparti er derfor enig i at Norge gir 40 mill. kr til gjennomføringen av valg i juli 2013 og en overgang til et legitimt styre. Slik bistand er viktig.

Målet er at valget skal bidra til forsoning. En stabilisering av sikkerhetssituasjonen er viktig for at flyktninger kan vende tilbake. Dette er en humanitær kjempeutfordring. Med nærmere 200 000 internt fordrevne og rundt

200 000 flyktninger i Mali er svært mange hardt rammet av de siste årenes vold og krig.

Dessuten er det store behov for gjennomoppbygging etter krigen mot de islamistiske opprørsgruppene i Nord-Mali. Det er derfor viktig med sivil bistand. Ved siden av ren gjenoppbygging bør Norge også bidra mer langsiktig til å fremme økonomisk utvikling, bedre skole- og helsetjenester og en mer rettferdig fordeling i landet.

Vi må derfor være realistiske. Denne jobben er ikke gjort på kort tid. Vi må ha et langsiktig perspektiv om freden i Mali skal sikres på varig basis.

Trine Skei Grande (V) [10:05:42]: Venstre støtter jo også den deltagelsen som ministre og statsråder – for å bruke riktige begrep – har gjort rede for her.

Det er to hovedgrunner for vår støtte. Det første er at for Venstre er det viktig at vi ikke gjør noe som svekker FN og FNs gjennomslagskraft knyttet til deres vedtak. Det er også i norsk interesse at FNs uttalelser får trykk og tyngde bak seg, og at FNs meldinger har stor autoritet i verdenssamfunnet. Men det er også viktig å bekjempe ekstrem islamisme, og hendingene i In Amenas viste oss jo at ustabilitet i denne regionen faktisk påvirker norske liv.

Norge har faktisk ganske stor kompetanse innenfor dette området. Så sjøl om det er et land som kan oppleves som langt fra oss, er det mange nordmenn som har kompetanse på det å jobbe i den regionen. Spesielt i fredsprosessen under borgerkrigen fra 1992–1996 og spesielt i nordregionen – som er det viktige her – har nordmenn fra mange ulike hjelpeorganisasjoner mye kompetanse på hvordan man jobber i regionen. Det synes jeg er viktig å bygge videre på. Skal man klare å bygge et stabilt demokrati, er det viktig å ha en bred folkelig deltagelse, og det er viktig at regjeringen har en plan for hvordan de bruker det engasjementet og den kompetansen som ligger i norske organisasjoner fra den innsatsen de gjorde i fredsarbeidet på 1990-tallet.

Jeg mener at en forutsetning for norsk deltagelse er ønsket om å bygge et demokrati. Jeg mener at vi bør kanalisere mer av pengene våre ut i regionene, både for å styrke utdanning, bekjempe fattigdom, bygge demokrati og bygge parti som ikke bygger på etnisk tilhørighet. Det å bygge brede folkebevegelser og styrke den folkelige deltagelsen må være en av de målsettingene som vi satte bak vår deltagelse.

Så må jeg si at vi har en tradisjon her i salen for å snakke om de korte engasjementene. Det er klart at formelt sett går vi inn med et ganske kort engasjement her. Men erfaringsmessig er det veldig sjelden at korte engasjement blir så korte som vi tror og håper. Går vi først inn i en prosess for å skape fred og demokrati i et land, har vi forpliktelser som varer lenge. Det synes jeg at vi skal snakke helt ærlig om fra dag én. Sjøl om vi nå har et kort engasjement, involverer vi oss nå i en prosess som ofte forutsetter noe mer. Bare se på de andre fredsbevarende operasjonene som vi har deltatt i, som jo har vart utrolig mye lenger enn det jeg tror ble sagt i de første stortingsdebattene da man vurderte å involvere seg i dem.

Statsråd Heikki Eidsvoll Holmås [10:09:15]: Jeg vil takke for en god debatt i forlengelsen av redegjørelsene.

For omtrent ett år siden var jeg i Niger. Jeg besøkte der en flyktningleir der flyktninger fra Mali fortalte meg om sin situasjon, om betydningen av at de var fordrevet, og om usikkerheten knyttet opp mot resten av familien. De holdt jevnlig kontakt med dem hjemme rett og slett fordi de hadde mobiltelefon og ringte hjem og prøvde å finne ut hvordan situasjonen var for egen familie, for kveg, for buskap og for andre.

Jeg synes det er viktig at det står i sentrum når vi diskuterer vårt engasjement i FN-regi – både det sivile og det militære – som vi nå gjør. Vi må huske at grunnen til at vi er til stede og bidrar i Mali, er menneskene i Mali. Jeg tenker på Fremskrittspartiets innlegg, der det ble fokusert på betydningen av sikkerheten for våre styrker. Det er jeg helt enig i, og forsvarsministeren vil helt sikkert besvare noen av de spørsmålene som Jan Arild Ellingsen tok opp. Jeg vil også invitere alle til å være med på å understreke betydningen for menneskene i Mali – hvordan det er når 400 000 mennesker drives på flukt, og betydningen av at sikkerhet er helt avgjørende for at de skal kunne vende tilbake, og for at de ikke skal få ødelagt og revet opp den hverdagen de har fått revet opp på grunn av manglende sikkerhet. Derfor er det viktig at FN kan være med på å bidra til den sikkerheten, derfor er det viktig at vi er med og støtter opp om det.

Forsvaret for demokrati og forsvaret for grunnleggende menneskerettigheter forutsetter at man har mulighet for å håndheve rettssamfunn, og at man har muligheten til å håndheve de grunnleggende prinsipper for hvordan et land skal styres.

Det er, som flere av talerne har vært inne på, mange komplikasjoner og mange skjær i sjøen. For eksempel skal det nå være et valg, og fra norsk side understreker vi betydningen av, som også flere har vært inne på, at valgopplutningen blir så høy som mulig, og at den blir så bred som mulig – i alle deler av landet. Derfor skal det nå først være presidentvalg, og det skal senere være et bredere valg. Det er viktig at man har nok tid til å klare å mobilisere nettopp den deltakelsen som er nødvendig, og at man klarer å mobilisere den bredden av lister og kandidater som er nødvendig for å sikre legitimitet. Hvis man får valg der opplutningen er stor i sør og lav i nord, har man problemer med styrets legitimitet. Demokrati fungerer på den måten at man ikke vet hvem som blir valgt. Man er ikke sikret at de som blir valgt til å styre, har et ønske om reell forsoning. Derfor var jeg innom det, og utenriksministeren var også innom det.

Vi følger utviklingen nøye, og vi er opptatt av å sørge for bredest mulig opplutning om valg og bredest mulig opplutning om forsoningsprosessen. Det følger vi med argusøyne. Det er ikke er mulig å løse situasjonen i Mali militært. Man er nødt til å ha en sivil utvikling i nord.

Et av de spørsmålene som ble tatt opp, var om matvaresikkerhet og utvikling. Det er ingen tvil om at Sahel-regionen er den som har vært hardest rammet av tørke de siste årene. Det skaper grobunn for konflikter på grunn av at man får knapphet på ressurser. Presidenten i Niger uttrykte seg på følgende måte: Han sa at tidligere var det tørke hvert

tiende år, så ble det tørke hvert femte år, og nå har de hatt tre tørkeperioder i løpet av syv år. Det er klart at muligheten for befolkningen til å klare seg gjennom denne typen kriser, er mye, mye vanskeligere. Vi merker effektene av klimaendringene, og vi er nødt for å forholde oss til det, sa presidenten. Han vant valget på et program som handlet nettopp om matvaresikkerhet og muligheten for befolkningen til å skaffe seg sin egen mat – matvaresikkerhet i kjernen av sikkerhet.

Jeg tenker at dette viser den kompleksiteten som flere har vært inne på i debatten. Man klarer ikke å skape en positiv utvikling hvis man ikke har sikkerhet. Man klarer overhodet ikke å få til varig sikkerhet i området hvis man ikke har et inkluderende demokrati, der alle føler at de får mulighet til å være med og bidra, og hvis man ikke klarer å skape utvikling i de mest marginaliserte områdene. Til det trengs det politisk vilje og langvarig innsats fra det internasjonale samfunnet. Der er det viktig at Norge også er med. Det oppfatter jeg at det er bred opplutning om fra Stortinget i dag.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [10:14:38]: Først har jeg lyst til å si at jeg er veldig glad for den brede støtten i Stortinget – at alle partiene støtter det at vi nå skal bidra i FN-operasjonen i Mali. Det er – også når det gjelder det som lederen av utenriks- og forsvarskomiteen sa om viktigheten av å bidra – veldig viktig for soldatene som reiser ut, at de faktisk har den politiske støtten i ryggen. Det har jeg lyst til å understreke.

Samtidig er det viktig at vi også er ganske tungt inne forskjellige steder, i Afghanistan og i Operasjon Ocean Shield, hvor Norge gjør viktige oppdrag.

Det har vært stilt spørsmål om finansieringen og de 30 mill. kr som denne operasjonen koster. De skal dekkes over Kap. 1792 Norske Operasjoner i utlandet. Grunnen til at vi kan gjøre det, er at nedtrekket i Afghanistan har gått fortere enn forutsatt. Vi skal fremdeles bruke penger til styrking av de andre delene av Forsvaret. Det går altså ikke, slik som det foreslås her, ut over den planlagte opptrappingen.

Det jobbes fortsatt med operasjonskonseptet, men det er flere som har vært inne på sikkerheten til det norske styrkebidraget. Det er viktig, og det er heller ikke til å legge skjul på at sikkerhetssituasjonen i dette operasjonsområdet vil være krevende. Derfor er det lagt opp til en robust styrkebeskyttelse fra FN's side. I tillegg har, som sagt, den franske styrken fått mandat gjennom sikkerhetsrådsresolusjonen til å gripe inn dersom personell fra MINUSMA utsettes for overhengende fare. De franske styrkene vil også ved behov kunne benytte seg av andre franske styrker i regionen for å beskytte MINUSMA.

Det er også det å si, at det norske personellet skal være i hovedkvarteret i Bamako, og ikke ute i felt. Det i seg selv reduserer deres risiko.

Sanitet og sykehus blir, sånn som det er planlagt, ivarettatt både gjennom feltsykehus og gjennom avtale med et sykehus i Bamako.

Det har også vært snakket om noe som er viktig, og det er hvordan koordineringen mellom FN's operasjon og

de franske styrkene i Mali blir ivaretatt. Jeg kan i hvert fall opplyse om at det pågår forhandlinger mellom Frankrike og FN om en avtale som spesifiserer nøyaktig samvirke mellom de to styrkene, en såkalt Technical Agreement. I tillegg vil det være liaisonfunksjoner i hovedkvarteret i Bamako og i sektorhovedkvarterene ute i regionen.

Jeg nevnte i mitt innlegg de franske styrkene som fortsatt skal drive antiterroroperasjoner, og at det er en del av den oppgaven de har. MINUSMAs hovedoppgave er stabilisering og det å hjelpe maliske myndigheter med å gjenvinne legitimitet og statlig autoritet i landet. Disse operasjonene vil gå parallelt.

Representanten Ellingsen var inne på om man kunne gjennomføre dette oppdraget uten bidraget fra Norge. Da vil jeg si at vi stiller opp med det som FN har bedt oss om. Det er et viktig bidrag. Selv om det ikke er mange personer i antall, er særlig informasjons- og analyseenhet og stabsoffiserer viktig, fordi det er viktige nøkkelfunksjoner når det gjelder å lede operasjonen. Informasjon og analyser er også viktig for å skape situasjonsforståelse for at man skal kunne ha en bedre forutsigbarhet med hensyn til sikkerhetssituasjonen, både for sivilbefolkningen og for personellet i FN-operasjonen.

Helt til slutt har jeg lyst til å si når det gjelder dette med sikkerhet og risiko: Det er klart at vi gjør det vi kan. Denne operasjonen opplever jeg å være robust når det gjelder det å ta de nødvendige forholdsregler. Like fullt er det sånn at når vi sender soldater i en operasjon, er det fordi det er risiko – selv om vi gjør alt vi har mulighet til å gjøre for å beskytte vårt personell og ivareta sikkerhetsforanstaltninger.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:19:47]: La også meg uttrykke stor tilfredshet med at vi har hatt en både god og grundig debatt, og at det er full enighet og støtte fra samtlige partier. Det er, som forsvarsministeren sa, svært viktig, ikke minst for de menneskene vi nå skal sende ut i noe vi alle vet er et krevende, men riktig og viktig oppdrag.

Jeg tror at det at vi er til stede her, mine to statsrådkolleger og jeg, og at vi legger vekt på helheten – forsvar, utvikling, utenriks – er veldig tydelig reflektert også i hvordan FN setter sammen denne operasjonen. Det er jo, som det har vært sagt, i samspillet mellom politiske tiltak for forsoning, statsbygging, bygging av rettsstat, utviklingstiltak og det å skape sikkerhet – på kort sikt, men også på lengre sikt – at løsningene, både på Mali og Sahel-regionens konflikter, må ligge.

Jeg har lyst til å trekke fram at all erfaring tilsier at i slike sammensatte, komplekse, helhetlige FN-operasjoner betyr ledelsen svært mye. Man kan ha så mange strukturer man vil, men har man dårlig ledelse, så hjelper det ikke. I dette tilfellet vil jeg i denne sal si at jeg tror FN har valgt en meget god leder, en god SRSG – spesialrepresentant for generalsekretæren. Jeg kjenner Bert Koenders fra Nederland meget godt gjennom mange års samarbeid. Han har vært utviklingsminister, og han har vært utenriksminister i mange år i det nederlandske parlamentet. Han var aktivt involvert i det nederlandske parlamentets høring om Srebrenica-massakren, så han vet mye om FN-operasjoner, også

historisk, om hvordan det har gått galt i noen operasjoner, og om hvordan man forhindrer det. Han har også jobbet i EUs utenriktjeneste, nettopp med helhetlig tilnærming til konflikter. Jeg tror vi har en meget god person, og han er til overmål sosialdemokrat.

Så har jeg lyst til å si litt om tidsperspektivet – det ble etterlyst. Jeg tror vi skal være klar over at det å løse utfordringene i Mali og Sahel kommer til å ta mange år. Vi vil være til stede gjennom utviklingstiltak og politisk nærvær i mange år fremover. Tidsavgrensningen er jo for det militære bidraget. Jeg tror det er viktig at vi setter en klar tidsavgrensning, og så får man heller fornye den når tiden måtte være inne. Men jeg vil minne om at vi nettopp i Malis nabolag i Vest-Afrika har sett vellykkede FN-operasjoner som har blitt startet, gjennomført, og avsluttet med hell – i motsetning til mange andre steder i verden. Jeg har lyst til å minne om at vi i Liberia og Sierra Leone, rett før Afghanistan-krigen, så noen av de blodigste og meste grusomme konfliktene i nyere internasjonal historie. FN gikk tungt inn. FN hadde store fredsbevarende operasjoner. De gjennomførte sine oppdrag, og de trakk seg ut. Nå er det jo ikke slik at alle problemene i Liberia er løst, men jeg har ved selvsyn kunnet konstatere at det er betraktelig bedre enn det var da krigen var slutt, nettopp fordi man har hatt et langsiktig perspektiv, men også at FNs militære bidrag kjenner sin besøkelsestid.

Jeg mener at det å ha et klart og tydelig mandat alltid er bra. Det var noen kommentarer til det også, at mandatet på en måte var for tydelig og for klart. Nei, det er alltid bra. For det å ha en slags maktreserve, det at man har en evne til å eskalere maktbruken, det kan være nettopp det som skal til for at man ikke trenger å gjøre det. For man har altså en autoritet i at man har en robust makt, og det er noe av det man har lært fra grundige studier av tidligere operasjoner.

Jeg vil avslutte med å si at det for regjeringen er svært viktig at vi deltar direkte i FNs operasjoner. Blå hjelm har betydning. Det er riktig, som lederen av utenriks- og forsvarskomiteen sa, at det å stille opp for FN via en regional organisasjon som NATO, det er like legitimt, det er like bra. Vi har stått tungt og samlet opp om operasjonen i Afghanistan, og der vil vi fortsatt være i flere år fremover. Men det er også slik at vi må erkjenne at vi og mange andre vestlige land har glimret med vårt fravær i alle de andre operasjonene som vi har latt land i Afrika, Latin-Amerika og Asia ta alene. Jeg gleder meg stort over at vi ser at vi nå kan bidra til det som faktisk er en trend; at vestlige land nå i økende grad ønsker å bidra direkte i FNs-operasjoner. Jeg tror at land av vår type har noen særskilte kapasiteter, ikke på alle mulige områder, men på noen av de områdene som må til for at helhetlige operasjoner og militære operasjoner blir satt sammen med kapasiteter som gjør at helheten blir mer enn summen av delene. Det er akkurat det vi gjør her, og derfor tror jeg at det at vi nå igjen kan delta i en «blå hjelm»-FN-operasjon er noe vi skal se på som en meget positiv utvikling.

Presidenten: Dermed er debatten om redegjørelsen avsluttet.

Presidenten foreslår at redegjørelsen om utviklingen i

Sahel og Norges deltakelse i FN-operasjonen MINUSMA vedlegges protokollen.

Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 2–9 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 2 [10:25:06]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om På rett vei – kvalitet og mangfold i fellesskolen (Innst. 432 S (2012–2013), jf. Meld. St. 20 (2012–2013))

Sak nr. 3 [10:25:11]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Knut Arild Hareide og Kjell Ingolf Ropstad om å løfte lærerens stilling i grunn- og videregående skole (Innst. 320 S (2012–2013), jf. Dokument 8:55 S (2012–2013))

Sak nr. 4 [10:25:29]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Line Henriette Hjemdal, Kjell Ingolf Ropstad, Kjell Arvid Svendsen og Geir Jørgen Bekkevold om faget religion, livssyn og etikk (Innst. 364 S (2012–2013), jf. Dokument 8:56 S (2012–2013))

Sak nr. 5 [10:25:45]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Laila Dāvøy, Dagrun Eriksen, Line Henriette Hjemdal og Kjell Arvid Svendsen om videregående skoletilbud til pasienter i helseinstitusjon (Innst. 365 S (2012–2013), jf. Dokument 8:64 S (2012–2013))

Sak nr. 6 [10:26:03]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Mette Hanekamhaug, Tord Lien og Bente Thorsen om innføring av tegnspråk som valgfag i ungdomsskolen (Innst. 321 S (2012–2013), jf. Dokument 8:89 S (2012–2013))

Sak nr. 7 [10:26:20]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Kjell Ingolf Ropstad og Øyvind Håbrek-

ke om et verdiløft i skolen (Innst. 322 S (2012–2013), jf. Dokument 8:90 S (2012–2013))

Sak nr. 8 [10:26:35]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Tord Lien, Mette Hanekamhaug og Bente Thorsen om opprettelse av realfagsgymnas (Innst. 323 S (2012–2013), jf. Dokument 8:100 S (2012–2013))

Sak nr. 9 [10:26:50]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Håbrekke, Dagrun Eriksen, Ingunn E. Ulfsten og Geir Jørgen Bekkevold om å fjerne køene til de kommunale kulturskolene (Innst. 394 S (2012–2013), jf. Dokument 8:104 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 2 timer og at taletiden fordeles slik:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 15 minutter, Venstre 10 minutter og statsråden 10 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fire replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalere og inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at den som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Så minner presidenten om at det i et behandlingsopplegg som dette forefinnes mange saksordførere, men at saksordførernes mulighet til et ubegrenset antall innlegg kun gjelder i tilknytning til den saken man er ordfører for.

Stine Renate Håheim (A) [10:28:28] (ordfører for sakene nr. 2, nr. 3, nr. 6 og nr. 7): I dag behandler vi Meld. St. 20, På rett vei. Kvalitet og mangfold i fellesskolen, og en rekke Dokument 8-forslag. Jeg har innledningsvis lyst til å takke komiteen for det jeg har opplevd som et veldig godt og konstruktivt samarbeid. Jeg har også lyst til å takke for alle innspill komiteen har fått. Det har vært en sann glede å være vitne til og få lov til å oppleve det store engasjementet som finnes for norsk skole.

Komiteen står samlet bak mye av innstillingen. Vi er enige om de aller fleste tiltakene regjeringen foreslår i meldingen, og vi er i stor grad enige om virkelighetsbeskrivelsen og om hva som er utfordringene for norsk skole. Det mener jeg er viktig, og jeg gleder meg til en debatt om det som er noe av det viktigste vi politikere kan gjøre, nemlig å legge til rette for at alle barn og

unge kan realisere sitt potensial og leve ut sine drømmer.

Norsk utdanningspolitikk har i det store og hele vært en suksesshistorie. «Kunnskap til hele folket» har resultert i et av verdens mest produktive og omstillingsdyktige arbeidsliv. Ulike mennesker med ulik bakgrunn har hatt skolen som felles møteplass, og det har skapt et samfunn med mindre sosial ulikhet enn i de fleste andre land.

Men det var mange som fikk seg en vekker av bunnnoteringene på de internasjonale undersøkelsene tidlig på 2000-tallet. Det var helt nødvendig med et klarere fokus på kvalitet, tydeligere læringsmål og grunnleggende ferdigheter.

Ni år etter at reformen ble vedtatt her i Stortinget, er det en glede å kunne si at pilene nå går i riktig retning. Elevene lærer mer og er blitt bedre i matte, lesing og naturfag. De internasjonale testene bekrefter gang på gang at trenden i norsk skole har snudd. Vi er på rett vei.

Men la meg også skynde meg og legge til: Norsk skole har et bredt samfunnsmandat og skal utdanne hele mennesker. Da er det også gledelig at elevundersøkelsen viser at norske elever trives godt i norsk skole, og det er ikke mulig å glede seg nok over at Norge har noen av verdens mest demokratiske elever. Det er all grunn til å være stolt av norsk skole, stolt av elever, lærere og foreldre, som hver eneste dag gjør en uvurderlig innsats. Men det er fremdeles utfordringer. Vi har større ambisjoner, og derfor har regjeringen lagt fram en melding som skal ta norsk skole videre.

La meg si noe om komiteens merknader. Jeg regner med at opposisjonen vil redegjøre for sine mindretallsforslag og merknader, og at Dokument 8-forslagene vil bli kommentert senere i debatten.

Innstillingen er delt inn i tre hovedområder:

- en inkluderende fellesskole
- grunnopplæring for framtidens samfunn
- fleksibilitet og relevans i videregående opplæring.

La meg starte med det første – en inkluderende fellesskole. Lik rett til utdanning har gjort Norge til et av landene i verden med høyest utdanningsnivå. Fellesskolen danner grunnlaget for at alle barn og unge skal få samme muligheter, sosial utjevning og små forskjeller. For flertallet var det avgjørende å stoppe privatiseringen, skape arbeidsro i skolen og slå ring om den inkluderende fellesskolen.

I Sverige har de prøvd ut høyresidens drøm om skoleprivatisering. Der går skoleresultatene ned og forskjellene øker. I Norge har vi valgt en annen løsning. Vi har satt inn tiltak for å styrke fellesskolen, og Kunnskapsløftet har bidratt til å heve nivået. Det er nå etablert en kultur for tidlig innsats, sånn at elever som trenger det, skal bli fanget opp og fulgt opp tidligere.

Satsingene «Bedre vurderingspraksis» og «Vurdering for læring» har bidratt til en læringsfremmende vurderingskultur i skolen. Det skal vi bygge videre på.

Norge er et land med små sosiale forskjeller, og det er et grunnleggende gode. Det er derfor gledelig at det er de faglig svakeste elevene som har hatt størst framgang i de internasjonale undersøkelsene.

Det er avgjørende at vi intensiverer arbeidet mot fra-

fall i videregående opplæring. Mange gode tiltak er satt inn, men det er også mange elever som faller ut av skolen av helt andre grunner enn manglende kunnskaper. Vi vet at psykiske vansker er en av de viktigste forklaringene på hvorfor unge dropper ut av skolen. Vi trenger derfor flere yrkesgrupper inn i skolen, og vi må bygge gode flerfaglige lag rundt læreren.

Det er også på tide med et nytt krafttak mot mobbing. Jeg er glad for at en enstemmig komité mener at det bør settes ned et bredt sammensatt utvalg som skal gjennomgå hele arbeidet mot mobbing. Nå skal alle gode krefter forenes og kunnskap samles inn. Jeg har store forventninger til det arbeidet.

Det er mye vi ikke vet om hvilke kompetanser som vil kreves av oss i framtiden. Dagens utdanningssystem skal utdanne barn og unge til yrker som kanskje ikke eksisterer i dag. Derfor legger komiteen i innstillingen vekt på viktigheten av et bredt læringssyn og på skolens brede samfunnsmandat. Det er grunn til å tro at sosial kompetanse, innovasjon, kreativitet, kulturforståelse, språk og IKT vil bli viktig i framtiden. Det settes også inn tiltak for å styrke de praktisk-estetiske fagene i skolen. Det vil bidra til å ruste oss for framtidens utfordringer og muligheter.

Det er strålende nyheter at norske fjerdeklassinger er verdensmestre i framgang i matte. Det viser at satsingen på grunnleggende ferdigheter og realfagsstrategier har vært viktige. Men vi har større ambisjoner, og derfor lanserer også meldingen tiltak for å styrke realfagene i grunnopplæringen.

Denne meldingen fokuserer særlig på videregående opplæring og på yrkesfag spesielt. Vi trenger flere dyktige fagarbeidere som vil skape verdier og bygge velferdssamfunnet vårt videre.

Regjeringen foreslår økt fleksibilitet for yrkesfagene. Yrkesfagelever skal få mulighet til å veksle tidligere og oftere mellom opplæring i bedrift og skole, og de skal få mulighet til å spesialisere seg i lærefaget tidligere for å øke motivasjon og gjennomføring.

Vi skal også gjennomgå hele tilbudsstrukturen i fag- og yrkesopplæringen. En av de store utfordringene er at halvparten av dem som begynner på yrkesfag, velger Vg3 påbygg etter Vg2, og halvparten av dem igjen stryker. Det har vi ikke råd til, og vi gjør derfor flere grep. Det skal innføres en rett til påbygging for dem med fullført fagbrev. Det vil bidra til at flere fullfører yrkesopplæringen.

Framtidens arbeidsliv vil kreve mer kompetanse, og vi trenger et arbeidsliv som raskt kan omstille seg. Norske fagarbeidere er selvstendige, nytenkende og innovative. Flertallet vil derfor anerkjenne den kompetansen de med fagbrev har etter minst fire år med opplæring, og gi dem flere valgmuligheter for høyere utdanning.

For oss som har et moderne kunnskapssyn, er det viktig å likestille kunnskap. For skoleflinke elever som ønsker høyere utdanning, vil nå yrkesfag bli en naturlig vei til høyere utdanning fordi vi åpner opp for flere muligheter. Det vil endre og bedre rekrutteringen, og det vil heve nivået på yrkesfag.

I vårt lille land har vi ikke råd til å stenge kompetente folk ute fra høyere utdanning. Vi tror derimot det er

en styrke at vi utdanner mennesker som har både praktisk og teoretisk kunnskap. Næringslivet etterspør disse kandidatene. LO og NHO støtter forslaget fordi det vil styrke konkurranse- og omstillingsevnen.

Trygve Bratteli skal ha sagt da han ble finansminister, at i dette bygget kan jeg kun være minister eller vaktmester. Jeg er stolt av å tilhøre en bevegelse som alltid har åpnet utdanningssystemet for flere, og som har anerkjent menneskers kompetanse og evner uansett hvordan de har tilegnet seg disse. I dag tar vi et nytt skritt i riktig retning, og det er jeg stolt av.

I innstillingen ligger det også flere uenigheter om hva som skal være retningen for norsk skole. Høstens valg vil være et retningsvalg også for norsk skole. Jeg mener velgerne fortjener en avklaring om hva de borgerliges skolepolitikk egentlig er. Det er veldig fint at opposisjonen er blitt enige om at læreren er viktig – det tror jeg alle i denne salen er enig med dem i. Men spørsmålet er jo om vi med en borgerlig regjering får karakterer i barneskolen, rangering av skoler, valgfritt sidemål, mer nivådeling og flere tester og mer byråkrati? Jeg spør, fordi her er det store sprik internt i opposisjonen.

Arbeiderpartiet og de rød-grønne sier klart ifra at vi vil fortsette satsingen på flere og bedre lærere. Vi lytter til forskere og lærere som advarer mot karakterer på barnetrinnet og mer nivådeling. Vi ønsker oss ikke tilbake til tiden med rangering av skoler og markedstenkning i norsk skole. I Norge har vi styrket fellesskolen. Vi er på rett vei, men vi skal videre. Men vi vet også at kvalitet koster, og derfor kommer de rød-grønne heller ikke med løfter om skattekutt i milliardklassen til dem som har mest fra før. Vi vil fortsette å bruke de store pengene på de store oppgavene.

Med denne stortingsmeldingen legger vi grunnlaget for å ta norsk skole videre ved å slå ring om den inkluderende fellesskolen og ved å satse på tiltak som vi vet virker.

A k h t a r C h a u d h r y hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tord Lien (FrP) [10:38:11]: Flere enn én av tre som begynner på ingeniørutdanningen, faller fra i dag, og utfordringen med matematikk som fag er hovedårsaken til dette frafallet. De som i dag begynner på ingeniørutdanning, har 15 uketimer i matematikk bak seg fra videregående utdanning. Posisjonen og regjeringen – med Arbeiderpartiet i spissen – åpner for at kandidater med 3 uketimer i matematikk skal kunne søke på samme vilkår som de med 15 uketimer i matematikk.

Flertallet skriver i innstillingen at man

«viser til at ved inntak gjennom Samordna opptak skal beregningen av karakterpoeng gjennomføres på samme måte for alle søkere, uavhengig av om de kommer fra studieforberedende eller yrkesfaglige studieprogrammer».

Mener Arbeiderpartiet at kunnskapsgrunnlaget etter

3 uketimer i matematikk er det samme som med 15 uketimer i matematikk? Og vil ikke dette uunngåelig øke frafallet fra ingeniørutdanningen i Norge?

Stine Renate Håheim (A) [10:39:17]: Det jeg synes er synd med Fremskrittspartiets måte å stille spørsmål på, er at Fremskrittspartiet totalt overser at disse elvene, kandidatene, også har hatt to år med opplæring i bedrift. Der har de lært seg en virkelighetsnær måte å lære matematikk på, de har fått den inn på en praktisk måte som vil gjøre det mye lettere for dem også å lære dette teoretisk.

Det er også slik at f.eks. jeg kan komme inn på ingeniørutdanningen i dag, men jeg har nok selvinnsikt til å innse at jeg nok kanskje ville hatt fordel av et forkurs. Jeg tror og har tillit til at norske ungdommer velger en utdanning som er det beste for seg.

Så har jeg lyst til å si at Arbeiderpartiets store prosjekt alltid har handlet om å åpne utdanning for flere. Vi har etablert Lånecassen, vi har vedtatt at alle skal ha rett til å gå på videregående skole, vi har innført tiårig grunnskole. Hver eneste gang har høyresiden stemt imot og begrunnet det med nivåsenking. Det er ikke overraskende at dette skjer også i dag, men jeg håper Fremskrittspartiet kommer etter – som de gjør i mange andre saker.

Tord Lien (FrP) [10:40:23]: Jeg kan garantere både representanten Håheim og det norske folk at dette ikke overlever regjeringsskiftet til høsten. Det er faktisk sånn at folk som har yrkesfaglig utdanning i dag, har anledning til å ta høyere utdanning gjennom fagspesifikt opptak, så rørleggere kan ta vanningeniør- eller VVS-ingeniørutdanning og elektrikere kan ta elektroingeniørutdanning. Men da er det altså krav om at utdanningen skal være tilrettelagt sånn at disse elevene, som helt åpenbart har mange sterke faglige og tekniske kvaliteter med seg inn, kan bruke mer tid på matematikk i ingeniørutdanningen. Dette er en ordning som Arbeiderpartiet nå undergraver.

Frykter ikke representanten Håheim at Y-veien, som har fungert helt utmerket, og som høyskolene i store deler av landet frivillig har innført, nå blir undergravd, og at resultatet vil være at færre med fagbrev faktisk oppnår å få høyere utdanning? Det hjelper ikke å få lov til å kunne begynne på høyere utdanning hvis man ikke blir gitt forutsetninger for å fullføre.

Stine Renate Håheim (A) [10:41:29]: Jeg er helt enig med representanten Lien når han skryter av Y-veien. Det er et fantastisk godt tilbud, og jeg vil gi ros til de institusjonene som har opprettet det tilrettelagte tilbudet. Vi er for å opprettholde det. Jeg må si at jeg ble veldig glad i går, da jeg leste Teknisk Ukeblad, der dekaner fra flere institusjoner som i dag har Y-veien, sier at de ønsker å opprettholde Y-veien uansett. Det er et godt tilbud for veldig mange. Så vi er helt enige om at vi må opprettholde det.

Vi har tatt imot innspill, vi har hørt på kritikken, og jeg mener det er viktig at vi nå følger utviklingen nøye, for målsettingen er at de med fagbrev skal få reelle muligheter til å få en god høyere utdanning.

Elisabeth Aspaker (H) [10:42:22]: Det er nå tre år siden Høyre fremmet sitt yrkesfagløft, hvor vi foreslo retten til påbygg etter fagbrev. Heldigvis er vi nå kommet så langt at et samlet storting er enig om det. Men nå har opposisjonen lagt fram et forslag om de elevene som til høsten begynner på Vg1 og Vg2, og som etter fagbrev tidligst i 2016, kommer til å melde seg på skolen for eventuelt å benytte seg av muligheten til å bygge på til studiekompetanse.

Kan representanten Håheim forklare hvorfor ikke Arbeiderpartiet og regjeringspartiene er parat til å støtte det forslaget, som kan gi de elevene som starter nå til høsten, den tryggheten at de kan ta sitt fagbrev og vite at de ikke har brukt opp retten sin, men kan bygge på når de er ferdige med fagbrevet?

Stine Renate Håheim (A) [10:43:15]: Som representanten Aspaker er inne på, vil denne retten innebære at vi legger til rette for at enda flere kan fullføre fagutdanningen sin, og at vi får flere fagarbeidere. Når det gjelder spørsmålet om tidspunkt for når dette skal innføres, er det sann at dette mest sannsynlig vil innebære kostnader for fylkeskommunen som vi er opptatt av at skal finansieres herfra. Derfor må vi komme tilbake til det, også i en statsbudsjettprosess, for vi bevilger ikke penger i denne meldingen. Så det er svaret.

Elisabeth Aspaker (H) [10:43:50]: Da skal jeg følge opp med å si at dette ofte er elever som kommer til å hoppe av og ikke ta fagbrevet sitt, og som melder seg til et påbyggingsår – altså Vg3 – i skolen, noe som er ganske kostnads-krevende, også det for fylkeskommunen. Så her kan vi se for oss at det er de samme midlene man på en måte skal «switche» over til en annen type påbygg i fremtiden.

Hva er det som gjør at man ikke nå kan gi disse elevene denne muligheten? Hvis man skal følge resonnetet til Håheim, vil man aldri kunne gi den retten, fordi det tidspunktet man eventuelt skal bevilge penger til fylkeskommunene på, uansett vil ligge flere år fram i tid – hvis man mener det er nødvendig å bevilge ekstra midler. Jeg tror ikke det. Jeg tror snarere det vil være god butikk for fylkeskommunen at færre vil ta påbygg, og at flere vil ta fagbrev.

Stine Renate Håheim (A) [10:44:43]: Jeg synes det er flott at Høyre er utålmodig på vegne av landets yrkesfagelever. Det er også vi. Men som jeg sa i mitt forrige svar, må vi komme tilbake til om dette er kostnader som staten skal kompensere fylkeskommunene for. Iallfall i en overgang tror nok jeg også at dette vil være samfunnsmessig veldig – hva heter det, at det ikke koster penger – billig, at det er bra. Her er vi også utålmodige, og vi tar sikte på å innføre dette så fort som overhodet mulig, men er ikke klare nå i dag til å stadfeste dette allerede fra høsten av. Men så fort som overhodet mulig vil vi gjøre det.

Presidenten: Replikordskiftet er avsluttet.

Bente Thorsen (FrP) [10:45:38] (ordfører for sak nr. 4): Først vil jeg si takk til komiteen og saksordføreren

for veldig godt samarbeid. Meld. St. 20 for 2012–2013, På rett vei, har sin bakgrunn i den brede og grundige evalueringen av Kunnskapsløftet. Under høringen ble det i stor grad uttrykt enighet om hovedintensjonene i meldingen. Fremskrittspartiet synes det blir tatt gode grep og støtter hovedlinjene i saken.

Når det er sagt, vil jeg legge til at vi savner og har savnet en større satsing på lærerne og mer fokusering på elevene i de åtte årene som denne regjeringen har sittet med ansvaret.

Vi er glade for at Kunnskapsløftet vektlegger elevenes kompetanse og læringsutbytte, og for at meldingen i stor grad foreslår forbedringer på det som ikke fungerer så godt i skoleløpet.

Nå er det sann at skolen også skal sørge for at elevene både får utdanning og personlig dannelse. Generell del av læreplanen skal fornyes, og formålsparagrafen med skolens verdigrunnlag og samfunnsoppdrag skal vektlegges i den nye generelle delen av læreplanverket. Fremskrittspartiet ser det som svært viktig at paragrafen skal brukes aktivt, og støtter forslaget om å utarbeide en plan for bedre å innlemme formålsparagrafen i skolen.

Fremskrittspartiet har merket seg at en samlet komité viser til at styrking av egen identitet, demokratiforståelse og demokratisk deltakelse også avhenger av å ha kunnskap om hva som skjedde før, under og etter annen verdenskrig, både i og utenfor Norge. Vi er glade for at komiteen er enig i at det å utbre kunnskap om de historiske erfaringene med totalitære ideologier og ekstremt tankegods fra annen verdenskrig er et viktig verktøy i kampen mot intoleranse og antisemittisme.

Fremskrittspartiet er opptatt av yrkesutdanningene og slutter seg til de tiltakene som kommer fram i meldingen. Disse vil bidra til mer relevans og fleksibilitet. Vi er fornøyd med at forslagene i saken i stor grad støtter opp om partiets Dokument 8-forslag om å gjøre innholdet i yrkesutdanningene mer relevant for fagene elevene utdanner seg i.

Det er viktig å heve statusen for yrkesfagene sann at flere fullfører utdanningen. Vi går derfor inn for å tidfeste rett til påbygging til studiekompetanse for elever med fagbrev med virkning fra de elevene som starter på yrkesfag Vg1 eller Vg2 skoleåret 2013–2014.

Fremskrittspartiet mener at det offentlige må gå i front for å skaffe flere lærlingsplasser, men vi er skeptiske til at det skal stilles krav om dette i anbudskontrakter. Et slikt krav kan ekskludere bedrifter fra å vinne anbud. Siden de aller fleste bedriftene i Norge er små og det enkelte steder ikke finnes tilgang til lærlinger, vil vi heller ha andre virkemidler som redusert arbeidsgiveravgift og økt lærlingtilskudd for å få flere til å ta inn lærlinger.

Vi vil heller ikke støtte at fagbrev i seg selv skal gi rett til høyere utdanning. Vi mener at dagens praksis med Y-veien, der studentene kvalifiserer seg gjennom forkurs i fag der de mangler utdanning, er et mye bedre verktøy.

Jeg registrerer at alle partier innser behovet for realfag og er positive til satsing på området. Likevel er det kun Fremskrittspartiet og Venstre som konkret foreslår at regjeringen skal legge til rette for etablering av nasjonale

realfagsskoler. Etablering av slike vil gi ungdom over hele landet med interesse og talent for realfag en unik utdanningsmulighet, og vil bidra til faglig utvikling og verdiskaping. Dette har bare fordeler.

En samlet komité ser behovet for å øke PPTs kompetanse og går derfor inn for et nasjonalt tilbud om etter- og videreutdanning for PP-tjenesten. Det er bra. Det er også stor enighet om at det først skal settes inn tiltak før elever får vedtak om spesialundervisning. For at elevene med faktisk behov for spesialundervisning fortest mulig skal få hjelp, mener vi det bør settes i gang prøveprosjekt der PPT i samarbeid med skolen får tillatelse til å sette inn spesialpedagogiske tiltak.

Læreren og hans/hennes kunnskaper har enorm betydning for elevenes utbytte. Her savner vi grep fra flertallet, og derfor fremmer Fremskrittspartiet sammen med andre partier en rekke forslag som angår lærerrollen. Vi ønsker mer praksis i utdanningen, bedre tilrettelagt praksis, og bedre innhold og en tidfesting av en femårig mastergradsutdanning.

Stort behov for mange flere kvalifiserte lærere gjør at læreryrket må gjøres mer attraktivt bl.a. ved at nyutdannede får god oppfølging. Dagens veiledningsordning er kvalitetsmessig svært varierende, og fortsatt er det kommuner som ikke har etablert ordningen. Vi mener at ordningen må styrkes og inneholde konkrete mål for veiledningen av nyutdannede lærere.

Videre må ukvalifiserte lærere få gode muligheter til å fullføre kvalifisert utdanning, og langt flere lærere må få ta etter- og videreutdanning. Hvordan og hvor tilbudet gis, bør ikke spille noen rolle. Så lenge innholdet er relevant, må kommunene få delta i den statlige tilskuddsordningen.

Tegnspråk som valgfag, mobbing i skolen og fysisk aktivitet kommer vi tilbake til i et senere innlegg.

Fremskrittspartiet har registrert at en samlet komité mener tilbakemeldingskulturen i skolen må bli bedre. Det må etableres en kultur for god og kontinuerlig tilbakemelding fra lærer til elev. En god byggekloss i en tilbakemeldingskultur mener vi er karakterer, og Fremskrittspartiet vil derfor ha skriftlige karakterer i matte, norsk og engelsk fra 5. klasse.

Mange elever strever med lesing og skriving. Her må undervisningen styrkes. Fremskrittspartiet likestiller nynorsk og bokmål som fag, men vil ikke ha eksamen i sidemål. Vi mener det kan være uheldig for elever som sliter med lesing og skriving.

Fremskrittspartiet mener at privatskolene er et godt supplement til den offentlige skolen, og at de er med på å gi elever og foreldre reell valgfrihet. Som et ledd i å sikre reell valgfrihet, vil Fremskrittspartiet likestille finansieringen av godkjente privatskoler med den offentlige skolen. For noen partier er privatskoler en trussel mot den offentlige skolen, og det hevdes at den offentlige skolen er en garanti for et samfunn med små sosiale forskjeller. Men NOVAs evaluering av Kunnskapsløftet viser at den mest positive karakterutviklingen kommer i skoler med godt læringsmiljø – om skolen er offentlig eller privat har lite å si. Verdt å merke seg er at karakterutviklingen også er ganske lik i begge skoleslagene.

Fremskrittspartiet mener det er positivt dersom elever velger utradisjonelle yrker for sitt kjønn, men vi vil advare mot å oppfordre elever å velge ut fra en likestillingsholdning. For Fremskrittspartiet er det viktigste at det er valgfrihet, og at vi har gode rådgivere som har best mulig kompetanse om innhold og praktisering i de ulike fagene, studienes innhold og hvilke kvalifikasjoner som kreves i fagene. Dette vil trygge at elevene gjør rette valg.

Hyppige omstillinger i arbeidslivet vil kreve at arbeidstakerne trenger ny kompetanse. Da er det viktig med et godt tilrettelagt utdanningstilbud for voksne. Mange utdanningsorganisasjoner peker på at voksenutdanningen framstår som uoversiktlig og fragmentert. Med bakgrunn i dette fremmer Fremskrittspartiet forslag om å utarbeide en tverrdepartemental plan i samarbeid med tilbyderne av voksenutdanning og aktører i arbeidslivet.

Når fagskolen blir nevnt, uttrykkes det fra samtlige partier at dette er et viktig skoleslag for arbeidslivet. Dessverre stopper flertallets ambisjoner for fagskolen der. NOKUT peker på at nye aktører og endringer i institusjonslandskapet gjør at det er behov for å se på utdanningene med nytt blikk. Fremskrittspartiet har høye ambisjoner for skolen og støtter NOKUTs innspill om å utarbeide en helhetlig nasjonal strategi for satsing på kvalitet i høyere utdanning og i fagskoleutdanning. Fylkene har fått finansieringsansvar for fagskolene. Dessverre prioriterer fylkene i mange tilfeller egne utdanninger framfor å finansiere fagskolene. Dette gir liten forutsigbarhet og fører til at skolene ikke blir i stand til å gi viktig utdanning på områder som arbeidslivet etterspør. Jeg vil peke på at fagskolene faktisk er arbeidslivets tertiærutdanning, og på lik linje med annen høyere utdanning vil vi at disse skal ha statlig finansiering.

Siden opplegget for debatten ble litt endret for å gjøre den mer effektiv, vil jeg kommentere saken som jeg er saksordfører for, og de øvrige sakene som ligger til debatt i denne samledebatten.

Som saksordfører for Dokument 8:56 S og faget RLE, vil jeg si at en samlet komité viser til at Norge er blitt en nasjon med mange ulike religioner og trossamfunn. Komiteen understreker betydningen og viktigheten av å ha gode kunnskaper om egen og andres religion i møte med andre for å forebygge og å møte sosiale utfordringer på en god måte.

Komiteen viser også til betydningen av at læreren som underviser i faget religion, livssyn og etikk, har den nødvendige kunnskapen om de ulike trossamfunn. Alle partier er tydelige på at lærerne skal ha utdanning i det faget de underviser i. Jeg antar at de ulike partier legger fram sin egen politikk i sine innlegg. Fremskrittspartiet ser det som nødvendig at lærerne har utdanning i faget, og at navnet på faget skal være kristendom, religion, livssyn og etikk. I læreplanen for faget er over halvparten av kompetansemålene relatert til kristendommen, og vi forutsetter at det gjenspeiles i undervisningstiden.

Når det gjelder forslag om skoletilbud for pasienter i helseinstitusjon, viser det seg ifølge en utredning som Unge Funksjonshemmede kom med i februar 2013, at mye tyder på at det fremdeles er store forskjeller i tilbudet om opplæring på helseinstitusjoner.

Det er fylkeskommunen som har ansvar for at opplæring blir gitt til pasienter som er under videregående opplæring. Men dagens system kan innebære at elever ikke får den utdanning de har rett på som følge av at fylkeskommunens plikt er for lite kjent, eller at opplæringen ikke blir oppfylt på grunn av økte kostnader for fylkene når elevene er på sykehus eller rehabiliteringsinstitusjoner.

Selv om fylket får tilskudd for sine elever på videregående, kan de ikke redusere f.eks. tallet på lærere eller husleie for å finansiere elevens undervisning på helseinstitusjoner. For Fremskrittspartiet er det viktig at alle elever får oppfylt sin rett til utdanning også når de er innlagt på en helseinstitusjon. Derfor støtter vi en del av forslagene i saken.

Fremskrittspartiet viser også til det viktige arbeidet som utføres ved de kommunale musikk- og kulturskolene, og vil rose forslagsstillerne for engasjementet for dette tilbudet til barn og unge. Fremskrittspartiet ser det som et problem at de kommunale kulturskolene ikke kan ta inn alle som ønsker det. Det er uheldig at et offentlig tilbud har ventelister som i dag. Vi registrerer at flertallet ikke vil gjøre noe for å bedre tilgangen av plasser. I stedet vil de redusere og flytte det gruppebaserte tilbudet til skolen og gjøre kulturskoletilbudet spesialisert og individuelt rettet mot enkeltelever. For meg er det uforståelig at de rød-grønne med viten og vilje vil gjøre kulturskolen om til et sted for eliten. Jeg har selv barnebarn på fire og fem år som gleder seg hver gang de skal på kulturskolen. Det er en opplevelse å være på plass når de inviterer til forestilling for å vise familie og venner hva de har øvd på i lange tider. Med flertallets politikk på området vil man flytte kulturskoletilbudet inn i skolen for bredden. Da vil disse små miste tilbudet om kultur- og musikkskole. Fremskrittspartiet legger til grunn at musikk- og kulturskoler må få ta utgangspunkt i lokale forhold og ressurser, og at det ikke er ønskelig å strømlinjeforme dette tilbudet i form av mer statlig styring.

Avslutningsvis fremmer jeg de forslagene som Fremskrittspartiet har alene, og de som vi står sammen med andre partier om.

Presidenten: Representanten Bente Thorsen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Stine Renate Håheim (A) [10:59:42]: I Arbeiderpartiet er vi tilhengere av en kunnskapsbasert kunnskapspolitikk. For eksempel har Hattie gjort ganske omfattende forskning på nivådifferensiering. Effekten viser seg å være omtrent lik null. Elevorganisasjonen – altså elevene – peker på at det er andre pedagogiske virkemidler som er mye bedre. Utdanningsforbundet advarer mot varig nivådeling, og foreldreutvalget er også mot å sortere barn etter nivå på fast basis.

Fremskrittspartiet argumenterer i sine merknader for mer nivådeling. De begrunner det med en artikkel hentet fra Internett som beskriver én enkelt studie, som kan bekrefte Fremskrittspartiets politiske syn. Mener representanten Thorsen at norsk skole bør styres etter én enkelt

undersøkelse, som er gjort på 0,12 promille av landets elever? Mener representanten Thorsen det er en fornuftig måte å styre norsk skole på?

Bente Thorsen (FrP) [11:00:45]: Jeg tror det kan være lurt om representanten Håheim leser litt mer og følger litt med på hva som skjer på forskningsfronten. Faktum er at det er flere utredninger og undersøkelser og flere som uttaler seg om at det nettopp er differensiert undervisning som skal til. I den artikkelen som Håheim så arrogant kommenterer, er det faktisk påvist at lærere får en skikkelig aha-opplevelse – er det virkelig slik at jeg må legge om undervisningen på denne måten for at eleven skal forstå og ta til seg kunnskap?

Jeg synes det er helt utrolig at man har en så arrogant holdning og tror at fordi man leser én type forskningsrapporter, er det det eneste sanne. I Fremskrittspartiet stiller vi med et åpent sinn, men vi vil ha forskning og utredet grundig det som gjelder utdanning. Men det er ikke mye i norsk skole som tilsier at det er vi gjør i dag, er 100 pst. rett.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:02:08]: Jeg har tatt med meg vurderingsforskriften. Her står det at alle elever, helt fra første trinn, har rett til både å få vite hva som er kompetansemål, hva som er læringsmål, hva man skal måles på i orden og oppførsel, hva som vektlegges, hva barna skal mestre for å bli bedre, hva slags faglig utvikling de har. De skal få en halvårsvurdering, uten karakterer, i faget og i orden og oppførsel. Likevel skriver Fremskrittspartiet i sin merknad at karaktersetting «vil bidra til bedre og mer treffsikker tilbakemeldingskultur». Jeg lurer på om representanten Thorsen kan forklare for meg hva som gjør en tallkarakter mer treffsikker enn det som ligger i vurderingsforskriftene i dag.

Bente Thorsen (FrP) [11:02:59]: Det svarer seg alltid å lese alt som står i en merknad. Man har i dag dessverre en for dårlig tilbakemeldingskultur i den norske skolen. Det er det bred politisk enighet om. Det Fremskrittspartiet peker på, er nettopp at det er behov for en kontinuerlig og god tilbakemeldingskultur. Sammen med karakterer vil det gi elevene et godt grunnlag. I dag er det slik at mange, når de kommer i åttende klasse på ungdomsskolen, får karaktersjokk. De tror ofte de er mye bedre enn de er. Livet er slik at etter åttende klasse er det tallkarakteren som blir sett på, uansett hvilken skole man skal inn på.

For Fremskrittspartiet er det god evaluering og tilbakemelding underveis om hva eleven må jobbe mer eller kanskje mindre med, sammen med karakterer, som er det viktigste.

Tor Bremer (A) [11:04:14]: No har me altså høyrst at Framstegspartiet baserer sin politikk om nivådifferensiering på ein artikkel funne på Internett, med 104 elevar som grunnlag. Eg er litt usikker på om ein kan kalla det forskingsbasert.

Men sidan representanten Thorsen gledeleg nok er opp-teken av forskingsbasert politikkkutforming, har eg lyst til å utfordra henne på det som gjeld karaktersetting og fors-

king. Me veit at de er gjort omfattande forskning på dette området av professor John Hattie om betydninga av 138 ulike faktorar for måloppnåing og læringsutbytte. Han har eit grunnlag på 50 000 studiar – inntil 83 millionar elevar er med i denne omfattande studien. Det som er heilt klart og tydeleg, er at betydninga av karakterane for måloppnåing og læringsutbytte er relativt lita, for ikkje seia negativ. Kvi- for brukar ikkje Framstegspartiet dette som grunnlag for å vurdera om dei vil ha karakterar på femte trinnet?

Bente Thorsen (FrP) [11:05:20]: Jeg må først svare på den første delen av spørsmålet fra representanten. Det er slik at artikkelen er funnet på forskning.no, som for øvrig er et seriøst forskningsnettsted. Jeg ser at i andre sammenhenger har Arbeiderpartiet og opposisjonen brukt det samme nettstedet for å begrunne sine argumenter. Så jeg tror at i dette tilfellet er både spørsmålsstilleren og jeg på tynn is, hvis nettstedet blir underkjent.

Når det gjelder karaktersetting, er det slik at i den norske skolen har det vært en dårlig kultur hva gjelder tilbakemelding. Det er noe alle er interessert i å gripe fatt i. Fremskrittspartiet vil ha begge deler. Dermed lærer elevene seg at karakteren i f.eks. matte er blitt gitt fordi man har fått en vurdering. Så det er nettopp et samspill mellom tilbakemelding og karakterer som vil styrke elevene på sikt.

Heidi Sørensen (SV) [11:06:39]: På mandag da vi diskuterte forskningsmeldingen, lærte vi at Fremskrittspartiet vil ha en forsknings- og kunnskapsbasert politikk på de fleste områder, med unntak av klima. I dag har vi kanskje lært at det er et område til som også tilhører unntakene når politikken skal være forskningsbasert. Karakterer fra femte trinn kan iallfall ikke sies å være forskningsbasert og kunnskapsbasert begrunnet – ei heller det å lytte til lærere når åtte av ti lærere sier at det ikke er formålstjenlig for at elevene skal få god tilbakemelding. Da lurar jeg på: Hvis Fremskrittspartiet i denne saken ikke lytter til forskning, ikke lytter til kunnskap, ikke lytter til lærerne: Hvem har man lyttet på? Er det Unge Høyre?

Bente Thorsen (FrP) [11:07:22]: Nå er det vel slik at karakterer også blir satt i andre land. Da jeg gikk på barneskolen, fikk jeg tallkarakterer. Det var ikke noe negativt – tvert imot. Det vi savnet da, var en god tilbakemelding og evaluering. Jeg tror ikke det var noen som hadde vondt av å få karakterer.

Når det gjelder forskning, er det ofte slik at vi griper fatt i de forskningsrapportene som vi stiller oss bak, eller som vi er politisk enig i. Det er ting som viser at karaktersetting kan være bra, i kombinasjon med en god tilbakemeldingskultur. Så det ene ekskluderer ikke nødvendigvis det andre.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Elisabeth Aspaker (H) [11:08:30]: Takk til sakens ordfører for godt samarbeid i arbeidet med denne meldingen.

Den viktigste innovasjonen i norsk skole må drives fram av faglig sterke lærere. God dialog mellom skole og hjem skal bidra til at norske elever tar nye faglige skritt fremover.

Med evalueringen av Kunnskapsløftet har vi fått dokumentert at den snuoperasjonen i norsk skole som ble iverksatt under Kristin Clemet og Bondevik II-regjeringen, har bred støtte i Skole-Norge. Reformen er i all hovedsak videreført av dagens regjering.

Den nye læreplanens fokus på grunnleggende ferdigheter, godt kvalifiserte lærere og skoleledere og innsiktsfulle skoleeiere, har bragt norsk skole viktige steg videre.

PISA-sjokket i 2001 medførte en helt nødvendig selvransakelse i Norge. Tiltak måtte iverksettes for å sikre at alle norske 15–16-åringer etter endt grunnskole har så gode lese-, skrive- og regneferdigheter at de kan greie å ta seg videre i livet. Alt annet ville være en fallitterklæring for den offentlige skolen.

Komiteen peker samlet på en rekke utfordringer i norsk skole. Men Høyre er ikke imponert over regjeringens evne til å møte disse utfordringene. Tiltakene kommer sent, og regjeringen unnlater å gjøre det viktigste først, satse på lærerkompetanse.

En av Høyres hovedbekymringer er den alvorlige lærermangelen som truer norsk skole.

GNIST-samarbeidet har etter Høyres mening ikke gitt gode nok resultater. Høyere søkertall er lite verdt når mange søkere viser seg ikke å være kvalifisert, og når et betydelig antall faller fra under utdanning. Overgangen til yrket er en annen kritisk fase, og også her velger mange dessverre bort skolen. Samlet sett er dette dårlig nytt for norske elever når vi vet at vi trenger et stort antall nye lærere de neste årene.

Regjeringens forslag om en lærernorm – i en tid med stor lærermangel – er også vanskelig å forstå, særlig i lys av at departementet selv i sine høringsnotater skriver at det ikke finnes kunnskapsgrunnlag for at en lovregulering av et sånt forholdstall er et godt virkemiddel når det gjelder elevenes læring. Flere ufaglærte lærere er ikke et bidrag til å heve kvaliteten i norsk skole i tiden fremover.

Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det må tas mer aktive skritt for å forebygge lærermangel og ber nå regjeringen iverksette forpliktende rekrutteringsplaner for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i barnehage- og grunnskoleopplæring. Jeg beklager at regjeringens partiene ikke vil stemme for dette forslaget i dag. Men opposisjonens forslag stopper ikke med dette. Sammen har vi fremmet en serie forslag som et svar på at regjeringen ikke har villet satse nok på tiltak, både på kort og på lang sikt, som skal bidra til å høyne kvaliteten i norsk skole.

Dersom SSBs spådommer slår til, kan flere hundre tusen elever i 2020 oppleve å bli møtt av vikarer uten utdanning. En slik utvikling kan vi ikke akseptere. Om vi skal unngå et stort tilbakeslag for kvaliteten i skolen når vi kommer til 2020, kreves andre politiske veivalg nå. Høyre vil bruke de store pengene på lærerne og gjøre det enda mer attraktivt å være lærer.

Det er etter Høyres mening en klar forsømmelse fra

regjeringens side når skolenes utfordring nr. 1, å skaffe nok utdannede lærere, knapt er nevnt i stortingsmeldingen. Vi må lete med lys og lykte for å finne en halv setning her og der, og det i en melding som inneholder en rekke forslag som aldri vil kunne la seg realisere uten godt kvalifiserte lærere.

Så avgjørende viktig er læreren at dette burde vært gjort til en hovedsak i meldingen. Høyre er derfor svært tilfreds med at opposisjonen står samlet bak mange forslag som skal bidra til å løfte statusen til læreryrket. De fire partiene er dessuten enige om at staten må sette seg i førersetet for dette arbeidet. Arbeidet med innføring av nye karriereveier i skolen må gis høy prioritet, og staten må ta regningen for det lønnsstillegget de nye lærer- og lektorspesialistene kvalifiserer seg til.

Statsråden viser ofte til den såkalte lærerreserven på ca. 35 000 lærere i andre jobber. Men de lar seg neppe gjenrekruttere om det ikke finnes noen gulrøtter i systemet. Da kommer vi ikke utenom at også lønn vil være viktig. Ingen bestrider kommunens ansvar som arbeidsgiver for lærerne, men det kan fint kombineres med at staten påtar seg et ansvar for toppfinansiering av nye karrierestillinger i skolen.

Høyre har klare visjoner om at læreryrket i Norge i 2030 skal være så ettertraktet at de flinkeste elevene fra videregående opplæring gjerne søker seg hit. Jeg legger ikke skjul på at Høyre er inspirert av Finland når vi foreslår overgang til en femårig masterutdanning som inkluderer et forskningsarbeid. Vi er heller ikke fremmed for tanken om opptaksintervju for å sikre oss motiverte og dedikerte studenter som fullfører utdanningen.

Flere piler peker heldigvis oppover og viser fremgang for norske elever, men det er fortsatt en realitet at vi ligger et godt stykke bak de beste landene, som vi nå finner i Sørøst-Asia. Norsk skole må både fange opp elever som strever, og utfordre «flinkisene» mer.

Vi skal glede oss over at den negative trenden i lesing og matematikk synes å være snudd i barneskolen, men vi sliter fortsatt med en altfor høy andel unge med spesialundervisning og dessverre for svake matematikkresultater i ungdomsskolen. Dette er unge som er i risikozonen for å bli en del av frafallsstatistikken, om vi ikke greier å gi mer og bedre tilpasset opplæring.

«Svik» er et sterkt ord, men det er et svik fra samfunnets side når vi ikke makter å tilby elever med lærevansker kvalifisert hjelp tidlig nok. Resultatet er da ofte at problemene biter seg fast, og at læringsutbyttet blir svakt. Høyres leder, som selv er dyslektiker, sa det så godt: Det går ut over selvtillit og hele utviklingen til barn og ungdom når de opplever ikke å mestre i klasserommet, og det fratrar dem mye av evnen til å lære mer.

Derfor er dagens skolesystem utrolig skadelig når det ikke gripes inn tidligere med god hjelp. Høyre viser i denne sammenheng til forslaget om en prøveordning i inntil ti kommuner med en mer ubyråkratisk og skolenær PP-tjeneste som skal veilede og råde rektor og lærere i hvordan man kan utvikle et best mulig tilbud til eleven der han eller hun er.

Det er på høy tid at vi greier å bryte med et system som

leder til det forsker Thomas Nordahl omtaler som «spesialundervisningskarrierer». Han snakker om elever som blir hengende i systemet fordi det ikke oppnås resultater, og han mener hovedårsaken er mangel på kvalitet på den opplæringen landets 53 000 spesialundervisningselever får. Sånn kan det ikke fortsette – tidlig innsats må bli nettopp det: tidlig innsats og kvalifisert innsats.

Høyre har i flere år etterlyst at Ny GIV-tiltak må settes inn langt tidligere. Derfor er det veldig positivt at alle ungdomsskolelærere nå skal gis innføring i det metodesettet Ny GIV bygger på. Målet er at alle elever må få en mer praktisk inspirert og motiverende opplæring i ungdomsskolen.

Kursingen i Ny GIV kan likevel ikke erstatte videreutdanning som leder til økt faglig fordypning. Høyre vil understreke at rett og plikt til etter- og videreutdanning skal gi lærerne mulighet til å innfri nasjonale kompetansekrav.

Denne stortingsmeldingen presenterer en serie forslag for å heve statusen for yrkesfagene, og som langt på vei er blåkopier av Høyres yrkesfagløft presentert i 2010.

Frafallstallene er fortsatt bekymringsfulle. Mer yrkesretting, flere læreplaner, mer fleksible løp og rett til påbygging til studiekompetanse etter fagbrev er alle tiltak Høyre foreslo for over tre år siden.

Opposisjonen mener at hensynet til elevene tilsier at vi må sette opp farten når det gjelder gjennomføring. Vi foreslår derfor at elever som starter på yrkesfag denne høsten, trygt skal kunne satse på fagbrev, vel vitende om at de har rett til påbygging når de kommer til 2016, altså om tre år. Samfunnet trenger kvalifiserte fagarbeidere, og nå gjelder det å stoppe avhopp før fagbrev. Jeg utfordrer derfor konkret regjeringspartiene til igjen å tenke igjennom om dette er et forslag man skal stemme ned i salen her i dag.

Høyre støtter den foreslåtte omleggingen av faget medier og kommunikasjon, men vil be departementet se på om det i det studieforberedende programmet kan legges bedre til rette for praksis i bedrift – f.eks. for faget medier og kommunikasjon. Høyre mener tettere kontakt skole–arbeidsliv er veien til bedre utdanning og bedre arbeidstakere når den tid kommer. Det bør også studiespesialiseringprogrammene greie å få til bedre i fremtiden.

Etter åtte år med rød-grønt styre ønsker Høyre seg mer enn snakk om skolen. Vi trenger resultater, og vi trenger tempo i gjennomføringen av helt nødvendige endringer. Dyktige lærere er skolejobb nr. én.

Derfor vil Høyre

- ruste opp lærerutdanningen, sånn at personalet har oppdatert kompetanse og god innsikt i skolehverdagen
- ruste opp etter- og videreutdanningskapasiteten betraktelig og utvikle flere desentraliserte tilbud, sånn at flere lærere skal få den faglige fordypningen for å kunne innfri nasjonale kompetansekrav
- ruste opp begynneropplæringen, for en god start på skolen er det beste utgangspunktet vi kan gi våre barn.

Høyre har mange nye ideer og bedre løsninger for norsk skole. Det håper jeg norske velgere vil merke seg når det er valg til høsten.

Jeg tar opp de gjenværende forslagene der Høyre er medforslagsstiller.

Presidenten: Representanten Elisabeth Aspaker har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det åpnes for replikkordskifte.

Marianne Aasen (A) [11:18:48]: Representanten Aspaker bruker mye av sin tid på å snakke om lærere – om de faglig sterke lærerne, om etter- og videreutdanning av lærere, kvalifiserte lærere som skal erstatte vikarer, og god lønn til lærere. Dette koster penger – også for kommunene.

En god kommuneøkonomi for alle kommuner er en betingelse for å komme i mål med disse i og for seg gode tiltakene. Høyre har gitt løfter om milliarder i skattelette før neste valg. Høyre holder kortene tett til brystet når det gjelder kommuneøkonomien før neste valg, og i tillegg går man inn for å endre skatteopplegget. Ni av ti kommuner kommer til å tape på skatteutjevningssendringen i kommuneøkonomien som Høyre har foreslått. Det betyr at også folkerike kommuner, som Lillehammer og Gjøvik, kommer til å tape ganske mye penger på dette.

Er det ikke slik at alle barn fortjener gode lærere, nok lærere og flinke lærere uavhengig av kommunens skatteinngang?

Elisabeth Aspaker (H) [11:19:58]: Jeg slutter ikke å forundre meg over at man i denne salen stiller opp med disse beregningene som er en bestilling fra Senterpartiet, gjort i Kommunal- og regionaldepartementet, over et kommuneopplegg fra Høyre som man ikke har noen forutsetninger for å lage beregninger om. Vi har hatt kommunerammer i denne åtteårsperioden som har vært helt på høyde med det regjeringspartiene har levert. Vi kommer til å sørge for at vi har en kommuneøkonomi også fremover som gjør kommunene i stand til å ivareta sine primær oppgaver, hvor skolen er en av de aller viktigste.

Jeg har understreket at når det gjelder f.eks. nye karrierestillinger i skolen, skal staten ta den regningen, og Høyre mener at staten skal ta en større del av regningen når det gjelder etter- og videreutdanning for lærere. I det hele tatt synes jeg det er et veldig merkelig spørsmål, som angriper Høyre for ikke å stille opp for skolen. Vi har gjennom våre alternative budsjetter gang på gang markert hvor viktig dette området er, og hvor høyt vi skal prioritere det, også når vi kommer i regjering.

Heidi Sørensen (SV) [11:21:10]: Det første den rød-grønne regjeringen gjorde da den tok over, var å øke kommuneøkonomien med 5 mrd. kr. Det var fryktelig bra for skolen. Hvis noen er forundret over at man er nervøs for kommuneøkonomien hvis Høyre skal ta over, mener jeg det bare er å se på historien – vi har lært hvorfor.

Høyre skriver langt og panegyrisk om læreren. Vi kan være enig i hvert ord om hvor viktig læreren er. Men hvis en ser på realitetene: I tillegg til at vi frykter en dårligere kommuneøkonomi, legger Høyre forskjellen mellom himmel og det som man kanskje ikke kan få lov til å si på talerstolen til Stortinget, inn i et forslag om at man skal øke den

statlige delen av finansieringen av etterutdanningen med 10 pst. Det finnes neppe noen beregninger som kan være i nærheten av å få fram at det vil bety det gigantiske løftet som Høyre prøver å framstille det som – en liten, marginal endring, sånn at kommunene får litt mindre utgifter til etterutdanning, samtidig som de generelt får dårligere økonomi.

Elisabeth Aspaker (H) [11:22:18]: Jeg skjønner at de rød-grønne i dag skal prøve å lage et skremmebilde av hva slags fremtid dette landet skal ha hvis det blir et regjeringsskifte til høsten, men jeg følger ganske godt med på hva som skjer rundt omkring i norske kommuner under den rød-grønne regjeringen, og jeg skal si det kuttes. Det kuttes i skolen, det kuttes i helse, det kuttes her og det kuttes der. I visse kommuner får man Fylkesmannen på nakken, fordi man ikke greier å oppfylle de lovforslagene som denne regjeringen har innført, enten det gjelder frukt og grønt, leksehjelp e.l.

Så kan jeg berolige representanten Heidi Sørensen med at 10-prosenten er viktig, men vel så viktig er det at vi har signalisert at vi skal legge om hele systemet for etter- og videreutdanning til et mye mer fleksibelt, desentralisert skole- og lærernært system, noe som gjør at vi kommer til å få mye mer igjen for de pengene. Det fikk man i Sogn og Fjordane, og det har man fått til andre plasser, mens det statlige systemet i altfor stor grad har gått til flybilletter og i altfor liten grad til videreutdanning for lærere.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:23:32]: Høyre viser til Rambøll i en av sine merknader, der det står at kommuner med høy grad av økonomisk handlefrihet prioriterer etter- og videreutdanning vesentlig høyere enn kommuner med lav økonomisk handlefrihet. Høyres representant sier at hun er bekymret for en todeling i Skole-Norge. Senterpartiet er, som representanten Marianne Aasen, veldig bekymret for Høyres kommuneopplegg. Det er sikkert veldig ok å bortforklare det, men det er faktisk beregnet slik at Høyre ønsker å ta fra 373 kommuner og gi til de 55 rikeste. Samtidig sier representanten at hun ønsker å bruke de store pengene på lærerne. Er det bare lærere i de største kommunene som skal få nyte godt av og bli flinkere gjennom etter- og videreutdanning, eller er det rett og slett en bløff som Høyre prøver å kaste i lærernes øyne?

Elisabeth Aspaker (H) [11:24:34]: Som ett av få partier her i salen har vi programfestet rett og plikt til etter- og videreutdanning, og hvis det er noe vi skulle lovfestet i opplæringsloven – i motsetning til frukt og grønt, frivillig leksehjelp osv. – er det kompetanseheving til lærere. På samme måte som vi har fastslått at vi skal stille kompetansekrav til dem, må vi fastslå at vi også skal ha et system som skal sikre oss at lærerne skal kunne kvalifisere seg til kompetansekravene. Derfor kommer vi til å lage et opplegg som er sånn at alle lærere, uansett hvilken kommune en er ansatt i, skal ha rett og plikt til å kvalifisere seg til den kompetansen som kreves for det trinnet eller de fagene en underviser i.

Stine Renate Håheim (A) [11:25:26]: I Troms godkjente Høyre i sin tid tre private videregående skoler med til sammen 1 140 elevplasser. Heldigvis har alle disse skolene blitt stanset av den rød-grønne regjeringen, men hadde Høyre fått viljen sin, ville omtrent en femtedel av elevplassene i Troms blitt privatisert. Alle de private skolene skulle ligge i Tromsø by, og alle elevplassene skulle være innen studiespesialiserende linjer. Vår frykt er at disse ville ha trukket elever fra resten av fylket, og at man ville fått alvorlige konsekvenser for distriktsskoler. Spørsmål nr. 1 til representanten Aspaker er derfor: Mener representanten Aspaker at 1 140 private elevplasser i Troms kun er et supplement? Og spørsmål nr. 2: Hvordan skal Høyre kunne garantere at det ikke blir nedlagt offentlige skoler i distriktene, når det etableres så mange nye privatskoler?

Elisabeth Aspaker (H) [11:26:24]: Vi er tilhengere av at private skoler skal kunne være et supplement. Vi er også tilhengere av at vi skal kunne si ja til flere private skoler. Vi erkjenner at elevene skal kunne ha et fritt skolevalg, men jeg tror ikke, som representanten Stine Renate Håheim, at det kommer til å bli en folkevandring til de private skolene. Høyres ambisjon er at de videregående skolene, også de offentlige, skal være så gode og holde så høy faglig kvalitet at det ikke skal være noe argument for å velge dem bort. Og så konstaterer jeg bare at vi skal ha en lov som gjør at fylkeskommunen, i dette tilfellet Troms, skal få lov til å uttale seg i fremtiden. Vi skal ikke opprette flere plasser enn at vi er sikre på at vi har et godt offentlig tilbud som skal være der for de elevene som ønsker å gå i den offentlige skolen.

Presidenten: Replikordskiftet er avsluttet.

Heidi Sørensen (SV) [11:27:31]: La meg først, som de øvrige, få lov til å takke saksordføreren for en glitrende jobb med en innstilling som er rik på ord, rik på detaljer, som inneholder mye god politikk, og som det er krevende for en saksordfører å holde styr på. Det har representanten Håheim gjort på en utmerket måte.

Skolen skal gi kunnskap til absolutt alle. Derfor har regjeringen satset på fellesskolen. Gjennom åtte år i regjering har vi jobbet systematisk for å heve kvaliteten i den offentlige skolen, sånn at alle elever skal lære mer. Satsing på flere lærere, bedre lærerutdanning og mer praktisk og relevant undervisning har gitt resultater. Den siste internasjonale PISA-undersøkelsen viser at norske elever har blitt bedre i lesing, naturfag og matematikk. Pilene peker oppover for norsk skole. Hele komiteen sier også i sin innstilling at de internasjonale undersøkelsene bekrefter at det har vært et trendskifte i norsk skole – i sterk motsetning til nabolandet vårt Sverige, der Høyre-regjeringen har privatisert skolen, økt forskjellene, og resultatene har gått i motsatt retning.

Regjeringen har satset på lærere og på lærerutdanning. Resultatet av det er at rekordmange kvalifiserte søkere nå blir lærere. Fra 2008 til i dag har antallet som søker lærerutdanning som førstevalg, økt med rundt 50 pst. Samtidig har vi laget en ny og bedre lærerutdanning og en varig ordning for etter- og videreutdanning. Bare fra 2011

til 2012 økte antallet på etter- og videreutdanning med 20 pst.

La meg innrømme at jeg har grudd meg en smule for denne debatten. Primært fordi jeg ikke er lærer, og det er det mange andre i denne salen som er. Jeg må si at det at man har gått på skole, ikke kompenseres fullt ut. Men mitt møte med ungdomsskolen og karakterer i norsk var som følger: Jeg trodde først at de som skrev den lengste stilen, fikk den beste karakteren. Jeg ble meget skuffet, ettersom jeg skrev den lengste stilen og ikke fikk den beste karakteren. Jeg lærte fort at det var innholdet som telte. Jeg kortet ned stilen, og det gikk meget bedre. Jeg har fått litt av den samme følelsen når vi har jobbet med innstillingen.

Det skrives langt og panegyrisk, det skrives godt, men det er innholdet som teller. Og det er tiltakene som monner. Tiltak uten penger – også når det gjelder lærere – er ikke verdt mye. Jeg er stolt over at vi i statsbudsjettet for 2013 innførte et statlig tilskudd til lærertetthet, som betyr 600 nye lærere i de ungdomsskolene som trenger det aller, aller mest.

Det er også mye vi er enige om i denne innstillingen. Hele komiteen – og i den er det jo mange norsklærere, så vakkert skrives det – «vil påpeke at skolen er et veksthus, ikke kun en kunnskapsproduserende bedrift».

Det skrives videre:

«Komiteen vil ha en skole som tar sitt brede dannelsingsmandat på alvor og gir barn og unge både utdanning og personlig danning.

Komiteen mener hvert barn er unikt og kommer til skolen med hele seg, hele sin livshistorie. Mangfold er en av skolens største og mest krevende utfordringer. Derfor er skolen så viktig som arena for dialog og brobygging der vi som enkeltmennesker og grupper er og vil være forskjellige.»

Det er vakkert.

Samtidig er dette for meg hovedbegrunnelsen mot privatisering av skolen og for satsing på fellesskolen. Vi stanset det som var høyresidens privatiseringseksperiment, da vi overtok i 2005. Det lå an til en økning på 50 pst. i antall private skoleplasser i grunnskolen og en økning på 150 pst. i videregående. Vi stanset dette frislippet, og det er jeg uendelig glad for at vi gjorde.

For å øke læringsutbyttet har vi også utvidet timetallet i matematikk, norsk og engelsk på barnetrinnet. Fra 2010 innførte vi gratis leksehjelp som et viktig læringstiltak. Undersøkelser viser at 83 pst. av foreldrene er fornøyd med ordningen, og at det er familier med lav inntekt og familier med minoritetsbakgrunn som i størst grad benytter seg av ordningen. Evalueringen av andre har vist sprikende resultater, også når det gjelder leksehjelpens evne til å være med og utjevne forskjeller. Jeg er sikker på at leksehjelpen har kommet for å bli. Vi som har barn i den Høyre-styrte Osloskolen, ser på leksehjelp som en selvfølge.

Er vi i mål? Er alt perfekt? Nei, det er mange jobber som skal gjøres. Noe av det jeg er mest opptatt av for framtidens skole, er at vi skal ta inn over oss at vi skal møte hele mennesket, og at vi skal gi ungene våre ikke bare kunnskap, men også kreativitet.

Jeg tror jeg er som foreldre flest. Da min datter begynte

på skolen i fjor høst, økte min interesse for skole dramatisk. Det gjorde også at jeg kom over en som heter Sir Kenneth Robinson, som er forfatter og foredragsholder, og som jobber med utdanning, kreativitet og innovasjon. Hans hovedpoeng er at i fremtiden vil kreativitet være like viktig som kunnskap, og at skolen må gi de kreative fagene samme status som kunnskapsskolen. Robinson forteller en historie fra en undervisningstime i tegning, hvor en liten jente, som ikke er spesielt god i de teoretiske fagene, sitter veldig oppslukt. Læreren spør: Hva er det du tegner? Da sier jenta: Jeg tegner et bilde av Gud. Men det er da ingen som vet hvordan Gud ser ut, sier læreren. Det vil de få vite om fem minutter, sier jenta.

Barn er normalt ikke redd for å gjøre feil. Hvis de ikke vet svaret, prøver de seg fram. Jeg er redd for at vi har en skole hvor vi lærer ungene våre å bli redd for å gjøre feil. Hvis de går gjennom skolen og mister evnen til å gjøre feil, og derimot utvikler en evne som gjør at de har angst for å gjøre feil, har vi gjort noe alvorlig galt når det gjelder kreativitet.

Picasso sa en gang at alle barn er født kunstnere, problemet er å forbli kunstnere når vi vokser opp. Det er veldig bra at meldingen adresserer behovet for å styrke opplæringen i praktisk-estetiske fag, og at komiteen deler ønsket om at disse fagene skal ha høy status i skolen. Det er også positivt at komiteen understreker viktigheten av at lærerne i disse fagene har god kompetanse.

Robinson forteller en annen historie, om Gillian Lynne. Hun er koreograf og har satt opp «The Phantom of the Opera». Gillian gikk på skole på 1930-tallet og var et virkelig håpløst barn. Hun fikk brev med hjem til foreldrene hvor det sto at hun hadde alvorlige lærevansker, og at hun måtte gå til en spesialist. Mor tok Gillian med til spesialist og satt og pratet der. Etter 20 minutter sa spesialisten til mor at de skulle gå ut litt. På veien ut satte han på musikk. Da de kom ut, tittet de på Gillian gjennom glassruta inn til kontoret. Det lille barnet danset og beveget seg etter musikken. Spesialisten sa til mor: Fru Lynne, Gillian er ikke syk, Gillian er en danser. Ta henne med til en danseskole.

Gillian fortalte hvordan det var å komme til en danseskole der hun traff barn som var som henne, som ikke kunne sitte stille, som måtte bevege seg for å tenke. Gillian ble danser i The Royal Ballet i London, startet sitt eget dansekompani, traff Andrew Lloyd Webber og er i dag ansvarlig for noen av verdens mest suksessfulle musikalproduksjoner. Hun har underholdt millioner og har blitt mangelmillionær. Andre spesialister ville ha bedt henne roe seg ned – og gitt henne medisiner.

Jeg registrerer at opposisjonen også i innstillingen er forferdet over at folk med fagbrev skal kunne komme inn på ingeniøruddanning. De med fagbrev som f.eks. har blitt elektriker eller rørlegger, som kan være rundt 20 år og gå ut og tjene relativt godt, har likevel den motivasjonen at vet du hva, jeg skal sette meg på skolebenken og ta noen knalltøffe år. Disse studentene bør norsk høyskole konkurrere om å få. Heldigvis er det noen som har startet, og som har lagt til rette for – gjennom Y-veien – gode tilbud for disse blant våre mest motiverte studenter. Høyskolene bør konkurrere om å få disse elevene i fremtiden.

Datteren min er i ferd med å avslutte 1. klasse, og jeg ser spor av angsten for å gjøre feil. Hun er seks år og gråter når feilene er der. Jeg tror tellekant-, kartleggings- og testingsskolen møter utfordringer om den skal klare å skape og fremme kreativitet for fremtiden. Kunnskapsfokuseringen har åpenbart vært riktig. Samtidig skal vi ha med oss at de som nå går i 1. klasse, skal ut på arbeidsmarkedet i 2030. Kanskje har da kreativitet blitt like viktig som kunnskap. Jeg vet ikke. Ifølge UNESCO vil i de neste 30 årene like mange unge mennesker få utdanning som det antallet mennesker som har fått utdanning fra tidenes morgen og fram til i dag. Hva gjør det med utdanning? Jeg vet ikke. Kanskje har den mindre verdi når alle har den. Kanskje har kreativitet blitt like viktig som kunnskap.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Mette Hanekamhaug (FrP) [11:37:50]: SV påstår ofte å være for inkludering.

De legger ned tre av fire døveskoler, samtidig som de stemmer mot Fremskrittspartiets forslag om å åpne for at de ungdomsskolene som har lyst og kompetanse til det, får lov til å tilby tegnspråk som et av valgfagene i ungdomsskolen, et forslag som vil bidra til bedre sosial integrering av døve og hørselshemmede elever og av den samme gruppen i samfunnet for øvrig.

Mitt spørsmål blir derfor: Hvorfor ønsker ikke representanten Sørensen å støtte en bedre integrering av og sosial tilhørighet for døve og hørselshemmede elever i den norske skolen i dag?

Heidi Sørensen (SV) [11:38:36]: Takk for et godt spørsmål.

Vi ønsker at alle elever skal bli sett. Alle skal bli møtt med de utfordringene de har, og bli godt integrert i norsk skole. Derfor skal man selvsagt få tilbud om opplæring i døvespråk når man begynner på skolen og har den utfordringen. Vi har ikke stemt for et forslag om å gjøre det til valgfag, rett og slett fordi det ikke passer inn i valgfagkonseptet. Gjennomsnittlig vil en normalskole kun ha én døv elev hvert tjuende eller tredevte år. Jeg er mer opptatt av at elevene skal møtes der de er, istedenfor å presse dette inn i et valgfagkonsept.

Jeg gikk selv i en klasse med en døv elev – på barne-skolen – og har sett utfordringene knyttet til det. Vi lærte ikke tegnspråk den gangen. Jeg ser at skolen heldigvis har kommet lenger enn slik det var på den tiden.

Jeg mener at det å legge til rette for opplæringen i det daglige er det riktige og viktige svaret.

Bente Thorsen (FrP) [11:39:52]: Jeg registrerer at representanten sier hun er stolt av at regjeringen har tilført lærerutdanningen mer penger. Jeg er også stolt over at Fremskrittspartiet har sørget for å bevilge enda mer i sitt alternative statsbudsjett. Det er én ting.

Penger er faktisk ikke alt. Det har også med hvordan man organiserer ting å gjøre, om vi er villige til å ta framtidens eller nåtidens teknologi i bruk for nettopp å få en god etter- og videreutdanning for lærere. Hvorfor vil ikke

SV være med på å innføre mer fleksible ordninger for etter- og videreutdanning for lærere? Vi har eksempler på kommuner der de får utdannet tre–fire ganger så mange på sine egne utdanningsløp i forhold til det som er det statlige alternativet. Det viser at det regelverket vi har i dag, rett og slett er for rigid. Spørsmålet blir da som sagt: Hva er det som er grunnen til at SV ikke vil innføre mer fleksible ordninger for etter- og videreutdanning av lærere?

Heidi Sørensen (SV) [11:40:59]: La meg til den første delen av spørsmålet si at det er meget gjenkjennelig. Det er vel ikke en eneste sak – kanskje med ett eller to unntak – vi kan stå i denne sal og debattere hvor ikke Fremskrittspartiet i sitt alternative budsjett selvsagt har bevilget mer penger enn det regjeringen har gjort. Det er vi vel vant til.

Jeg kjenner meg ikke helt igjen i representantens problembeskrivelse knyttet til etter- og videreutdanning. Det løpet som ligger fra statlig side, er godt og kvalitetssikret. Det har ikke vært sånn at vi systematisk har avvist ethvert annet løp enn det statlige. Samtidig er det viktig at vi er sikre på at det er høy kvalitet over det som staten tar et finansieringsansvar for.

Svein Harberg (H) [11:41:57]: Jeg har barn i skolen, og jeg kan trøste representanten med at kreativiteten og evnen til å feile ikke minsker. Utfordringen er at de blir mye mer kreative i forsvar av sine feil.

Men jeg vil over på noe annet. Leksehjelpordningen har vært evaluert nå. NOVA har hatt en gjennomgang, og den evalueringen er ikke veldig mye å glede seg over. En er nå fanget i rigide regler for hvordan leksehjelpordningen skal være, og det er altså ikke det som gir de gode resultatene. For SV må det være spesielt surt at NOVA konkluderer med at regjeringens leksehjelpordning ikke bidrar til å redusere sosiale forskjeller – kanskje til og med tvert imot.

Hvordan vil SV nå sikre en mer fleksibel leksehjelpordning, i tråd med skolens og lærernes ønsker?

Heidi Sørensen (SV) [11:42:55]: Det var godt å høre beskrivelsene fra skoler som ikke er den mitt barn sogner til – nemlig Osloskolen – men andre. Hvis man lærer å være stolt og forsvare sine feil andre steder, tror jeg det er et sunt utgangspunkt.

Leksehjelp: Vi vil gjøre ordningen mer fleksibel. Samtidig syns jeg det er mange paradokser i den evalueringen. Minoritetsbarn bruker den mer enn andre, barn av foreldre med lav utdanning bruker den mer enn andre, og samtidig har du også de funnene som sier at den ikke nødvendigvis bidrar til å utjevne forskjeller.

I Osloskolen er leksehjelp en selvfølge. Jeg tror at den fleksibiliteten som vil bety at man kan la være å ha leksehjelp i 1. klasse – hvor jeg tror de fleste er enig i at det har minst verdi – men bruke de timene mer effektivt lenger opp i trinnene, er en fornuftig vei. Jeg er sikker på at leksehjelp er kommet for å bli. Det kommer heller til å bli mer leksehjelp også lenger opp i trinnene enn mindre i framtiden.

Trine Skei Grande (V) [11:44:17]: SV har oftest vært veldig opptatt av å ha en inkluderende skole, en skole hvor alle kan delta, og ikke ønsket å ha spesialskoler for alle som ikke passer inn i firkantene. Derfor blir vi stadig vekk forundret når vi over mange år nå har prøvd å få til en forpliktende plan med klare datoer for når vi skal ha skoler som er tilrettelagt for alle, sånn at det går an å gå på en vanlig skole selv om man f.eks. bruker rullestol for å komme inn i klasserommet. Hvorfor er det så umulig for SV å gå med på å lage en sånn forpliktende plan med datofesting?

Heidi Sørensen (SV) [11:44:57]: Det er sju år siden man hadde en gjennomgang hvor man laget en forpliktende plan for universell utforming av alle offentlige bygg. Det husker jeg som et meget krevende arbeid. Jeg husker også en sum på det – jeg klarer ikke å ta den i hodet – som er meget kostnadskreven. Jeg tror det riktige svaret er at alle ønsker det, og man har også prioritert at de bygg hvor spesielt unge er med, skal kunne bli universelt tilrettelagt først. Vi vet at det gjenstår ting der som er et sånt løft at det ikke har vært rom for å få det på plass.

Jeg tror ikke det er sånn at det står på planen. Jeg tror den planen ligger der, jeg tror det handler om gjennomføring. Det handler om å sikre at skoleeiere har nok midler til å kunne prioritere dette på sine budsjetter. Planen for universell utforming ligger der, men det handler om å prioritere det tungt nok i enhver tids gjeldende budsjett for å få det på plass.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:46:27]: Navnet på stortingsmeldingen vi har til behandling i dag, er treffende. Norsk skole er «på rett vei». Sju år etter iverksettelsen av reformen Kunnskapsløftet peker pilene for norsk skole oppover. Elevene gjør det bedre i de internasjonale testene fra TIMSS og PIRLS sammenlignet med jevnaldrende i andre land. Norske grunnskoleelever er blitt bedre i lesing, matematikk og naturfag både på barne- og ungdomstrinnet.

Vi er sju år inne i reformen. De første elevene som har fått opplæring etter Kunnskapsløftet, går ikke ut av 10. klasse før i 2016. Sjøl om vi nå har forskningsbasert evaluering av reformen, får vi altså ikke målt effekten av alle tiltakene som er iverksatt før etter 2016. I tillegg er det gjort tiltak på ungdomstrinnet denne perioden som vi ikke får målt effekten av før i 2019.

Vi vet at det er for mange som ikke gjennomfører videregående opplæring med bestått eksamen eller fagbrev. Dette er unge voksne som er født tidlig på 1990-tallet, og som begynte i skolen rundt innføring av 6-årsreformen. Det var da vi trodde det meste var på stell i norsk skole. Det var det ikke. Pilene gikk nedover utover på 2000-tallet.

Nå er det motsatt. Pilene peker oppover i de internasjonale testene for dagens 4.-klassinger, og jeg tror det vil ha stor betydning for gjennomføringsevnen i årene framover. Forsterking av leseopplæring og matematikkundervisning og innføring av en mer fleksibel ungdomsskole med valgfag og arbeidslivsfag tror jeg også vil ha betydning.

Jeg ble litt forundret i går da jeg leste pressemeldingen fra opposisjonskvartetten. Der var representantene svært fornøyd med at de var enige om at læreren var viktig. Representanten Aspaker uttrykte: «Alt i skolen starter med læreren». Og ikke bare det, representanten Skei Grande, som har ambisjoner om å bli Norges neste kunnskapsminister, sa: «Det er ikke så veldig attraktivt å være lærer i norsk skole i dag». Jeg vet ikke hvor den undersøkelsen kommer fra, men i en tid der vi ønsker flere lærere, ikke færre, synes jeg det er veldig uklokt sagt. Jeg synes også det er et nedverdiggende utsagn for de tusenvis av lærere som jobber i skolen i dag, og som synes det er den mest attraktive, beste og mest meningsfulle jobben man kan ha.

Senterpartiet er helt enig i at læreren er viktig, men for oss er det ikke læreren som er det viktigste i skolen. For oss er det elevene som er viktigst. For å vri representanten Aspaker sine ord til «senterpartisk»: Alt i skolen starter med elevene. Elevene er vårt fokus når vi skal utforme skolepolitikk for framtiden. Hvordan kan vi få alle elever til å lære å mestre og gjennomgå grunnskole og videregående opplæring og komme ut etter 13–14 år med bevis på oppnådd kompetanse?

Her spiller åpenbart læreren en viktig rolle, men kun i samspill med andre viktige rammefaktorer kan læreren gjøre en god jobb. Alle er enig i at læreren er viktig. Alle ønsker å gi dem mulighet til å utvikle seg og bli dyktigere gjennom mulighet for etter- og videreutdanning.

Men det vi ikke har vært flinke nok til, er å legge systemet og rammebetingelsene til rette, slik at de får gjort en god jobb. Det handler ikke bare om lærerens faglighet, men det handler om skoleledelse, hjem-skole-samarbeid, andre yrkesgrupper inn i skolen, fysiske arbeidsforhold, utstyr osv. Og det handler om å ha tid til undervisning. Da blir sjølsagt krav til dokumentasjon gjennom vurdering, kartleggingsprøver og nasjonale prøver – sågar noen lokale prøver og internasjonale tester – viktig for jobben de skal gjøre. Etter Senterpartiets mening er det mer enn nok testing nå. Nå må det fokuseres på å nyttiggjøre seg den informasjonen som testregimet gir, og heller dempe kontrolliveren.

Vi mener at systemet ikke i stor nok grad har satt eleven i fokus. Dette gjelder f.eks. organisering, struktur og innretting av fag- og timefordeling. Systemet har vært opptatt av effektiv gjennomføring, at alle skal lære det samme – til samme tid og på samme måte. Det er økonomisk det mest effektive. Men unger er like ulike som oss voksne. Fordi elever er ulike, mener vi det opplagt er riktig at elevene går i fellesklasser – sammen i en inkluderende fellesskole. Vi mener elevene lærer mer, altså får bedre utdanning, og at de lærer bredere, altså får bedre danning, i et fellesskap som består av ulike mennesker. Denne tilnærmingen understøttes av all forskning. Elever lærer ikke mer i homogene grupper, og derfor mener vi at permanent nivå-differensiering er en dårlig idé.

Jeg ser i gårshagens pressemelding fra opposisjonen at «kvartetten» ler hjertelig av kunnskapsministerens omtale av endringer som meldingen initierer for videregående skole, som de mest omfattende på 20 år. Jeg vet ikke hva de syntes var så morsomt, men jeg kan ikke se at det er gjort

nevneverdige endringer – til fordel for elever – i strukturen på yrkesfag siden Reform 94 ble innført for nesten 20 år siden. Og da spør jeg hvorfor det ikke er blitt gjort noe før. Og hvorfor ble det ikke gjort da Kunnskapsløftet ble utformet? Det er mange nå som prater om at yrkesfagernes status må gjenreises. Det er rart det ikke ble gjort tidligere.

Jeg er glad for at komiteen samler seg om de fleste av tiltakene regjeringa foreslår for å endre yrkesfagene. Det er en styrke for videre arbeid med gjennomføringen. Gjennom evalueringen har vi fått en klar tilbakemelding om at de endringene som ble gjort i tilbudsstrukturen, verken ga økt gjennomføring eller bedre rekruttering. Bredere innganger og færre programområder som kom med Kunnskapsløftet, har ikke hatt noen innvirkning på elevenes valg av utdanning, grad av gjennomstrømming eller kompetanseoppnåelse på normert tid.

Etter Kunnskapsløftet har vi derimot sett en utvikling der flere og flere av elevene søker seg over i Vg3 påbygging. Som vi vet, har dette ført til at enda flere ikke klarer å fullføre med fagbrev eller studiekompetanse. Halvparten av elevene stryker. Denne «tredje veien» kommer i hovedsak ikke fordi elevene ikke får læreplass, men fordi de ønsker å få med seg studiespesialisering, fordi de tror de må ha det for å kunne gå videre i utdanningssystemet senere. Sånn er det jo ikke.

Et av de viktigste tiltakene vi nå gjør, er å sørge for at alle som har fagbrev, får rett til påbygging. Det betyr at vi utvider retten til videregående opplæring, og at de som vil, nå kan få med seg studieforberedende etter fagprøven. I tillegg er vi svært glade for at det blir mulighet for flere vekslingsmodeller. Disse gir rom for tidligere spesialisering, og de gir mulighet for å kombinere skole og bedrift i sterkere grad enn program til fordypning gjør, allerede fra Vg1. De som vet at de vil bli rørlegger, kan nå altså starte i en bedrift allerede fra Vg1. Samtidig kan de som blir tidlig lærling, få oppleve å være i et klassemiljø noe lenger. Det kan også være en motiverende gevinst i ungdomstida. En bedre veksling mellom bedrift og skole vil altså kunne øke både motivasjonen og læringsutbyttet for elevene.

Det viktigste for Senterpartiet i arbeidet med denne meldinga har vært – som i ungdomsskolemeldinga – å få et mer fleksibelt system. Vi har hatt fokus på at elevene er forskjellige, lærer forskjellig og har ulike forutsetninger. Vi kan ikke alle bli dansere i verdenstoppen. Og vi kan heller ikke regne med at alle kan beherske mange språk eller bli gode i avansert matematikk. Men vi skal gi alle elever et godt grunnlag, og vi skylder elevene å legge til rette, slik at vi kan dyrke fram det de er gode til.

Jeg er glad for å ha fått anledning til å sitte i utdanningskomiteen disse fire årene, og jeg er glad for å ha vært i et samarbeid som har endret norsk skole. Ikke minst har vi sørget for endringer, sånn at flere elever kan oppleve mestring og glede i skolehverdagen. Å se effekten av de grepene som er gjort, vil ta tid. Men det er godt å avslutte fireårsperioden og vite at vi har satt elevene i sentrum. Jeg tror flere nå vil ha mulighet til å lykkes med sine mål.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Mette Hanekamhaug (FrP) [11:55:31]: Jeg velger å spørre representanten Tingelstad Wøien om det samme som jeg spurte SVs representant om, da også Tingelstad Wøien snakket om en inkluderende fellesskole.

Argumentasjonen mot vårt forslag fra representanten Sørensen var at tegnspråk ikke passet inn i ordningen rundt valgfag, og at alle elever uansett skal bli sett og møtt i skolen.

Da velger jeg å spørre: Er det viktigere å ivareta denne ordningen som hindrer at man kan tilby valgfag, enn faktisk å tilby valgfag til dem som trenger det? Og: Hvordan skal disse elevene bli sett og møtt på en bedre måte med den nødvendige kompetansen, når vi ser at det ikke blir gjort i dag, og at regjeringa ikke tar til orde for et eneste tiltak som vil kunne bedre denne inkluderingen?

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:56:28]: Det er et godt spørsmål representanten Hanekamhaug stiller. Når det gjelder tilbudet til dem som er døve i dag, kan de ha tegnspråk som 2. fremmedspråk. Du kan velge det i ungdomsskolen i dag, det er ett tilbud.

Så ser jeg også at det åpenbart kan være en god idé å kunne tilby valgfag i tegnspråk som 2. fremmedspråk. Men å tilby det allerede fra høsten 2013 blir litt raskt. Det er jo ikke utarbeidet noen læreplaner. Men jeg vet at det er samarbeid mellom spesialskolene og Kunnskapsdepartementet, og jeg er sikker på at de i det samarbeidet kan jobbe videre med det forslaget som Fremskrittspartiet har fremmet i dag.

Svein Harberg (H) [11:57:28]: Østre Toten kommune med Senterparti-ordfører Hans Seierstad i spissen foretok noen viktige prioriteringer, mente de, i skolen sin. De kuttet noen ordninger for å øke grunnbemanningen i skolen. En av ordningene de tok vekk, var leksehjelp på 1. til 4. trinn. Det var også frukt og noen sånne ting. Dette resulterte i at Fylkesmannen grep inn og sa at sånn kan vi ikke ha det, dette må rettes opp.

Ordføreren sa: «Vi har utfordret opplæringsloven opp imot det lokalpolitiske handlingsrommet», og det er en god setning. Det er et godt tema som jeg trodde Senterpartiet var opptatt av, og som vi er opptatt av. Men nå pålegges de altså å innføre det som bl.a. er evaluert nå til ikke å fungere, nemlig leksehjelp for 1. og 2. klasse.

Hva synes Tingelstad Wøien om at det skjer?

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:58:35]: Jeg synes det er bra at opplæringsloven virker, for det er jo ikke uten grunn vi lager opplæringslov. Jeg tror også Høyre er opptatt av at hvis det er ting som vi ønsker at kommunene skal prioritere, så lager vi en lov eller forskrift for det som kommunen skal følge.

Det å gå inn på den økonomiske situasjonen i Østre Toten kommune synes jeg blir litt spesielt. Jeg vet ikke akkurat hvordan de har disponert sine penger. Jeg vet at de har bygget ut og pusset opp alle sine skoler. Men jeg mener likevel at det er viktig at opplæringsloven virker, og at vi slår fast at også Østre Toten skal tilby leksehjelp fra 1. til 4. klasse – nå med en mer fleksibel løsning for det.

Så håper jeg også at vi kan komme tilbake senere med å kunne tilby leksehjelp også til høyere trinn.

Trine Skei Grande (V) [11:59:45]: Jeg har lyst til å følge opp Harberg, for det er en rekke kommuner som har hatt sånne prioriteringer. En rekke Venstre-kommuner har f.eks. ønsket å prioritere flere lærere kontra å bruke frukt og grønt-ordningen. De har fått flere lærerstillinger inn i skolen, men de har fått klar påpakning fra statlige myndigheter om at det ikke er lov til å prioritere lærere istedenfor frukt og grønt.

Så påsto Tingelstad Wøien at man snakket ned skolen når man påpekte feil ved regjeringas politikk. Dette er blitt den nye retorikken, og det sier noe om et flertallsstyre som etter åtte år nesten begynner å få autoritære trekk når de nekter opposisjonen å kritisere – og sier at man da nødvendigvis snakker noe ned.

Jeg kan gi Tingelstad Wøien ett enkelt tall, som jeg har fra Utdanningsforbundet: Det tallet er 37 000. 37 000 er tallet på dem som er utdannede lærere i Norge i dag, men som ikke ønsker å jobbe som lærere. Samtidig vet vi at vi har mange ufaglærte i skolen.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:00:49]: Jeg fikk ikke tak i om det var noe spørsmål, men jeg er forundret over den linjen som både Kristelig Folkepartiet og Venstre har lagt seg på når det gjelder å være motstander av frukt og grønt i skolen. I dag er det en ordning som er for 1. trinn til 10. trinn i skolen. Jeg kan ikke fatte og begripe at det er noen motsetning mellom å tilby frukt og grønt på skolen til et begrenset antall elever, og at man samtidig skal lære. Vi vet i dag at det er veldig mange som ikke spiser skolemat, og det er mange som kaster matpakkene sine. Frukt og grønt mener jeg er et godt tilskudd til elevene på skolen. Jeg synes det er forbausende at representanten fra Venstre er imot en frukt og grønt-ordning og – sågar – at man skal ha mer fysisk aktivitet i skolen.

Mette Hanekamhaug (FrP) [12:01:47]: Først ønsker jeg å takke for det jeg opplevde som et positivt svar som fordrer håp knyttet til å få tegnspråk inn i ungdomsskolen.

En sak som forundrer meg, som før øvrig representanten var inne på avslutningsvis, er fysisk aktivitet i skolen – samtlige regjeringspartier sier at de ønsker å få mer fysisk aktivitet. Likevel stemmer de mot dette forslaget fra Fremskrittspartiet med begrunnelse i at det vil koste penger. Men politikk er prioritering, og regjeringa fant altså rom for å prioritere 180 mill. kr til kulturskoletilbud i skolen.

Mitt spørsmål er da om denne prioriteringen, altså kulturskoletime i stedet for timer med fysisk aktivitet, er forankret i en forskningsbasert tilnærming til hva som gir best læring for elevene, eller om det er andre ideologiske årsaker som ligger til grunn for denne prioriteringen fra regjeringa.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:02:48]: Så vidt jeg vet, var dette Dokument 8-forslaget som representantene fra Fremskrittspartiet la fram tidligere i år om innføring av fysisk aktivitet – en time økning på alle trinn – ikke ment å skulle legges inn før i 2014. Det var ikke bevilget penger til det, det var på sikt.

Vi mener det er bra med fysisk aktivitet i skolen, og vi har sagt at vi ønsker mer fysisk aktivitet i skolen, men vi mener at det må kunne foregå innenfor dagens rammer. Så må vi ikke glemme at kulturskolen ikke bare er hornmusikk, kulturskolen er dans og maling og alt som er. Det kan være bevegelse i en del av kulturskolen. Det tror jeg vi glemmer veldig ofte. Jeg står med veldig rett rygg når det gjelder ikke å legge inn en time ekstra fysisk aktivitet på alle trinn, når de som fremmer forslaget, ikke engang har lagt inn penger til det i sitt eget budsjett.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Dagrun Eriksen (KrF) [12:04:14]: Det er dessverre et faktum at grunnopplæringen ikke gir alle elever godt nok utbytte. Dette får store konsekvenser og er en viktig årsak til det frafallet vi ser i videregående skole. Som det står i meldingen: «Halvparten av dagens arbeidsledige har ikke fullført videregående opplæring, og én av fire med grunnskole som høyeste utdanning er uføretrygdet.»

Kristelig Folkeparti er tilfreds med flere av grepene som foreslås i meldingen. Vi tror bl.a. det er et godt grep å gi fylkeskommunen utvidet handlingsrom til å etablere fleksible og tilpassede opplæringsløp.

Et av punktene Kristelig Folkeparti er spesielt glad for at det har blitt enighet om i komiteen, er vektleggingen av skolens brede samfunnsmandat. Fra Jon Lilletuns dager har Kristelig Folkepartis mantra i skolepolitikken vært at skolen skal både danne og utdanne til gangs mennesker.

Da Kunnskapsløftet ble vedtatt under Bondevik II-regjeringen, var det basert på en bred erkjennelse av at man aldri har lov til å ta hvileskjær og slå seg til ro med at elevene har svake basiskunnskaper og ferdigheter i lesing, skriving og regning. Det er skolens utdanningsmandat.

Samtidig mener jeg at resultatene i PISA og andre tester i altfor stor grad får lov til å legge hovedpremissene for de utdanningspolitiske prioriteringene. Problemet er at det ikke er læreplanens brede samfunnsmandat som legges til grunn for testene, men bl.a. OECDs mer snevre økonomiske tilnærming til hva som er viktig. Skolen trenger et bredere kunnskapssyn

Hele komiteen løfter i innstillingen frem Unescos «The Four Pillars of Education» for å demme opp mot et smalt og ensidig økonomisk basert kunnskapssyn. All utdanning må hvile på fire bæresøyler:

- «Learning to know» – kunnskap og viten
- «Learning to do» – ferdigheter og praktisk handling
- «Learning to live together» – fellesskap og sosial kompetanse
- «Learning to be» – personlighets- og karakterutvikling.

Slurver man med en av søylene, svekkes likevekten og gjør den norske skolen til forveksling lik det skeive tårn i Pisa.

Jeg støtter ikke en ensidig skolepolitisk oppmerksomhet på målstyring og kunnskap, krav og kontroll. Skolen er et veksthus, ikke kun en kunnskapsproduserende bedrift. Vi ønsker å ha en skole som tar dette brede dannelsesmandatet på alvor og gir barn og unge både utdanning og personlig dannelse.

Hvert barn er – som flere har lest fra innstillingen – unikt og kommer til skolen med hele seg og hele sin livsfortelling. Derfor passer ikke alle inn i en A4-skole. Mangfoldet er en av skolens største og kanskje mest krevende utfordringer. Derfor er skolen så viktig som arena for dialog og brobygging, der vi som enkeltmennesker og grupper er og vil være forskjellige – også på private skoler, som en visitt til representanten fra SV.

Derfor må kampen mot mobbing vinnes hver dag på nytt og på nytt, gjennom nitid, systematisk arbeid. Derfor trengs større variasjon mellom teoretiske og praktiske læringsformer. Derfor trenger skolen ikke bare lærere, men også tilgang til f.eks. miljøterapeuter og økt helsesøsterkompetanse.

Denne enigheten vi nå har om dannelseselementet i skolens oppdrag, forplikter. Den forplikter oss til å ha to tanker i hodet på en gang. Skolen skal både danne og utdanne til gangs mennesker. Et verktøy for å få dette til er den formålsparagrafen som Stortinget samlet seg om i 2008.

Skolens fremste oppgave er å gjøre alle barn og unge til vinnere i eget liv. Å bli anerkjent og verdsatt er nøkkelen til motivasjon, arbeidsglede og følelse av verdighet. I en tid da bl.a. helsesøstre melder om økende elevstress som følge av tøft prestasjonspress, trenger man å løfte fram det professor Tom Tiller kaller en nullvisjon når det gjelder unge menneskers knekte selvbilder.

Derfor mener vi i Kristelig Folkeparti at Kunnskapsløftet må støttes opp av et verdiløft. Man må i langt større grad løfte viktigheten av skolens formålsparagraf på alle plan i skolehverdagen. På samme måte som de grunnleggende ferdighetene skal inngå i alle fag og forplikte alle lærere, må det i praksis og på bredt plan arbeides kontinuerlig med å aktualisere Norges arv og tradisjon og formålsparagrafens fellesverdier i hverdagen – respekt for menneskeverdet og naturen, åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet.

Vi fremmer derfor forslag om at Stortinget ber regjeringen fremme en plan for bedre å innlemme formålsparagrafen i alle fag og på alle nivåer i skolen.

Et av punktene som det har vært strid om, er departementets forslag om å utarbeide en fornyet generell del av læreplanverket. I media har representanten Aasen uttrykt at vår frykt for at SV har truet kristenarven og har skjulte hensikter, er både å tro på spøkelses – og det kan jeg si at Kristelig Folkeparti ikke tror på – og direkte urimelig.

For å si det forsiktig: Vår frykt har vært helt betimelig, og er dessverre bygd på åtte års erfaring med et SV-styrt kunnskapsdepartement. Det startet med saken om bordbønn i skolen, så endring av KRL til RLE, endring av formålsparagrafen og et forsøk på å strupe privatskoleloven. Disse sakene har med all tydelighet vist at om ikke Stortinget hadde reagert og fått til endringer på det som SV hadde som ønske, og som de hadde foreslått, ville resulta-

tet vært noe helt annet. Vi ville hatt et forbud mot bordbønn i skolen, vi ville hatt en enda sterkere svekkelse av kristendommen i RLE-faget, vi ville hatt en svakere tilknytning til vår kristne kulturarv i formålsparagrafen, og en privatskolelov som ville betydd kroken på døra for mange kristne friskoler.

Når da departementet kom og ba om en blankofullmakt for å endre den generelle delen av læreplanverket – «slik at den på en tydeligere måte reflekterer endringene i utviklingen i skolen og samfunnet» – ga det god grunn til å være bekymret. Derfor er vi tilfreds med at vi i Stortinget nok en gang sammen har klart å peke ut en retning for fremtiden, at fornying må bygge på og videreføre hovedelementene og grunnsynet i dagens generelle del. Den nye formålsparagrafen poengterer at den kristne og humanistiske kultur- og verditradisjonen fortsatt skal ha særlig vekt i skolens arbeid, samtidig som paragrafen også løfter det flerkulturelle og flerreligiøse tydeligere fram som en viktig del av skolens arbeid.

Den fornyede generelle delen av læreplanverket skal bygge på dette verdimeslige fundamentet i formålsparagrafen, og utdype hvordan det skal forstås. En fornyet generell del av læreplanen skal poengtere at en av grunnopplæringens viktigste oppgaver er å bidra til at disse verdiene løftes tydeligere fram. Disse må konkretiseres både i den faglige undervisningen og i læringsmiljøet i alle skoler og på alle trinn: respekt for menneskeverdet og naturen, åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, som er gode verdier i vår formålsparagraf.

Forslaget om å la elever med fagbrev kunne begynne rett på enkelte studier, er Kristelig Folkeparti imot. Vi ser at det er gode hensikter med å få dette til, men vi ser også at dette, som av mange på Twitter karakteriseres som #feilvei istedenfor meldingens navn, kan være med på å føre til at flere ikke klarer å fullføre. For det som er så genialt med Y-veien, er at man får en tilrettelagt undervisning til man tar igjen dem som har hatt et annet grunnlag på videregående nivå. Derfor ønsker vi heller å utvikle Y-veien, som betyr en større respekt for hvor de er. Så har vi en stor bekymring for at dette kan føre til en økt teoretisering i de fagbrevutdanningene vi har, for at de skal være kvalifisert til å kunne gå rett over på høyere utdanning. Dette kommer vi til å følge nøye med på, hvis det ikke er sånn at regjeringspartiene snur.

Til slutt: Jeg gikk på en barneskole med en stor og sammensatt elevgruppe. Jeg husker en hel klasse som frivillig tok tegnspråk på barneskolen nettopp for å kunne kommunisere med sine medelever. Det at ungdomsskolene kunne få lov til å tilby tegnspråk som valgfag hvis de har behov for og lyst til det, forstår jeg ikke at ikke regjeringspartiene vil være med på.

Jeg tar opp de forslagene som ligger i denne innstillingen og i en hel haug andre innstillinger.

Presidenten: Representanten Dagrun Eriksen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Stine Renate Håheim (A) [12:14:38]: Takk til representanten Eriksen for et godt innlegg, og også for et veldig godt samarbeid i komiteen, som representanten var inne på.

Det er vel på tide å avsløre for ivrige lyttere at en del av merknadene som komiteen har stilt seg bak når det gjelder dette med veksthus, bredt læringssyn og kreativitet, kommer fra Kristelig Folkeparti. Jeg vil si at representanten Eriksen er prisverdig opptatt av å videreføre arven etter Lilletun om å danne og utdanne til gangs mennesker.

Så er mitt spørsmål: Hvordan harmonerer dette med Høyre og Fremskrittspartiets ønsker om mer nivådeling i skolen, mer testing, åpenhet om resultater som kan føre til rangering, og karakterer i barneskolen? Jeg kan med beste vilje ikke forstå hvorfor Kristelig Folkeparti har valgt å samarbeide med Høyre og Fremskrittspartiet, og vil gjerne høre hvorfor.

Dagrun Eriksen (KrF) [12:15:38]: Da Kunnskapsløftet i sin tid kom, var vi i et samarbeid med Høyre, og da var nok hovedfokuset deres på lesing, skriving og regning. Når det gjelder det som handler om dannelseselementet i denne innstillingen, vil du se ganske gode formuleringer og Kristelig Folkeparti-spor.

Det er det jeg tror kanskje er den gode kombinasjonen med Høyres politikk. Det er ikke alle disse tiltakene som representanten nevner, jeg mener er gode, men Høyres gode fokus på læring, kunnskap, lesing, skriving og regning – for det synes vi også er viktig – kombinert med det brede dannelseselementet i skolen som handler om det å lære å være mennesker og å lære å være sammen, gir faktisk en ganske god skole.

Så jeg tror vi skal klare å få dette til. Og så vet representanten, som nå har hatt samarbeid med meg en stund, at det ikke er alle ting vi gir oss veldig lett på av det vi er uenige om. Jeg vil også replisere til saksordføreren: Takk for godt samarbeid.

Marianne Aasen (A) [12:16:56]: Jeg er også enig med representanten Stine Renate Håheim i at det er en fryd å høre på Dagrun Eriksen fra talerstolen når hun gir uttrykk for et svært bredt kunnskapssyn, og tar opp verdier som er veldig viktige i barns oppvekst for at de skal bli gangs mennesker og klare å håndtere en ganske krevende virkelighet som venter dem der ute.

Blant annet nevnte representanten Eriksen dette med økt elevpress og barn som opplever knekk i selvbildet fordi det er krevende skolegang for mange, og hvordan de opplever det. Men likevel er jeg forundret over at Kristelig Folkeparti, til tross for at representanten Eriksen har god erfaring med å samarbeide med Høyre, også går åpent og ærlig inn i samarbeid med Fremskrittspartiet, som har et markedssyn på skole, og som argumenterer sterkt i denne salen for karakterer i barneskolen, at ganske små barn skal få et tall på sine ferdigheter.

Hva mener Dagrun Eriksen om den situasjonen?

Dagrun Eriksen (KrF) [12:18:03]: Nå er det jo ikke sånn at vi har gått åpent inn i et samarbeid med Fremskrittspartiet, men vi har en dør på gløtt.

Karakterer i barneskolen synes vi er en dårlig idé. Det ser faktisk ut til at velgerne – i hvert fall ser det sånn ut på denne siden av sommeren – kommer til å gi et nytt flertall og ikke gi de rød-grønne ny tillit. Det betyr at de som er enige i den vektleggingen som Kristelig Folkeparti ønsker for skolen, må stemme gult – på Kristelig Folkeparti – hvis det er det de ønsker skal prege den nye skolepolitikken.

Vi ser at det er utfordringer, og så ser vi også at når det gjelder andre ting, som vi ikke er så fornøyd med hos de rød-grønne, vil vi få mer igjen for et samarbeid med høyresiden. Det handler om frivillighet, det handler om familierpolitikk, og det handler også om bedre ordninger for små og mellomstore bedrifter og andre saker som er viktige.

Heidi Sørensen (SV) [12:19:17]: Jeg valgte å sitere fra innstillingen – jeg trodde jeg visste hva sitatets opprinnelige opphav var.

Jeg har lyttet nøye til representantens svar på de to foregående replikkene – for det første sier representanten at hun tror det er bra med en kombinasjon av Høyre og Kristelig Folkeparti, fordi Høyre står for kunnskap og Kristelig Folkeparti for et bredere syn. Det forundrer meg litt. Er det ikke bedre å samarbeide med noen som står for noe som er mye mer likt helheten til Kristelig Folkeparti – kunnskap og et bredere læringssyn – som vil være naturlig hjemmehørende hos de rød-grønne?

Og så sier representanten i sitt neste svar at det er andre politikkområder som gjør at Kristelig Folkeparti holder døren på gløtt for Fremskrittspartiet i denne sammenhengen. Men er representanten klar til å si at hadde det vært opp til skolepolitikken, hadde Kristelig Folkeparti vært mer naturlig hjemmehørende på den rød-grønne siden? Innstillingen skulle i hvert fall tilsi det.

Dagrun Eriksen (KrF) [12:20:22]: Det har tatt ganske lang tid før jeg har fått tilslutning til disse setningene om bredt mandat. Jeg er veldig glad for at det kom nå før vi går fra hverandre. Det betyr at jeg også tror at dette kan vi få gjennomslag for i en ny politikk.

Men er det skolepolitikken som er det avgjørende – at her ville vi egentlig vært rød-grønne? Nei, vi har vært ganske mye imot den rød-grønne prioriteringen når det gjelder skolepolitikk, for det vi opplever som de rød-grønnes store prosjekt, er å lage en heldagsskole. Det ønsker ikke vi. Vi mener ikke det er den riktige måten å lage skole på. Så skulle vi ha gått for et samarbeid i den retningen, hadde det vært ganske mange og store problemer for å få det til.

Slik er det å være et sentrumparti. Det er ting vi synes er bra med de rød-grønne, og det finnes ting vi synes er bra med høyresiden. Per i dag har vi gjort et vedtak om at det er høyresiden vi vil gå til valg med, og så vet velgerne veldig klart at de nå har en mulighet til å være med og påvirke en ny regjering, og hvilke saker og hvilken vinkling, også på grunnsynet på kunnskap i skolen, de vil støtte.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:21:32]: Jeg skal også følge opp akkurat det samme, for vi er også opptatt av innstillinga. Slik som jeg opplever Kristelig Folkeparti – eller har opplevd Kristelig Folkeparti gjennom hele denne fireårsperioden – føler jeg at Senterpartiet og Kristelig Folkeparti står ganske nær hverandre i skolepolitikken.

Jeg kan ikke fatte og begripe hvordan Kristelig Folkeparti ønsker å inngå et samarbeid – sjøl om du sier at vi gir oss ikke og vi er vrang. Her er det ikke snakk om, som tidligere, en regjering med bare Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, men du har et stort Fremskrittspartiet i tillegg. Da er det snakk om nivåforskjelling, karakterer i barneskolen, privatskoleloven, og ikke bare det, du vil få et helt annet kommuneopplegg.

Jeg kan ikke fatte og begripe at det er mer fornøytig enn å gjøre slik som den rød-grønne regjeringa faktisk har gjort: tidlig innsats, endringer i ungdomsskolen, som representanten har ønsket seg, endringer i yrkesfagene, som representanten fra Kristelig Folkeparti har ønsket seg. Du kan godt få lov til å forklare det igjen fra Kristelig Folkepartis side, men for meg er det totalt ubegripelig.

Presidenten: Presidenten vil bare minne om at all tale skal rettes til presidenten.

Dagrun Eriksen (KrF) [12:22:40]: Hvor store partiene er etter valget og hvordan sammensetningen kommer til å bli, er vel litt vanskelig å spå nå.

Senterpartiet forstår ikke vårt samarbeid – jeg tror også at veldig mange av Senterpartiets medlemmer ikke helt forstår deres samarbeid nå. Det er stor uro. Det er en god del ting vi opplever at Senterpartiet og vi står sammen om, f.eks. denne heldagsskoletankegangen som SV og Arbeiderpartiet presser på, som vi har opplevd at Senterpartiet ikke har ønsket.

Så trekker representanten fram to andre saker, ungdomsskolemeldingen og yrkesfagene. Høyresiden var veldig for de endringene som ble gjort i ungdomsskolemeldingen, og det er Høyre som har levert et yrkesfagløft, som også har hatt en del av de forslagene som vi behandler i dag. Så det å si at alt er svart/hvitt og at himmelen finnes på den ene siden – slik er det ikke. Vi går trygt til valg på vårt standpunkt.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Trine Skei Grande (V) [12:24:06]: Venstre la grunnlaget for den felles offentlige skolen. Jeg har lyst til å trekke fram to hovedpunkter som har vært viktig for Venstre i skolehistorien. Da vi laget den felles offentlige skolen, var fellesskapet viktig. Det var viktig at husmannsdatteren og prestesønnen satt på samme skolebenk, og det var viktig at man så hele mennesket. Jeg tror jeg har nevnt det før, at det var ganske radikale tanker på den tida det at alle mennesker skulle lære seg f.eks. å lese og skrive og regne, sjøl om de kanskje aldri skulle holde i et ark. Men det at man også introduserte musikk som et fag, mener jeg var en viktig del av det kunnskapssynet som Venstre-skolen var

basert på, der man skal se hele mennesket og ikke bare det lille akademiske barnet.

Alt i skolen starter med læreren. Ut fra vår analyse om hovedutfordringene i norsk skole, er lærermangelen og den store bruken av ufaglærte en av de største utfordringene vi kan definere. Hvis vi skal gjøre noe med det, må vi først og fremst bygge en ny lærerutdanning i bunnen – basert på en femårig lærerutdanning med godt integrert praksis. Vi må ha en rett og en plikt til etter- og videreutdanning. Vi må innføre en sertifiseringsordning som henger sammen med den retten og plikten, og som er med på å øke statusen til yrket. Vi vil ha avlastning gjennom å få flere yrkesgrupper inn i skolen. Venstre har nå foreslått 1 000 nye helsesøstre i de siste sju budsjettene – tror jeg det er – og vi er glad for at regjeringa er litt på vei. Å bidra med den type yrkesgrupper tror vi er med på å få flere lærere tilbake. Vi vil kutte i byråkratiet. Vi har hatt en tidsbrukmelding her i Stortinget som ikke har hatt noen som helst annen virkning enn en mellomrapport i spesialundervisninga – og ingen store grep for å kutte i byråkratiet. Og vi må ha flere lærere som i dag er utdannet som lærere, ut igjen i yrkespraksis som lærere.

Jeg er kjempeglad for at veldig mange av de tingene som Venstre nå har snakket om gjennom flere år, begynner å få mer og mer tilslutning i salen. Jeg er kanskje mest glad for at det forslaget som vi behandlet for to måneder siden om karriereveier for lærere, som ble nedstemt med brask og bram, nå plutselig har hele opposisjonens støtte. Det betyr at landsmøter kan være sunt for noen og hver. Jeg er veldig glad for at vi har fått så mye støtte til den ideen.

Jeg merker meg også at helt inn i regjeringa begynner man nå å se at systemet med leksehjelp, som vi var veldig kritiske til da det ble innført, ikke fungerer som det skal, og at mye større handlefrihet lokalt til å organisere dette, kunne vært en løsning der man kunne ha nådd akkurat de elevene man skal nå.

Når det gjelder yrkesfag, ligger det mange gode grep fra regjeringa, men det er også en del som vi er uenig i. For det første mener vi at praksisbrev bør være en søkbar vei å få velge å ta utdanninga si på. Jeg er veldig forundret over grepene overfor medier og kommunikasjon, der man er så hard at man ikke kan se på ulike løsninger for en linje i forhold til de utfordringene man har. Jeg er liberaler. Det betyr at jeg egentlig liker folk som ikke passer inn i firkanter. Jeg liker det egentlig når vi klarer å lage systemer rundt mennesker, istedenfor å prøve å få mennesker til å passe inn i systemer. Det er derfor Venstre og Kristelig Folkeparti har fremmet det forslaget om medier og kommunikasjon, at man burde ha laget en hybrid mellom de to hovedretningene, som kunne gitt en mulighet for at dette faget kunne utvikle seg i den rette bredden. Det har fått veldig stor støtte i fagmiljøet. Jeg har fått veldig mange henvendelser de siste dagene, som handler nettopp om at de som jobber med dette faget, synes det er en god idé. Jeg er lei meg for at vi ikke får bred støtte i dag. Det er sjølsagt mulig at noen snur i løpet av dagen.

Det å styrke yrkesfag handler også om en mye mer aktiv stat, også når det gjelder å hente inn lærlinger. Hvis man skal oppprioritere yrkesfag, gjøres ikke det ved å tro

at de skal være helt lik de mer akademiske løpene. Denne grunnleggende troen på at akademiske løp er mer verdt enn yrkesfagløp, og at det derfor er veldig viktig å få yrkesfagløp til å ligne på akademiske løp, mener jeg nedskriver både akademiske løp og de yrkesfaglige løpene. Det å påstå at alt er likt, handler om å ikke gi noen ting verdi. Derfor har Venstre den posisjonen som vi har når det gjelder disse grepene. Jeg tror at det man nå er i ferd med å gjøre ved å si at alt er likt uansett om man har hatt tre eller tolv timer matte i skolen, vil diskvalifisere både det akademiske løpet og de praktiske løpene.

Så tror jeg at vi trenger å gjøre noen store grep på spesialundervisning, og jeg er kjempeglad for at vi har fått bred støtte for å prøve ut nye ting for å avbyråkratisere spesialundervisninga. Måten vi organiserer spesialundervisning på, har noen grunnleggende negative trekk. Én ting er byråkratiseringa av det, det andre er jaget på en diagnose knyttet til barn, og det tredje er at du får hjelpen altfor sent i skoleløpet. Det fjerde, som jeg kanskje synes er det mest negative, er at lærere som kjemper for å få ekstra ressurser til sine elever, må fokusere veldig mye på hva de elevene ikke fikser. Det er problemer hos elevene som blir i fokus i en søknad om spesialundervisning, og jeg mener at elever – i hvert fall de elevene vi her snakker om – har behov for å høre hva de også kan. Men det er det nesten farlig for en lærer å skrive i en søknad, fordi det argumenterer mot de ressursene som den samme læreren ønsker til den eleven. Dette er en grunnleggende negativ spiral. Vi må prøve ut nye måter for hvordan vi skal ivareta rettssikkerheten til barna og sikre at de får de ressursene de trenger, kanskje lage mer positive spiraler rundt dem, og ikke minst komme inn så tidlig i studieløpet at de faktisk får en reell hjelp, ikke ha mest spesialundervisning i slutten av ungdomsskolen.

Så synes vi i Venstre det er viktig å ha en skole for alle, en skole der alle har mulighet til å delta fullt ut. Derfor kommer vi til å stå på når det gjelder universell utforming. Det å bygge om er dyrt, det har representanten Sørensen rett i, men det å planlegge for universell utforming er ikke noe dyrere enn andre løsninger. Det å ha gode, kloke arkitekter og gode, kloke maler for hva som er gode løsninger for å sørge for at alle kan bruke et bygg, gjør det ikke dyrere. Men det krever at man har det på dagsordenen, det krever at man prioriterer det høyt, og at man har kompetanse på alle nivåer for å få det igjennom. Derfor kommer vi til å stå hardt på vår målsetting om universell utforming.

Det siste er tegnspråket. Jeg mener at det at vi ikke får støtte til dette forslaget i dag, nærmest bryter med den språkmeldinga som vi behandlet i forrige periode, og som jeg var saksordfører for. I den språkmeldinga er det bestemt at tegnspråk er et offisielt språk i Norge, på linje med de andre minoritetsspråkene vi har. Det krever at vi behandler det sånn at det får muligheten til å utvikle seg som språk. Det betyr at det skal være like vanlig å kunne ta tegnspråk som et valgfag eller som et fremmedspråk i ulike deler av utdanningsløpet, hvis du har venner eller omgangskrets som har tegnspråk som hovedspråk. Det er ikke sånn at det at flere barn kan få operasjoner som hjelper dem til å bli delvis hørende, kommer til å fjerne beho-

vet for tegnspråk. Det er veldig viktig å huske at de barna er tospråklige, og dette er en tospråklighet der det i hvert fall er viktig å satse på at folk får muligheten til å utvikle førstespråket. Tegnspråk er et spennende språk, som jeg mener at vi burde ha hatt mange flere grep for å gjøre mer hverdagslig – få det inn i norsk skole og i norsk samfunnsliv generelt. Dette er en gruppe som vi burde ha hatt mye mer fokus på, og jeg hadde trodd at det at vi fikk det inn som et offisielt språk i språkmeldinga, ville gitt det mye mer status enn hva vi har klart å gjennomføre. Men vi kommer i hvert til å stå på for å klare det framover.

Da skal jeg avslutte med å ta opp de forslagene som eventuelt gjenstår etter denne tiraden av opptak av forslag. Det er i hvert fall energi og ønske om endring i denne komiteen.

Presidenten: Det gjenstår noen forslag, og de forslagene er nå tatt opp av representanten Trine Skei Grande. Det blir replikkordskifte.

Heidi Sørensen (SV) [12:34:17]: Representanten Skei Grande snakket om at hun vil avbyråkratisere skolen. Tilbakemeldinger fra lærere, som vi lytter på, går på at man bruker for lite tid til undervisning og for mye tid på rapportering. Det er ting jeg kan være enig i.

Jeg har også registrert at representanten Skei Grande har et brennende ønske om å innta kirke- og undervisningsdepartementet – det heter ikke det lenger, det het det i gamle dager – jeg mener Kunnskapsdepartementet. Det står det også stor respekt av, å ha denne typen ambisjoner. Det jeg vil anbefale, er en liten praksisplass. Den mest byråkratiserte delen av norsk skole befinner seg i Oslo. Her har vi sju ekstraprøver det skal rapporteres om, og ellers et rapporteringssystem som er meget rigid. Hadde det ikke vært lurt å ha en praksisplass med fri tilgang til et politisk styre som er blått og grønt, i Oslo, for å starte jobben med avbyråkratisering der før man eventuelt siktet på Kunnskapsdepartementet?

Trine Skei Grande (V) [12:35:17]: Jeg har vært uenig i den byråkratiseringa som har vært i Osloskolen. Den har Høyre- og Fremskrittspartiet-byrådet stått for. Nå er Fremskrittspartiet skiftet ut med Venstre i byråd. Det betyr at det ble laget en ny byrådsertilklæring. I den byrådsertilklæringa står det at man skal ha en sanering av byråkratiet. Jeg forventer at Torger Ødegaard gjør det når han har fått beskjed av Venstre om å gjøre det. Hvis ikke skal jeg passe på.

Stine Renate Håheim (A) [12:35:45]: Representanten Skei Grande var innom det brede læringssynet og det jeg vil kalle Venstres stolte historie når det gjelder nettopp det i norsk skolepolitikk. Så er det spennende å lese innstillingen, fordi Venstre ikke er enig med Høyre og Fremskrittspartiet i en rekke viktige retningsvalg for skolen verken når det gjelder karakterer, når det gjelder nivådifferensiering, eller når det kommer til nynorsk. Mitt spørsmål er en oppfølging av representanten Sørensens spørsmål, for det kan se ut som om Venstre ikke har fått tydelig gjennomslag når det gjelder avbyråkratisering av Osloskolen. Hvordan tror

representanten Skei Grande man skal få gjennomslag for sitt brede læringssyn når Høyre og Fremskrittspartiet går så kraftig til verks i innstillingen?

Trine Skei Grande (V) [12:36:44]: Representanten glemte et annet punkt vi er uenig med Høyre og Fremskrittspartiet i, nemlig friskoler og utbytte – i hvert fall Fremskrittspartiet er uenig med Venstre. Det er de fire punktene en finner som er uenighetspunkter. Alle de andre punktene i innstillinga er – veldig mange – enighetspunkter. Venstre og Fremskrittspartiet var de to første partiene som i denne sal sa at vi må ha en femårig lærerutdanning. Nå sier alle det. Akkurat det punktet skal jeg gjerne ha med meg Fremskrittspartiet på laget for faktisk å få gjennomført.

Når det gjelder synet på yrkesfag, og når det gjelder synet på veldig mange av de andre viktige grepene i norsk skole, føler jeg meg ganske trygg på at vi skal få gjennomført det etter et valgresultat. Men det er viktig å ha et sterkt Venstre hvis du er opptatt av ikke å få karakterer i barneskolen, hvis du ikke vil ha differensiering. Så dette er de gode grunnene til å stemme Venstre ved høstens valg.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:37:38]: Jeg vil bare få lov til å opplyse om at Senterpartiet ikke har programfestet femårig lærerutdanning, for vi mener at det er bra sånn som det er, og vi ønsker å se hvordan den lærerutdanninga vi nå har, fungerer. Det skal ikke stå i motsetning til at du kan komme tilbake og ta et år senere og bygge på til en master.

Men jeg har lyst til å stille spørsmål ut fra den replikken jeg fikk fra representanten fra Fremskrittspartiet tidligere. De ønsker å innføre én time fysisk aktivitet for alle elever i hele grunnskolen. Vi vet at representanten fra Venstre ikke er så begeistret for verken fysisk aktivitet eller frukt og grønt. Vil det bli en stor kamp, har jeg lyst til å spørre om?

Trine Skei Grande (V) [12:38:33]: Jeg skjønner at Senterpartiet har prøvd å gi seg en forhandlingsposisjon for å unngå heldagsskolen til regjeringspartnerne sine, og har gjort det på lærerutdanninga. Jeg syns det var et dårlig valg av sak. Men så tror jeg nok at representanten Tingelstad Wøien kanskje vurderer min holdning til fysisk aktivitet og frukt og grønt ut fra min størrelse. Det er helt feil. Det er faktisk sånn at Venstre er for fysisk aktivitet – vi mener at det skal gjøres i andre fag enn bare gym. Lang livserfaring tilsier, og undersøkelser tilsier, og jeg tror faktisk at utdanningsministeren også har påpekt det en rekke ganger, at det er ikke nødvendigvis mer gym som får de ungene som er marginalt aktive, mer aktive – det er den bredden i aktivitet som du kan utøve gjennom andre fag, som får de barna enda mer aktive. Jeg er ikke imot frukt og grønt. Det må gjerne kommunene prioritere, men hvis de heller vil ha flere lærere, syns jeg de skal få det.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:39:28]: Jeg vil ta sterk avstand fra den påstanden som kom fra representanten fra Venstre. Det har ingenting med kroppen til dem som

står som representanter her å gjøre – det kan vel være flere som kan føle seg truffet av det, hvis det var det som var meningen. Spørsmålet var i hvert fall om forslaget fra Fremskrittspartiet, som ønsker å utvide skoledagen med én time ekstra fysisk aktivitet i skolen, er noe som Venstre vil slutte seg til. Jeg har for øvrig lagt merke til at Venstre og Kristelig Folkeparti gikk inn for å kutte tilskuddene til frukt og grønt i budsjettet som ble lagt fram før jul.

Trine Skei Grande (V) [12:40:08]: Ja, vi kuttet de pengene for å gi dem tilbake igjen til skolen til etter- og videreutdanning for lærere. Vi prioriterte det over frukt og grønt. Så kan kommunene bestemme sjøl hva de prioriterer utover de rammene som regjeringa gir.

Men det er klart at det å legge inn en time gym koster – 80 mill. kr eller noe sånt?

Presidenten: Det er ikke anledning til å stille spørsmål!

Trine Skei Grande (V) [12:40:31]: Det koster veldig mange millioner, president, og det er en prioritering. Jeg tror nok kanskje at jeg hadde prioritert flere lærere innen de timene vi har, framfor å utvide skoledagen med en time ekstra, men det ser jeg på som et forhandlingspørsmål. Hvis man ser gym som det viktigste faget og det å utvide skoledagen som det viktigste grepet, får man prioritere det. Dette er en økonomisk prioritering og ikke en så stor ideologisk prioritering.

Presidenten: Da er replikkordskiftet over.

Statsråd Kristin Halvorsen [12:41:16]: «Barn og unge er samfunnets framtid, og framtidens samfunn». Det er en flott setning som jeg er veldig fornøyd med, og det er det som er den første setningen i Meld. St. 20, På rett vei. Den setningen symboliserer hvor viktig denne dagen er, for de beslutningene som Stortinget skal ta i dag, vil ha stor betydning for den enkelte elev og for Norge som kunnskapsnasjon.

Akkurat nå er 815 000 elever i aktivitet ved ca. 3 600 grunnskoler og videregående skoler. Den kompetansen som disse elevene tar med seg ut i arbeidslivet, representerer brorparten av Norges nasjonalformue.

Den norske fellesskolen er ikke et resultat av en naturgitt utvikling, men av små og store politiske valg. Stortingsmeldingen viser at de valgene vi har tatt de siste årene, har vært riktige.

Norsk skole er på rett vei. Mange flere ønsker å jobbe i skolen i dag enn tidligere, ungdomsforskning viser at det de siste årene har blitt viktigere for ungdom å lykkes i skolen, og vi har åpenbart veldig mange dyktige lærere og skoleledere, for norsk skole har hatt framgang på alle internasjonale undersøkelser de siste årene. Det gjelder uansett om vi snakker om demokratiferdigheter eller regneferdigheter. La meg ta noen eksempler:

Resultatene fra den internasjonale demokratiundersøkelsen ICCS viser at norske elevers kunnskaper om og holdninger til demokrati og medborgerskap er i verdens-

toppen. Vi lykkes godt med å ruste elevene til å delta i demokratiet og være aktive samfunnsdeltakere. Så mange som én av fire norske elever har vært kandidater til elevrådet de siste tolv månedene. En viktig forklaring er kanskje at de fleste elever opplever at de har rettferdige, interesserte og lyttende lærere, og at de opplever et åpent klasseromsklima med gode relasjoner mellom lærer og elev. Det er en fantastisk god tilbakemelding norske lærere får fra elevene sine.

Ingen andre land kan vise til så sterk framgang i matematikk som norske fjerdeklassinger. Økningen er på hele 44 poeng fra 2003 til 2011. Det tilsvarer den gjennomsnittlige framgangen i prestasjoner som elever har i løpet av ett skoleår. Vi har altså en framgang tilsvarende et helt skoleår. Samtidig er norske femteklassinger best i matematikk i Norden når vi sammenligner med jevnaldrende. Fra 2006 til 2009 har de 10 pst. svakeste tiendeklassingene hevet sitt kompetansenivå med en effekt som tilsvarer nesten ett års skolegang i lesing. PISA-forskerne omtaler dette som en stor og betydelig endring.

Et slikt trendskifte kan få andre land vise til. Jeg er samtidig opptatt av at gode resultater på PISA og nasjonale prøver ikke er et mål i seg selv. Det er det ikke for oss, og det skal det heller ikke være. Vi måler bare enkeltdele av et bredt og omfattende samfunnsmandat som norsk skole har.

Den 17. juni 2004 vedtok Stortinget Kunnskapsløftet. I dag, 14. juni 2013, kan vi slå fast at den innsatsen som norske lærere, elever og foreldre har gjort, har gitt resultater. Jeg er glad for at vi har oppslutning i utdanningspolitikken om det viktigste, og at det gir resultater. La meg ta tre forklaringsgrunner:

For det første har det vært en stor og omfattende holdningsendring i norsk skole de siste årene, fra å vente og se til tidlig innsats. Lærere, rektorer og alle andre er opptatt av å fange opp og følge opp elever som trenger hjelp og støtte, når de ser at de har noen problemer, som i starten kan være små, men som, hvis de ikke adresseres, kan bli store. Det er også en del av samme tankegangen at vi har hatt en så omfattende innsats når det gjelder barnehagesatsing og rett til barnehageplass.

For det andre har vi ikke innført nye, store, omfattende læreplanreformer i denne perioden. Vi har fokusert på det mest grunnleggende: å gi læreren gode forutsetninger for å lykkes med å innføre hovedinnholdet i Kunnskapsløftet. Det har vi hele veien også fornyet og forbedret og justert i forhold til det som var opprinnelig planlagt. Og vi går videre hele veien: Til høsten skal vi starte den store innføringen av ungdomstrinnsendringen, et kompetanseutviklingsprogram i klasseledelse, regning, lesing og skriving, og 250 skoler er med det første året. Etter fire år skal vi ha nådd alle.

For det tredje har vi slått ring om fellesskolen og spilt på lag med skolen. Vi stoppet 420 private skoler som var godkjent av Bondevik II-regjeringen. Vi har innfridd elevenes krav om gratis skolebøker, læremidler og utstyrstipend. Vi har økt kommunenes inntekter med om lag 60 mrd. kr siden 2005, og fra høsten vil regjeringen bruke halvannen milliard kroner over en fireårs-

periode på å prøve ut økt lærertetthet på ungdomstrinnet.

En viktig grunn til at vi har økt søkningen til lærerutdanningen med nesten 60 pst. fra 2008, er nettopp at veldig mange unge ser at det skjer så mye i skolen, og at man har blitt stadig mer oppmerksom på hvor avgjørende lærerens betydning for det er.

Dette er en stortingsmelding som foreslår de mest omfattende endringene innenfor yrkesopplæringen som er foreslått på 20 år. Jeg er veldig glad for at det er så bred enighet om de forslagene som regjeringen fremmer. Stortingsmeldingen representerer et kvalitetsløft for fag- og yrkesopplæring. Vi har en samfunnskontrakt på plass med partene, som skal øke antall lærlingplasser med 20 pst. innen 2015.

Vi åpner for bruk av vekslingsmodeller. Det har vært etterspurt i næringene bedre muligheter til å kombinere praksis og arbeidsplassen som læringsarena og teori og skolen som læringsarena for elevene innenfor yrkesfag. Det gir dem bedre mulighet for å se sammenhengen mellom fellesfag og yrkesfag. For dem som ikke velger en vekslingsmodell, åpner vi for at elevene tidligere skal få fordype seg innen et yrke. De store programfagene kan splittes opp i mindre deler. Vi gir fylkeskommunene større fleksibilitet. Vi erstatter reguleringen av årstimer på trinn i videregående opplæring med minstetimetall i hvert fag. Fagene og timetallene beholdes, men fylkeskommunen får anledning til å plassere fag på årstrinn basert på egne vurderinger. Det betyr f.eks. at ordninger som tekniske allmennfag, TAF, og det samme på helsefag, HAF, blir mulig og en del av strukturen, og det er ikke nødvendig å søke forsk.

Vi innfører også det som mange elever har etterspurt, en generell rett til påbygging etter gjennomført fagbrev eller svennebrev. Jeg tror det er veldig viktig for å oppmuntre flere elever til å fullføre og avlegge fagprøve eller svenneprøve, for nettopp å sikre at flere fullfører videregående opplæring, men at det også finnes muligheter videre til høyere utdanning hvis man ønsker det.

Det er også veldig viktig å sikre at fagbrev har verdi på arbeidsmarkedet. Det er for mange av dem som i dag tar fagbrev, som opplever at de verken har mer spennende arbeidsoppgaver eller bedre lønn eller andre arbeidsbetingelser enn ufaglærte. Vi ønsker å gjennomgå hele denne strukturen, fordi det må være en verdi i et utdanningsløp som ender i et fagbrev – noe som vi i dag ikke kan garantere at alle elever får.

Ungdoms utdanningsambisjoner øker. Det er ikke rart. Vi ser det som en trend i mange samfunn, at man ønsker å tangere eller overgå foreldrenes utdanning. Det er mange andre trender i samfunnet som også tilsier det.

Det som er utrolig viktig – for den enkelte og for samfunnet – er at vi sikrer oss nok mennesker med fag- og svennebrev. Det trenger samfunnet. Og vi trenger mange flere av dem som starter på det løpet, som lykkes med det. Denne stortingsmeldingen, all forskningen vi har på dette området, har avdekket en vesentlig systemfeil, nemlig at mange unge har prøvd å finne seg en vei gjennom videregående utdanning, med en bedre kombinasjon av teori og

praksis, gjennom å starte på yrkesfag og så ende på påbygging, som er det tøffeste teoretiske året som finnes på videregående opplæring. Mange har ikke lyktes med det, og det er stor strykprosent. Nå har vi lagt fram en struktur og en endring innenfor yrkesfagene som gir mange flere muligheten til å kombinere teori og praksis, noe som øker respekten for praktisk læring.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bente Thorsen (FrP) [12:51:34]: Forskningen sier at vi må satse på tidlig hjelp så tidlig som mulig i skoleløpet, helst før skolestart. Dette er vi godt kjent med. Det fokuseres mer på tidlig innsats i skolen i dag, men fremdeles brukes det desidert mest ressurser på elever med lese- og skrivevansker i 10. klasse og minst på de som går i 1. klasse. Dette viser at det fremdeles er en vente-og-se-holdning i skolen.

Prorektor Egil Gabrielsen ved Universitetet i Stavanger sier at det kan være mange grunner til at barn ikke lærer seg å lese og skrive. Det kan være en svak lærer, som ikke klarer å fange opp og gjøre noe med problemet.

Vil kunnskapsministeren sørge for at det igangsettes et prøveprosjekt, der PPT i samråd med skolen får tillatelse til å sette inn spesialpedagogiske tiltak for elever som har behov for dette?

Statsråd Kristin Halvorsen [12:52:34]: Én av de tingene som ble tatt opp og gjennomført da vi behandlet nettopp disse spørsmålene i en egen stortingsmelding for ikke så lenge siden, var at skolene skulle ha plikt til å sette i gang tiltak overfor enkeltelever i det øyeblikket de så at man hadde noen faglige utfordringer. Man skulle ikke vente og se på enkeltvedtak. Det mener jeg er den rette veien å gå og ikke frata de elevene rettigheter, men samtidig sørge for at skolen er rustet og på plass med én eneste gang med tiltak for å hjelpe f.eks. en elev som sliter med å lese.

Økningen i spesialundervisning har flatet ut de siste par årene. Men vårt mål er å sørge for at elevene i småskolen får så god hjelp tidlig, at vi ikke har den utviklingen med økning i spesialundervisningen gjennom skoleløpet.

Her er det én ting til som er veldig viktig: Vi må ha en romslig og inkluderende skole i bunnen. Forskning fra Kunnskapsløftet kan tyde på at vi har fått en for smal og akademisk skole – derfor også dette arbeidet med praktisk og variert undervisning.

Bente Thorsen (FrP) [12:53:42]: Jeg oppfatter at det ikke er noen særlig vilje til å sette inn tidlige tiltak når det gjelder spesialundervisning – noe som kunne gjort at vi hadde redusert spesialundervisningen på et senere tidspunkt.

En hel generasjon dyktige lærere er i ferd med å pensjonere seg. Hvis vi skal sikre elevene godt kvalifiserte og engasjerte lærere, må vi iverksette tiltak som hever læreryrkets status, og som gjør det mer attraktivt både å være og å bli lærer. Gode lønns- og arbeidsvilkår og gode, faglige

karriereveier er viktige elementer for å tiltrekke seg de best kvalifiserte kandidatene.

Skolen trenger en ny personalpolitikk, ifølge Norsk Lektorlag. De forteller at mange av lærerne som pensjoneres seg nå, ikke ville valgt skolen som arbeidsplass i dag etter å ha opplevd tiår med dårlig lønnsutvikling, svekket faglig status og dårligere arbeidsforhold.

Hva vil statsråden gjøre for å imøtekomme dette?

Statsråd Kristin Halvorsen [12:54:43]: Vi lykkes jo ganske godt når søkningen til lærerutdanningen har økt med neste 60 pst. fra 2008, når vi får 1 000 flere tilbake til skolen fra andre yrker enn dem vi mister fra skolen – altså et positivt bytteforhold – når flere lærere står i yrket utover det tidspunktet da de kunne pensjonert seg, og når bare jusstudiet har hatt sterkere økning i antallet søknader enn lærerstudiet.

Jeg overraskes veldig over at mange i opposisjonen ønsker å tegne et bilde av læreryrket som ikke er attraktivt, for det er nemlig feil. Vi har selvfølgelig mange ting vi skal gjøre, ikke minst på arbeidsgiversiden – altså hos fylkeskommunene og kommunene som er arbeidsgivere. De må sørge for at de har attraktive arbeidsvilkår for lærerne. Vi samarbeider med partene for å se hvordan vi kan få alternative karriereveier inn i skolen, men utgangspunktet ... (presidenten klubber).

Presidenten: Tiden er ute.

Presidenten vil be statsråden om å forholde seg til den tilmålte taletiden.

Elisabeth Aspaker (H) [12:55:59]: Jeg kan ikke fri meg fra å si at jeg synes statsråden skjønnmaler dette med søkningen til lærerutdanningen, for det er et faktum at veldig mange av dem som søker, faktisk ikke engang har oppfattet at man må ha karakteren 3 i basisfagene for å kunne komme inn på lærerutdanningen. Mange søkere er ikke kvalifisert, og hvis vi skal greie å tette det gapet, dekke den lærermangelen som vi faktisk nå ser i horisonten mot året 2020, er vi nødt å utdanne mange flere, og vi må i tillegg ha et mer positivt bytteforhold for lærere som kommer tilbake til skolen etter å ha vært ute. Da etterlyser jeg en mer offensiv holdning fra statsråden når det gjelder dette med nye karriereveier.

Hva ser statsråden egentlig for seg at man må gjøre mer av, for å lokke tilbake de lærerne som har hoppet av, og som sannsynligvis sitter i bedre betalte jobber, når staten nå toer sine hender og overlater til partene å gjøre denne jobben?

Statsråd Kristin Halvorsen [12:57:02]: Representanten Aspaker hører ikke helt godt etter hva jeg sier, men jeg har følgende på hjertet:

De som søker seg til lærerstudiene, har høyere karakternitt enn studenter generelt. Det er en meget god vekst når det gjelder søkningen til lærerutdanningen. Det er et godt utgangspunkt.

Vi har hatt et nært samarbeid med partene i arbeidslivet innenfor dette området for å se om vi kan finne noen alternative karriereveier, som vi er enige om. Det synes jeg er

veldig interessant. Jeg synes det mest interessante egentlig er der jeg ser at Venstre og Høyre skiller litt lag. Høyre er opptatt av å få lærere som er gode praktikere, og – slik jeg oppfatter Høyres forslag – vil lage noen alternative karriereveier der. Det synes jeg er veldig interessant. Men jeg er veldig opptatt av at vi får en enighet mellom arbeidsgivere, arbeidstakere og oss om hva som skal være kriteriene, og hvordan dette skal gjøres. Det er en sak som jeg jobber med nå, og som jeg vil følge opp.

Henning Warloe (H) [12:58:12]: Selv om mye går bra i norsk skole, står vi igjen med den store utfordringen, nemlig de elevene som presterer svakest, og som derfor får problemer når de skal gå videre i livet med jobb eller utdanning. Det er den store utfordringen. Der har regjeringen lansert et tiltak som heter Ny GIV, som skal være et opplegg spesielt for de svakeste elevene, hvor man i grupper gis tilpasset undervisning. Det er nøyaktig den samme politikken som regjeringen ellers er sterkt imot å bruke i skolen.

Hvorfor er det stigmatiserende for elever i skolen generelt å være i grupper med tilpasset undervisning ut fra nivå, mens det er riktig og nødvendig å gjøre det noen få uker helt på tampen av 10. klasse for de aller svakeste elevene?

Statsråd Kristin Halvorsen [12:59:05]: Det høres nesten ut som om Høyre beklager at norsk skole er på rett vei, og at elevene lærer mer etter åtte år med rød-grønt styre og en SV-statsråd i den posisjonen. Det håper jeg er en åpenbar misforståelse.

Så til nivåddifferensiering: Det er lov å nivåddifferensiere, og det kan være nødvendig for å få til tilpasset opplæring. Men det er veldig gode grunner til at det ikke skal være på permanent basis. Vi har bred internasjonal forskning som viser at elevene lærer mindre enn hvis de er i heterogene grupper. Det er fordi det er veldig lett å stille for lave forventninger til dem som presterer dårligst, og elever lærer av hverandre. Hvis man får inn en kultur der man er opptatt av læringsutbytte og av å heve elevene, er det det som løfter de fleste elevene. Ny GIV går denne balansegangen, men det er ikke et argument for permanent nivådeling i skolen.

Dagrun Eriksen (KrF) [13:00:18]: (Eriksen uttrykker seg ved hjelp av tegnspråk.)

Nå ser jeg at statsråden ser litt forvirret ut. Hun lurar på hva jeg sa.

Statsråd Kristin Halvorsen [13:00:30]: Jeg så velvillig ut.

Dagrun Eriksen (KrF) [13:00:31]: Ja, statsråden så velvillig ut.

Jeg sa: Vi vil ha tegnspråk som valgfag i skolen – håper jeg. Grunnen til at jeg gjorde det, var at jeg ville gi et lite inntrykk av hvordan tegnspråkelever føler det når de går i vanlige klasser, og hvordan de andre som skal kommunisere med dem, har det. Det er vanskelig. Valgfag ville ha vært en hjelp for denne gruppen. Dette var det første spørsmålet mitt.

Det andre spørsmålet mitt er: Jeg møtte en som underviser i RLE, som fortalte om en student som hadde siste året med RLE, og som hadde vært ute i praksis og kom tilbake og sa at også i norsk, matte, engelsk, og i alle andre fag, hadde han hatt bruk for det han hadde lært i RLE-faget – hvorfor har man da fjernet det som obligatorisk valgfag, og hvorfor vil man ikke gjeninnføre det?

Presidenten: Presidenten er glad for tegnspråk, men gjerne i kombinasjon med lyd, både av hensyn til dem som lytter til debatten, av hensyn til referentene, og for så vidt også av hensyn til presidenten.

Statsråd Kristin Halvorsen [13:01:30]: Jeg forstår intensjonen bak ønsket om å ha tegnspråk som et valgfag. Men jeg mener at når tegnspråk er et språk, og valgfag egentlig er en mulighet for elevene på ungdomstrinnet til å finforedle noen interesser de har, for å øke motivasjonen på ungdomstrinnet, er ikke valgfag i utgangspunktet det riktige grepet for å heve kompetansen i tegnspråk.

Hvis en skole og en klasse får en elev hos seg som har tegnspråk som språk, mener jeg at hele klassen – ikke bare tre stykker som kan være spesielt interessert, eller noen lærere som kan være spesielt interessert – burde bruke muligheten, slik at hele miljøet rundt den eleven lærer seg et nytt språk, og tegnspråk er et nytt språk.

Det er min ambisjon – og vi har en god dialog om det – å få til et bedre opplegg når det gjelder dette. En har mulighet til å ta tegnspråk som 2. fremmedspråk på videregående skole.

Mitt utgangspunkt for en tilnærming til dette er at dette er et språk på linje med andre språk.

Trine Skei Grande (V) [13:02:50]: Politiske prosesser er dialoger mellom dem som er inne i systemet og oss som har ulike politiske mål for den jobben vi gjør.

Når det gjelder forslaget fra statsråden om medier og kommunikasjon, er det lenge siden jeg har mottatt så mange henvendelser og mail fra folk som står i faget, som da det forslaget ble lagt fram.

Vi i Venstre har jobbet mye med det, og sammen med Kristelig Folkeparti har vi fremmet et forslag om å se på en hybridmodell, som vi har fått stor støtte til, og mye skryt for, fra fagmiljøene i det siste.

Så spørsmålet mitt er: Hvorfor kan ikke statsråden se på denne modellen – den er et produkt av en god politisk prosess, med mange innspill fra de fagmiljøene som jobber med dette?

Statsråd Kristin Halvorsen [13:03:39]: Merknadene til flertallet i komiteen inviterer jo til videre dialog om hvordan man skal løse utfordringene med hensyn til mediefag – ikke minst de fagbrevene som er knyttet til mediefag i dag.

I forslaget fra Venstre og Kristelig Folkeparti står det at det fortsatt skal være et yrkesfaglig program, men at det skal være mulighet til å utvide til en hybrid. Jeg mener det er riktig at det i utgangspunktet skal være et studieforberedende program. Det er helt riktig at det ligger mange mu-

ligheter for fleksibilitet inne i de forslagene og den strukturen som er der nå, men i utgangspunktet hører dette programmet – når 3 pst. av elevene velger å ta fagbrev og resten velger å studieforbere seg – i utgangspunktet hjemme innenfor de studieforberedende programmene.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Marianne Aasen (A) [13:04:49]: Vi er på rett vei med norsk skole. Elevene lærer mer, mange kommuner og skoler jobber systematisk og godt med skoleutvikling, færre elever er på et kritisk nivå i lesing, og elevene på småtrinnet er bedre i matematikk. Det betyr at vi er blitt bedre og har kommet nærmere de tre målene vi har i norsk skole, nemlig at alle elever skal beherske bedre grunnleggende ferdigheter, og alle skal oppleve mestring. Dette vil føre til mindre frafall. Husk at hovedårsaken til frafall i videregående skole er for svake ferdigheter i å lese og skrive og regne.

En bedre grunnskole gjør at elevene i større grad er forberedt på et løp på videregående skole, i videre studier og arbeidsliv, uansett om det er en yrkesfaglig eller en akademisk karriere som venter.

I tillegg vil en bedre grunnskole gjøre elevene bedre forberedt på noe mer, nemlig å bli klar til å bli voksen, for utdanning er mer enn pugging av gloser, det er noe mer enn å lese raskt og effektivt, og det er noe mer enn bare å kunne løse kompliserte ligninger. Utdanning gir hver og en av oss en plattform for å leve et godt liv. Utdanning former oss som mennesker, og den utdanningen vi gir barn og unge, former også samfunnet.

Skolen må derfor ha et bredt mandat. Derfor er jeg godt fornøyd med at den generelle læreplanen er et tema i meldingen. Den nåværende generelle læreplanen er god, den er inspirerende, og den har et bredt kunnskapssyn. Det er bra at vi beholder den. Men det er også bra at vi justerer den, og det er bra at hele komiteen står samlet omkring det.

Alle barn har gnist i seg. Alt vi trenger, er å tenne den. Han som sa dette, ble født i Sarpsborg for mange år siden. Han flyttet til England, ble forfatter, og gjennom sine fantastiske bøker gir han fortsatt sitt bidrag, nemlig å tenne lesegnisten hos barn. Hans navn er Roald Dahl.

Kultur og kunst, musikk og litteratur, natur, friluftsliv – gjennom dette får barn og unge opplevelser og mestring. Brukes de mulighetene som ligger i denne typen arenaer på en god måte, vil elevene lære mer, de vil trives bedre, og de vil få det bedre og generelt være forberedt på å mestre eget liv som voksen. I en debatt som denne mener jeg det er viktig at dette perspektivet kommer fram. Jeg mener at dette samfunnsoppdraget som skolen har, også skjer best i fellesskolen – i eget lokalmiljø, hvor alle barn samles i en fellesskole, uavhengig av sosial bakgrunn og foreldres inntekt. Den norske fellesskolen skal sikre, og gi, en god utdanning til den enkelte – til det beste for samfunnet.

Dette er det ikke bred enighet om i denne salen. Forleden duellerte statsminister Jens Stoltenberg mot Fremskrittspartiets leder, Siv Jensen. Der snakket Fremskrittspartiets leder om forbrukere, som selv måtte kunne velge

skole fritt i et marked, i konkurranse mellom skoler. Begrepsbruken hører ikke hjemme i norsk skoledebatt, og dette strider fundamentalt med hvordan Arbeiderpartiet ser på skolen. Det er min bestemte følelse at det er flere partier i denne salen, også fra opposisjonen, som deler denne oppfatningen med oss i Arbeiderpartiet, og som stiller seg undrende og ikke tror at konkurranse basert på endimensjonale tallkarakterer er det saliggjørende og fører til skoleutvikling.

Å drive med pallplasseringer passer best på Bislet når N'Dure og Bolt løper hundremeter. Det er ikke lurt å gjøre dette med barn, med lærere og med skoler. Det er veldokumentert, både gjennom forskning og ved å se på empiriske forsøk – om man skal bruke et sånt begrep – at det ikke fremmer læring. Det empiriske forsøket er Sverige. Svenskene ville lage verdens beste skole. De burde ha fortsatt med den offentlige fellesskolen de hadde. Den gang da de startet med det eksperimentet – for tjue år siden – var de blant de beste skolene i verden. Nå peker alle piler nedover, og det er krise. Det er konkurser, og det er karakterinflasjon. Stadig flere barn er under en kritisk grense i grunnleggende ferdigheter.

Dette handler ikke bare om hvorvidt det er lov til å ta ut profitt eller ikke i skolen – som enkelte debattanter har gjort til et stort poeng i norsk skoledebatt. Det handler om hele markedstankegangen som ligger til grunn i skoledebatten. Marked hører hjemme i næringslivet – der passer det veldig bra. I barns utdanning hører det ikke hjemme.

En god, offentlig fellesskole som jobber fram trygge barn som mestrer sin egen hverdag, er det beste, både for dem og for samfunnet.

Svein Harberg (H) [13:10:07]: Vi har nok en viktig utdanningsdebatt – den andre denne uken. På mandag var det forskningen i samspill med høyere utdanning som var temaet. I dag er vi på et tidligere stadium i utdanningen, men det gjør det ikke mindre viktig – tvert imot. Det er i grunnutdanning og videregående utdanning grunnlaget legges.

Min kollega Elisabeth Aspaker har tatt for seg barne- skole, ungdomsskole og videregående skole. Jeg skal konsentrere meg om forberedelse og overgang til høyere utdanning.

Det er bra at det nå pekes på viktigheten av fleksible ordninger tilpasset den enkelte elev for å hjelpe elevene gjennom videregående skole og inn i arbeidslivet. Høyre mener det er viktig at selv om en har tatt en fagutdanning, skal en ha rett til å ombestemme seg og rett til påbygging, slik at en kan få studiekompetanse. Det bør være en åpen vei til høyere utdanning for dem som ønsker det. Det er imidlertid en underlig konklusjon regjeringspartiene har landet på når de vil at fagbrev skal kvalifisere til høyere utdanning. Konklusjonen blir ekstra rar når medlemmer av regjeringspartiene sier at dette vil øke søkningen til yrkesfagene og heve statusen. Logikken i at en skal velge et yrkesfag med påfølgende ekstrakurs for å ta igjen manglende kunnskap dersom en ønsker å få studiekompetanse, er en logikk vi i Høyre ikke følger. Jeg kan heller ikke skjønne at det skal heve statusen til fagutdanningen at optaks-

kravene til høyere utdanning senkes – tvert imot. Fagbrev er en flott utdanning, og samfunnet trenger fagarbeidere. Fagutdanning er en selvstendig og verdifull utdanning.

Dessuten er det i dag flere gode alternativer for dem som finner ut at de likevel vil ta høyere utdanning. Det er et respektabelt valg, og mulighetene ligger åpne for dem. Fagskoletilbudet er et svært viktig tilbud til alle som vil bygge ut sin fagkunnskap, og Y-veien er allerede etablert som en vellykket ordning for overgang fra yrkesfag og arbeidsliv til høyere utdanning.

Overgangene mellom de forskjellige nivåene i utdanningen viser seg å være en av de største utfordringene i vårt gjennomgående skolesystem. Høyre tror ikke at utfordringen blir mindre ved å ta opp studenter med lavere kunnskapsnivå. Vi vil heller videreutvikle gode tilbud for dem som trenger eller ønsker et løft før neste nivå. Både akademia og næringslivet, de som skal ansette kandidatene i neste runde, har uttalt seg svært skeptisk til den løsningsregjeringspartiene nå lanserer. Opposisjonen er enig, og jeg er glad for at en samlet opposisjon heller vil utvide retten til påbygging etter endt fagbrevutdanning.

Så vil jeg ha et par kommentarer om Dokument nr. 8-forslaget fra Kristelig Folkeparti om RLE-faget. Som det framkommer av merknadene, er Høyre enig i at det bør stilles krav om fagkompetanse i de fag en underviser i, dermed også i RLE-faget. Det er bekymringsfullt at det etter at faget ble valgfritt i lærerutdanningen, er veldig få som velger dette. Da er det også et paradoks at de utdanningsinstitusjonene som har søkere og vil utvide sitt tilbud, må slite med et departement og en politisk ledelse som ikke vil gi dem muligheter, og som ikke ser de muligheter dette gir til å få på plass kompetente lærere i faget. Dette må rettes opp. Kristelig Folkeparti foreslår at en skal gjeninnføre RLE som obligatorisk fag i grunnskolelærerutdanningen. Det kan selvsagt være en måte å gjøre det på, men når så mange velger det bort nå, må det også ses i sammenheng med at regjeringspartiene ikke vil ha kompetansekrav i dette faget. Vi i Høyre tror at når vi innfører kompetansekrav, vil naturlig nok flere velge faget, og gjennom samtidig å legge til rette for at flere kan ta en slik utdanning som selvstendig studium på Menighetsfakultetet og andre lignende tilbud, vil vi få på plass de nødvendige lærerkrefter i faget.

Så har Kristelig Folkeparti løftet fram to forslag som har vært diskutert nøye i denne salen før, og som vi delvis har stått sammen om. Når Høyre nå ikke vil foreta en endring av navnet på faget, er det av to grunner. For det første er ikke Høyre tilhenger av å endre navn for ofte, da dette fort kan skape forvirring og utløse diskusjoner og motkrefter som ikke nødvendigvis styrker faget. For det andre mener vi at det er innholdet i faget som er det avgjørende. Da er vi også inne på det siste forslaget fra Kristelig Folkeparti, om at kristendommen skal ha minst 55 pst. av tiden i undervisningen. Igjen – det er innholdet som gjelder. Kompetansekravene tilsier at kristendommen har en svært sentral plass, og langt større enn de andre religionene. Så er det opp til den enkelte lærer å vurdere om det er 50, 55 eller 65 pst. av tiden som må brukes for å nå disse målene. Høyre er enig i intensjonen, men er ikke med på å tallfes-

te en prosentandel tid – dette som en stemmeforklaring til forslagene.

Dagrun Eriksen (KrF) [13:15:22]: I forbindelse med denne innstillingen behandles jo også flere representantforslag fra Kristelig Folkeparti. Et av dem er ti forslag for å løfte lærerens stilling i grunnskole og videregående skole.

Ifølge Statistisk sentralbyrå vil det i 2020 mangle 15 000 allmennlærere i skolen. Tall Aftenposten har hentet inn, viser at 169 nye lærerstudenter hoppet av siden studiestart i fjor høst ved de største lærerutdanningsstedene.

Jeg mener det må gjøres tiltak med både selve utdanningen, hvordan nyutdannede ivaretas i sin første jobb, og – ikke minst – med hensyn til lærerrollen. Hvis man skal lykkes med å møte det behovet som er for flere lærere, må man rekruttere flere til å bli lærere og sikre at man beholder eksisterende lærere i skolen. Min grunnholdning er at en god skole er helt avhengig av gode og mange nok lærere.

Kristelig Folkeparti mener det er behov for bedre praksis i lærerutdanningen, men det er også behov for mer praksis. En obligatorisk mentorordning i form av et introduksjonsår vil være et avgjørende bidrag til dette. Det bør være en klar ambisjon og et klart mål om å gjøre en mentorordning i form av et obligatorisk introduksjonsår for alle nyutdannede lærere.

La meg gå til neste forslag. Denne våren har vi foreslått å gjøre RLE-faget obligatorisk for alle lærere i lærerutdanningen. Spørsmålet om tro og religiøs livstolkning rører ved mange av de mest grunnleggende sidene ved menneskelivet. Lærere må kunne føre dialog og håndtere mulige konflikter på bakgrunn av kultur og religion. Det gjelder alle lærere, ikke bare dem som underviser i RLE-faget.

Selv om en fjerner religion fra lærerutdanningen, kommer religion og livssyn inn gjennom klasseromsdøren likevel, fordi den bæres av elevene selv. Uten en forståelse for troens betydning for enkeltmennesker og samfunn svekkes vår evne til å takle sosiale utfordringer, hvor nøkkelen nettopp ligger i en slik forståelse. Derfor er både lærerutdanningens og skolens religions- og livssynsundervisning viktig. Det er vanskelig å se hvordan skolen skal kunne bidra til mer toleranse, respekt og forståelse mellom ulike kulturer og religioner når en svekker religionskunnskapen for lærerstudentene. Det er mildt sagt underlig at ingen andre partier ser denne utfordringen og støtter vårt forslag.

Da jeg hørte argumentasjonen til Høyre nå: Dette handler jo ikke om bekymringen for RLE-faget som sådan. Dette forslaget handler om å gi læreren kompetanse til å møte det mangfoldet av elever som de får inn i skolen.

Vi har også foreslått å få kristendom tilbake i navnet i faget i skolen, slik at navnet endres til Kristendom, religion, livssyn og etikk. Det er for så vidt et symbolstandpunkt som kan være viktig. Men det vi har foreslått, som vil gjøre en reell endring, er å sikre at minimum 55 pst. av undervisningen handler om kristendom, i tråd med kompetansemålene. Det er ikke sånn at man bare kan velge 50, 55 eller 65 pst. Man kan også i dag velge en tredjedel og dermed også si at man oppfyller kompetansemålet.

Dette var standpunkt som Kristelig Folkeparti, Frem-

skrittspartiet og Høyre sto sammen om da faget ble endret i 2009. At vi ikke fikk gjennomslag for disse punktene, var faktisk årsaken til at forhandlingene som ble ført mellom regjeringspartiene og opposisjonen, brøt sammen, og regjeringen trumfet igjennom sitt nye fag.

Nå leste jeg i Vårt Land at representanten Aspaker karakteriserte sine egne standpunkter fra den gang som symbolpolitikk. Hun sier til og med at dagens RLE-fag var et kompromiss mellom alle partier. Det var det ikke.

At Høyre har skiftet standpunkt i saken, er helt lov. Men jeg har lyst til å si at dette er en viktig sak – ikke for Kristelig Folkeparti eller fordi vi har et veldig sterkt behov for å beskytte kristendommen, men vi mener at lærerne trenger denne kunnskapen for å møte de elevene de får inn, og elever trenger en ballast for å forstå vår nasjon og tradisjon.

Jeg kan love at Kristelig Folkeparti skal kjempe videre sammen med mange av instituttene og RLE-instituttene rundt i landet, for at dette også skal gjenspeiles i RLE-faget i framtiden.

Jeg har allerede tatt opp forslagene.

Tor Bremer (A) [13:20:42]: Den gode fellesskolen vår er eit resultat av aktive politiske val og prioriteringar.

Dei siste åtte åra har regjeringa styrkt og fornya fellesskolen gjennom vektlegging av tidlig innsats, tilpassa opplæring og gode læringsmiljø.

Med denne stortingsmeldinga blir grunnlaget lagt for å gjera fellesskolen betre i stand til å møta mangfaldet av barn og unge sine ulike behov og føresetnader, og for å gjera grunnopplæringa betre tilpassa framtidens samfunn og arbeidsliv.

Fellesskolen skal gje alle like rammer for opplæring uavhengig av bakgrunn. Det har ein stor verdi, og elevane skal difor i all hovudsak vera samla i skular der born og unge frå heile det norske samfunnet møtest og lærer i lag.

Skulen si primære oppgåve er opplæring, men skulen har òg stor betydning for sosialiseringa og oppvekstvilkåra til elevane og lærlingane. Det er ein eigenverdi i at born og unge med ulike bakgrunn møtest på en slik felles arena som skulen er, for å læra seg å meistra sosiale og kulturelle skilnader.

Men fleire private skular og omfattande bruk av nivå-differensiering av elevane, som Høgre og Framstegspartiet har gjentatt i salen her i dag, kan utvatna fellesskolen vår. Det er ikkje vår politikk.

Retten til vidaregåande opplæring for alle har ført til at Noreg har ei av verdas best utdanna befolkning. Framskrivningar viser at behovet for ufaglært arbeidskraft vil bli kraftig redusert i framtida. Dett ein ungdom ut av skulen i framtida, dett han loddrett ut av arbeidslivet og endar opp hos Nav.

Difor er det avgjerande viktig at flest mogleg fullfører ei vidaregåande opplæring. Arbeidarpartiet vil difor ha eit utdanningssystem som er fleksibelt, der ein kan byggja på kompetansen gjennom heile livet. Fleire må gjennomføra yrkesfagleg utdanning og oppnå fagbrev for å dekkja framtidig kompetansebehov. Av same grunn vil me utvida moglegheitene til å gå vidare til høgare utdanning for dei som har oppnådd relevant fagbrev.

Arbeidspartiet har i historisk perspektiv alltid kjempa for at fleire skal få tilgang til meir kunnskap. Me kjempa for at høgare utdanning skulle bli tilgjengeleg for alle. Me kjempa for at vidaregåande skule skulle bli tilgjengeleg for alle. Av same grunn innførte me realkompetansevurdering. Dei gongene gjekk òg debatten på dei argumenta som opposisjonen no brukar, nemleg at det ville senka kvaliteten.

Det er ingen grunn til den kritikken. Det er faktisk all grunn til å tru at dette vil heva kvaliteten. Dei beste elevane, dei som ser bort frå ei fagutdanning, kan no faktisk satsa på ei fagutdanning og samtidig ha fleksibilitet til gå vidare til, for eksempel til ei ingeniørutdanning – om dei vil. Dette vil auka statusen til yrkesfaga.

Men institusjonane må ta høgd for at studentane har mykje meir mangfaldig bakgrunn enn tidlegare, og må difor gje meir tilrettelagde opplegg i for eksempel matte og fysikk. Det er utdanningsinstitusjonane sitt ansvar å leggja utdanninga til rette slik at alle studentane avsluttar med det læringsutbyttet som vert kravd. Fokuseringa må vridast frå berre å fokusera på inntakskompetansen til å fokusera på utgangskompetansen til studenten. Det er det som betyr noko.

Kvalifikasjonsrammeverket i høgare utdanning beskriv det læringsutbyttet som blir forventa at alle kandidatane som har fullført ei utdanning på eit aktuelt nivå, skal ha ved enda utdanning.

Det er ein føresetnad at alle som blir tatt opp på eit studium, uavhengig av opptaksgrunnlag, får det same læringsutbyttet. Men det er viktig at ein i samanheng med desse endringane følgjer utviklinga tett for å sikra ei kvalitativt god utvikling – slik som erfaringane til ingeniørutdanninga via Y-vegen har gitt oss.

Så litt om språket vårt – identiteten vår. Eg er glad for at ein samla komité understrekar viktigheita av å ha to sidestilte målformer, nynorsk og bokmål. Men det er komplett uforståeleg kvifor Framstegspartiet og Høgre vil fjerna sidemålsskarakteren i grunnskulen.

Det er eit historisk angrep på det språkpolitiske jamstillingsvedtaket som Stortinget gjorde den 12. mai 1885 (presidenten klubbar). Det er også eit angrep på den (presidenten klubbar igjen) vestnorske kulturen.

Presidenten: Taletiden er ute.

Mette Hanekamhaug (FrP) [13:26:06]: Uttrykket «stor i ord, liten på jord» illustrerer denne regjeringas rådende politikk og praksis. Det er tydeligvis enkelt å uttrykke muntlig støtte til alle gode forslag, mens man i neste omgang stemmer dem ned og går imot.

Det er særleg tre forslag vi i Fremskrittspartiet tar til orde for, og som jeg er opptatt av: mer fysisk aktivitet, tegnspråk som valgfag, og kamp mot mobbing i skolen.

Vi vet at økt fysisk aktivitet gir økt kognitiv kapasitet. Vi vet det gir bedre motivasjon for læring, mer ro i timene, bedre klassemiljø, og at det bidrar til å forebygge helse- og livsstilssykdommer. Dessverre har vi en flertallsregjering hvor alle tre partiene sier at de ønsker mer fysisk aktivitet, men som på en eller annen forunderlig

måte seg imellom har klart å forhandle bort dette hvert år.

Når vi i Fremskrittspartiet fremmer forslag om dette, går de imot. Hvorfor? Enten er det fordi regjeringa faktisk ikke ønsker mer fysisk aktivitet, eller så er det fordi forslaget kommer fra Fremskrittspartiet.

Vi i Fremskrittspartiet er opptatt av inkludering og fellesskap. Regjeringa skriver i Meld. St. 18 for 2012–2013 at inkludering er et grunnleggende prinsipp i regjeringas utdanningspolitikk. I «Tegnspråkpakken», som de står bak, sies det samme. Her serverer vi dem et forslag som er nøyaktig på linje med det de selv har tatt til orde for flere ganger, ved at vi ønsker å innføre tegnspråk som ett av valgfagene som ungdomsskolene skal få mulighet til å tilby. Slik sørger vi for at elever med hørselshemming kan bli inkludert i det sosiale fellesskapet i skolen, og at vi kan styrke en framtidig rekruttering til døvetolkkyrket. Dette forslaget koster ingen ting, og det ivaretar valgfriheten til skolene ved at de selv kan velge å tilby det – dersom de har ønske om det eller kompetanse til det.

Når vi fremmer dette forslaget og regjeringa går imot, kan man spørre hvorfor. Enten er det fordi regjeringa faktisk ikke ønsker at døve og hørselshemmede skal bli inkludert i skolen, eller så er det fordi forslaget kommer fra Fremskrittspartiet.

Vi mener samtidig at alle elever har rett til et godt og trygt læringsmiljø uten vold, mobbing, vold eller trakassering fra medelever eller lærere. Vi er opptatt av å vise handlekraft når det gjelder dette. Da må vi i mobbesaker ansvarliggjøre skoleeiere og ledelse. Vi må se på muligheten for økonomiske sanksjoner ved alvorlige brudd og overtramp. Vi må skape tettere samarbeid med konfliktrådet inn mot skolen. Praksis skal være at det er mobberen som bytter skole i mobbesaker, ikke offeret – slik vi i dag ser gang på gang.

Da kan vi spørre hvorfor regjeringa går imot. Hvorfor går regjeringa imot flere av Fremskrittspartiets forslag på dette området? Enten er det fordi man ikke ønsker en kamp mot mobbing, og å sikre mobbeofrenes rett, eller så er det fordi forslagene kommer fra Fremskrittspartiet.

Dette bildet er skremmende. Det er skremmende fordi det med tydelighet viser at regjeringa ikke har skrupler når det gjelder å ha fagre løfter til velgerne, men ikke gjennomfører det når det kommer til stykket. Det er skremmende fordi man aktivt velger å sette ideologi foran praksis, at de setter ideologiske standpunkt og rir kjepphester framfor faktisk å føre tiltak som er til det beste for elevene. Det er skremmende fordi barns læring og trivsel i skolen blir gjort mindre viktig enn å vinne politisk gunst for velgerne.

For oss i Fremskrittspartiet er elevene viktigere enn politisk strategi og spill. For oss er læring viktigere enn ideologi. Jeg ser fram til en forklaring på hvorfor man ønsker å gå imot disse forslagene. Er det fordi man er imot det politiske innholdet, eller er det fordi det kommer fra Fremskrittspartiet?

Khalid Mahmood (A) [13:30:40]: Oppfinnelsen av skriftspråket la grunnlaget for formidling av kunn-

skap – kunnskap som er avgjørende for ethvert samfunns utvikling. Mennesker har av naturlige grunner alltid tørstet etter å tilegne seg kunnskap, og av naturlige grunner vet vi også at alle mennesker har forskjellige forutsetninger for å tilegne seg kunnskap. Uavhengig av type og mengde kunnskap et individ etterspør, er det formidlingen som blir avgjørende. Formidlingen av kunnskap har i moderne tid har fått navnet utdanning.

Ingen moderne samfunn kan være bærekraftige uten et velorganisert og godt utrustet utdanningssystem. Et system som gir like muligheter til alle, og streber etter å nå alle, er det mest vellykkede. Heldigvis er Norge et av de land hvor dette skjer i praksis.

Utdanning har vært det viktigste satsingsområdet for den rød-grønne regjeringen. Vår økonomiske politikk og vår økonomiske utvikling og velferd er sterkt forankret i et godt utdanningssystem. Vi lever i en tid der den teknologiske utviklingen går i et tempo som krever enorm innsats fra myndighetenes side for å unngå at vi blir hengende etter i utviklingen.

Kravet til høyere utdanning i det norske samfunnet øker for hver dag som går. Det er ingen uenighet om at vi i framtiden kommer til å ha behov for stor satsing på høyere utdanning, men grunnlaget for all høyere utdanning legges mye tidligere, og veldig lenge før, den høyere utdanningen starter.

Den lange veien fra barnehage til universitet legger mange premisser for å nå målet. Den største og avgjørende arena blir grunnskolen. Grunnleggende ferdigheter og kunnskap blir avgjørende for veien videre i hele opplæringsoppløpet. Et utdanningssystem som har mangler eller svakheter i å legge til rette for grunnutdanningen, kommer til å slite hardt med å nå målet.

Derfor er det meget viktig at vi bruker våre beste evner og ressurser på grunnutdanning for våre barn og unge. All forskning peker også på at mange av problemene som elever møter i utdanningsløpet, kan løses på grunnskolenivå. En riktig og målrettet satsing på grunnskolenivå innebærer store fordeler for samfunnet. Uten en god grunnutdanning blir det vanskelig å utruste elever til å møte framtidige utfordringer. Det kan være den generelle studiekompetansen eller en yrkesforberedende utdanning.

Derfor har det vært naturlig for oss å prioritere grunntopplæringen. Økt timetall i barneskolen er en satsing som er i ferd med å gi resultater ved at våre elever nå oppnår bedre internasjonale resultater. Det viser at avstanden mellom elever med faglig sterke og faglig svake prestasjoner har blitt mindre ved at faglig svake elever har løftet seg.

Økt timetall alene gir ikke resultater hvis det ikke samtidig følges opp ved å satse på lærerkompetanse og lærerressurser i skolen. Lærerne er av avgjørende betydning for elevenes læring og økt kvalitet i skolen. Økt lærertetthet i skolen er et av de tiltakene som kommer til å gi gode resultater. Det er med glede vi registrerer at regjeringen sørger for å tilføre norsk skole flere lærerressurser. Fra høsten av er det ventet at norsk skole vil få 600 nye lærere.

Ved å satse på grunntopplæringen vil vi også spare mange ressurser som må brukes senere hvis skjevheter som oppstår tidlig i utdanningsløpet, ikke rettes opp. Vi vet

at alle elever har forskjellige forutsetninger for å skaffe seg en utdanning. Derfor er det viktig å tenke bredt når man legger til rette for en utdanning. Det er mange som har motivasjon og vilje til å gjennomføre utdanningen på normal måte, men det er ikke få som har behov for ekstratiltak eller tilpasset opplæring for å komme videre.

Det fine med den norske fellesskolen, er at her er ambisjonene til stede, ikke bare for de mange, men man tenker også på de få som også har behov for utdanning, men som krever litt større oppmerksomhet. Det store flertallet er viktig for samfunnet, men mindretallet som står i fare for å falle fra, er enda viktigere. Av de mange grunner som nevnes når det gjelder frafall i videregående skole, vet vi at mangler som oppstår på grunnskolenivå, er medvirkende årsak. Derfor er Ny GIV et viktig prosjekt. Der er tiltakene rettet mot elever på tiende trinn, men målet er å forebygge frafallet i videregående skole.

Etter at Ny GIV ble etablert høsten 2010, er tilbudet blitt gitt til flere tusen elever. Det er ventet at ca. 6 000 elever vil delta i dette prosjektet våren 2013, og prosjektet kommer til å bli utvidet til hele landet neste år. Det er gode tilbakemeldinger fra elever og lærere når det gjelder dette prosjektet.

Norsk skole har blitt mye bedre i det siste og kommer til å bli enda bedre med de tiltak og den satsing som har vært gjort av den rød-grønne regjeringen i denne perioden. Vi står foran store utfordringer, men det gledelige er at vi står godt utrustet og er vel forberedt. Våre barn og unge skal få en utdanning som gjør dem i stand til å bringe landet videre. Vår framtid ligger i utdanning. For å sikre dette, er det nødvendig at vi fortsetter i det sporet som er lagt av de rød-grønne.

L a i l a D å v ø y hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Presidenten vil minne om at saksordførers mulighet til et ubegrenset antall innlegg kun gjelder i tilknytning til den sak man er ordfører for.

Gunvor Eldegard (A) [13:36:07]: Noreg treng gode fagarbeidarar i framtida. Da må me rekruttera breiare. Me må ha fleksibilitet i utdanninga. Me må gjera læringa betre, og vegane må vere opne for dei som ønskjer det.

Det er kanskje sånn i eit akademisert samfunn at verdien av handverk og yrkesopplæring eigentleg ikkje har fått ein positiv posisjon og ei merksemd som står i forhold til det som alle desse nødvendige, interessante og flotte faga representerer. Heller har merksemda om fråfall på yrkesfag sett desse faga i eit litt negativt lys. Derfor er eg så glad for denne stortingsmeldinga. Eit av hovudelementa i meldinga er fleksibilitet og relevans i vidaregåande opplæring.

Elevar som begynner på yrkesfag i dag, har moglegheit til å skifta til påbygging i tredje. I denne stortingsmeldinga foreslår regjeringa at dei no får rett til påbygg seinare. Det er veldig bra. Men eg tenkjer òg at mange av dei som vel feil, som kanskje startar på allmennfag, men som kanskje

hadde hatt bedre kompetanse for yrkesfag, at dei òg skal få moglegheit til å endra valet sitt undervegs. Eg er derfor veldig glad for at regjeringa seier at dei vil samla erfaringar med overgangar frå studieførebuande over til yrkesfag og vurderer å leggja dette inn i tilbodsstrukturen. Det som eg ønskjer meg som en moglegheit for desse elevane, er kanskje å laga eit kompakt påbyggingsår, eit yrkesfagår med rett til læreplass, slik at det vert mogleg å få mange nye, gode fagarbeidarar.

I meldinga skriv me òg om å praksisretta fleire fag. Eg har sett mattelærarar som tek på seg kjeledressen og tek med seg elevane ut i verkstaden. Elevane på denne skulen lærer meir, og gjennomfører i mykje større grad. Eg håpar at fleire elevar kan få oppleve sånne lærarar og få sånne moglegheiter.

Eg hadde òg tenkt å snakka litt om rekruttering til yrkesfag, men eg ser at tida mi går, så eg vil be om å få eit nytt treminutters innlegg etterpå til å snakka om resten av innlegget mitt.

Tord Lien (FrP) [13:39:07]: Det har vært mye snakk om dannelse. Det er også Fremskrittspartiet opptatt av. Jeg har lyst til å minne om at da man startet arbeidet med demokratisering av kunnskap i Norge – folkeopplysningsarbeidet sent på 1800-tallet – så handlet det om å gi en større andel av befolkningen muligheten til å forstå det samfunnet man levde i, gjennom å lære folk å lese. Det å forstå samfunnet man lever i, er svært krevende hvis man ikke kan lese. Når vi diskuterer dannelse og folkeopplysning, må vi ikke glemme at én av fem gutter går ti år på skolen uten å være i stand til å lese og forstå en lederartikkel i Aftenposten eller Dagens Næringsliv. Det er en dimensjon vi ikke må glemme.

Så har det vært sagt mye spennende om fritt skolevalg, også i Sverige. Jeg må minne om at i Sverige er det et bredt kompromiss mellom samtlige partier i Riksdagen om skolepolitikken. Jeg minner også om at vi har en statsminister som har gått på privatskole, og at SVs fremste representant i Stortinget, visepresidenten, benytter fritt skolevalg, fordi han har mulighet til det ettersom høyresiden i Oslo har fått flertall for det.

Så til fagbrev som grunnlag for opptak til høyere utdanning: I dag er det slik at flere enn én av tre som begynner på ingeniørutdanning, faller fra. De ender opp uten utdanning, og svake matematikkunnskaper er hovedårsaken til dette frafallet. De som i dag begynner på ingeniørutdanning, kommer inn med 15 uketimer i matematikk, og likevel er det én av tre som ikke kan nok matematikk til å fullføre.

Med det forslaget som Arbeiderpartiet i dag får flertall for, kommer altså kandidater med 3 uketimer i matematikk til å være kvalifisert til ingeniørutdanning. Statsråden sa at vi trenger flere som starter på ingeniørutdanning. Nei, vi har overhodet ikke bruk for flere som starter på ingeniørutdanning – vi trenger flere som fullfører ingeniørutdanningen, og det får vi ikke med dagens forslag! Dette mener Utdanningsforbundet, dette mener studentorganisasjonene, dette mener ingeniørorganisasjonene, dette mener Universitets- og høyskolerådet, dette mener samtlige tek-

nologiutdanninger i Norge, og det mener også f.eks. Rederiforbundet i næringslivet.

Det man gjør her, er å kaste blå i øynene på disse elevene og si at «du, lille venn, skal få lov til å begynne på ingeniørutdanning» og gi dem forhåpninger om at de faktisk kan klare det. Men med 3 uketimer i matematikk som grunnlag er det en tilnærmet uoverkommelig oppgave å klare å fullføre en treårig bachelorutdanning i teknologi dersom man skal opprettholde de kvalitetskravene, de kvalitetsmålene man har i dagens ingeniørutdanning, og noe annet har vi ikke råd til.

Henning Warloe (H) [13:42:22]: Sammen med Meld. St. 20 og andre saker som vi behandler her i dag, har vi også et representantforslag fra Kristelig Folkeparti om å fjerne køene til de kommunale kulturskolene. Forslagsstillerne peker i forslaget på at de kommunale kulturskolene mange steder opererer med svært lange ventelister, og at det bør gjennomføres en nasjonal opptrappingsplan for å styrke tilbudet, slik at dette kan bli et reelt tilbud for alle som ønsker det.

Jeg tror det er riktig å si at kulturskolen og tilbudet som gis der, ikke har hatt særlig høy prioritet i kirke-, utdannings- og forskningskomiteens mange skolepolitiske debatter og arbeid de siste fire årene. Det har vært mange andre store og viktige saker og diskusjoner. Forslagsstillerne skal derfor ha ros for å fremme dette forslaget. Etter min mening – og det er kanskje lett å si for en som skal forlate Stortinget – bør kanskje regjering og storting ta den mer prinsipielle og overordnede debatten om hva slags tilbud kulturskolen skal være, og for hvem, og med hvilke ressurser, og på hvilket kvalitetsnivå, en gang i løpet av neste stortingsperiode.

På vegne av Høyre vil jeg si at vi ser på kulturskoletilbudet som et viktig supplement til det ordinære grunnskoletilbudet. Kulturskolen betyr mye for talentutvikling hos barn og unge, som ressurs for frivillig sang- og musikk og for annen kulturaktivitet. Tilbudet varierer, både som følge av lokale behov og forutsetninger, kommunestørrelse og politiske prioriteringer. Statlige midler til kulturskolene er ikke øremerket, og det siste grepet regjeringen gjorde, var å erstatte utviklingsmidler som var søkbare, med midler som nå går til én kulturskoletime til elever på 1.–4. trinn, et tilbud som nå også vil bli lovfestet, men som likevel skal være frivillig, og som etter det jeg kan se på ulike kommunale nettsider, blir ganske begrenset uansett.

Denne merkelige hybridløsningen kan – og jeg understreker *kan* – gjøre at kulturskoletilbudet for øvrig kommer i skvis. I stedet for midler til kvalitetsutvikling og tilbud i kulturskolen, blir nå midlene smurt tynnere utover. Jeg håper ikke lokale politikere bruker dette som et påskudd til å kutte i kulturskolens budsjett, men det er et faktum at den ordinære virksomheten blir svekket som følge av regjeringens opplegg.

Uansett gjenstår det faktum at vi har et offentlig skoletilbud som har så vidt liten kapasitet at ventelistene mange steder er svært lange, og dette var også utgangspunktet for forslagsstillerens representantforslag.

Jeg vil ta opp mindretallsforslaget i denne saken fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre, som er forslag nr. 1.

Presidenten: Da har representanten Henning Warloe tatt opp det forslaget han refererte til.

Steinar Reiten (KrF) [13:45:21]: For noen år siden hadde det norske magasinet *Historie* en artikkelserie som tok utgangspunkt i kontrafaktisk historieskriving. Kort fortalt innebærer det at en setter som forutsetning at en viktig historisk begivenhet fikk et annet utfall enn det som faktisk skjedde, og at en prøver å analysere hvilken retning verdenshistorien eventuelt ville ha tatt med en slik endret forutsetning. En av artiklene var bygd opp rundt en tenkt situasjon, der et nazistyrte Tyskland vant annen verdenskrig. Beskrivelsene av hvilken retning verdenshistorien da kunne ha tatt, var uhyggelig og tankevekkende lesning.

Det går an å tenke seg et annet interessant utgangspunkt for kontrafaktisk historieskriving med langt mer omfattende konsekvenser for verdenshistorien enn om de allierte hadde gått tapende ut av annen verdenskrig. Hva om Jesus fra Nasaret aldri hadde blitt født? Hva om ingen hadde tilført menneskeheten de uødelige budskapene i Bergprekenen og lignelsen om den barmhjertige samaritan? Hva om ingen hadde gitt verden et budskap om at alle mennesker har samme verdi, at en slave er like mye verdt som sin herre, og at en fattig stakkar har samme verdi som keiseren i Roma? Hva om kelterne aldri hadde møtt budskapet om at en skal pleie og ha omsorg for svake og funksjonshemmede i stedet for å slå dem i hjel rett etter fødselen? Hva om vikingene aldri hadde møtt irske munkene og misjonærer som fortalte at Kvitekrist satte nestekjærlighet og godhet foran draps- og plyndringsorgier med forbilde i norrøn åsatro? Hva om europeiske opplysningsfilosofene aldri hadde skrevet verkene sine fordi de manglet sin tusenårige kulturbakgrunn som kristne europeere? En kontrafaktisk historieanalyse som passerer disse milepælene fram mot vår tid, ville nok måtte konkludere med at vår vestlige sivilisasjon, tuftet på demokrati og menneskerettigheter og vitenskap, simpelthen ikke ville ha eksistert.

Utdanning er mer enn å kunne utføre kalkulasjoner og beherske ulike genre i egenproduserte tekster. Utdanning er også å tilføre nye generasjoner dannelse og verdier som skal gi grunnlag for etiske vurderinger i livets store valg. Matematikk og norsk er obligatoriske fag i norsk lærerutdanning. Innføring i tankegodset og verdifundamentet som europeisk åndsliv, kultur og lovgivning bygger på, burde etter vår mening være like obligatorisk for norske lærerstudenter. Det å kjenne til historiens gang og forutsetningene for den er viktig. Vel så viktig er det at vi i skole og oppdragelse gir våre barn og unge kjennskap til de åndelige impulser og etiske vurderinger som er kjernen i kristen tro, og som har inspirert mennesker gjennom 2 000 år. Å gi den arven videre til nye generasjoner handler om mer enn å overføre kunnskap og fakta. Det handler om dannelse, om å løfte fram verdier og åndsliv som uten sammenligning har vært den viktigste forutsetningen for framveksten av vår vestlige sivilisasjon.

Derfor foreslår Kristelig Folkeparti at verdifaget KRLE

skal bli obligatorisk i norsk lærerutdanning, og at det skal framgå av læreplanene at 55 pst. av timetallet skal gå til hovedområdet kristendom.

Karin Yrvin (A) [13:48:26]: Jeg vil si litt om flertallsmerknadene til noen av representantforslagene.

Til Dokument 8:89 S om tegnspråk: Tegnspråket står overfor utfordringer. Derfor er det bra at Kunnskapsdepartementet sammen med Norges Døveforbund og Språkrådet jobber for å styrke tegnspråkets status i grunnopplæringen. Utdanningsdirektoratet jobber med å iverksette tiltakene som er kommet ut av dette samarbeidet. Det er fullt mulig i dagens struktur for videregående opplæring å tilby tegnspråk som 2. fremmedspråk dersom skolen har kompetanse og det er elever som er interessert i det.

Til Dokument 8:90 S om formålsparagrafen: En generell del av læreplanen har vært godt mottatt i skolen siden den ble skrevet på 1990-tallet, men det har skjedd mye i skolen siden da; vi har bl.a. fått ny formålsparagraf. Denne gjenspeiles ikke i læreplanen. I innstillingen til stortingsmeldingen som vi i dag behandler, vedtar vi at vi skal revidere generell del av læreplanen, nettopp for at bl.a. formålsparagrafen skal gjenspeiles i denne.

Jeg viser også til Dokument 8:100 S om realfagsskoler. Vi skal ha høye ambisjoner for alle elevene. Vi ønsker at denne satsingen skal foregå i fylkene der elevene faktisk bor, vi ønsker ikke å plukke ut noen elever til elitegymnas og dermed gjøre realfag til et fag for spesielt utvalgte. Tvert imot skal vi legge til rette for å løfte alle elevene, også de som ligger på det høyeste mestringsnivået. En realfagsstrategi som tar ytterligere grep om å løfte norske elever innenfor realfag, er derfor etter flertallets mening et riktig steg å ta.

Til Dokument 8:55 S om lærernes stilling: Lærerne er avgjørende for elevenes skolehverdag, og for elevenes læring. Flertallet er derfor glad for at regjeringen sammen med GNIST-partene har prioritert arbeidet med å øke rekrutteringen til yrket og øke statusen og omdømmet til læreryrket.

Et varig system for etter- og videreutdanning for lærere og bedret kommuneøkonomi, sammen med veiledningen for nyutdannede og en bedre lærerutdanning, er også viktige tiltak som har blitt gjennomført for å løfte lærernes stilling og rekruttere flere lærere.

Når det gjelder de andre dokumentene, viser flertallet til merknadene i innstillingen.

Øyvind Håbrekke (KrF) [13:50:58]: I dagens aviser kan vi lese ganske mye om det som går på mobbing per Internett og sosiale medier. Grunnen til at det fenomenet er oppstått, er ny teknologi og nye muligheter.

Før var det sånn at hvis du skulle mobbe en medelev eller en jevnaldrende, måtte du passe deg sånn at ikke læreren eller noen voksne så deg når du skulle gjøre det. Men med sosiale medier kan du gjøre det på gutterommet eller jenterommet.

Før var det sånn at hvis du skulle stjele en skive, en kasset eller en LP-plate, i en butikk, måtte du virkelig passe deg så ikke butikkinnehaveren tok deg i nakkekraven og

skysset deg til politiet. I dag kan du gjøre det på gutterommet eller jenterommet med iPad-en.

Før var det sånn at man kunne la være å stjele eller å mobbe andre fordi vi var redde for å bli tatt. I dag er det i langt større grad sånn at man rett og slett må la være å mobbe og å stjele fordi det ikke er riktig. Det er det moderne samfunnets nye utfordring, og det krever en helt annen bevissthet om verdier, etikk og holdninger hos den oppvoksende generasjon.

La meg si det sånn: Jeg er ganske forbløffet over at vi kan ha en flere timer lang skoledebatt i Det norske storting og ha så liten interesse for de spørsmålene som nettopp går på verdier, holdninger og etikk i skolen, selv om det faktisk er flere forslag som ligger på bordet til behandling, som berører akkurat det.

Da har jeg brukt opp to tredjedeler av tiden min på noe jeg egentlig ikke skulle snakke om, men det måtte bare sies, for det skal stå i referatet at det er sagt i dag.

Jeg tok nemlig ordet for å snakke om kulturskoler. Nå har vi med et bredt flertall i Stortinget kommet dit hen at vi bruker 10 mrd. kr på kultur. Hva er det første vi ville gjort hvis vi skulle brukt 10 mrd. kr på kultur, hvis vi tok et steg tilbake og så litt på det store bildet? Vi ville lært barn og unge å uttrykke seg selv gjennom kunst og kultur. Det er i hvert fall Kristelig Folkepartis klare prioritering.

Nå står vi her etter åtte år med rød-grønn regjering, og kulturskoleløftet er brutt. Det kom aldri noe kulturskoleløft. Kristelig Folkeparti foreslår en opptrappingsplan. Pengene er lagt på bordet, men de er lagt inn i et skolepolitisk tiltak som heter kulturskoleloven. Vi trenger et kulturskoleløft. Det har Kristelig Folkeparti fremmet forslag om. Det ser ikke ut til å få flere av partienes stemmer, men det er det virkelig behov for (presidenten klubber) å gi kulturpolitikken troverdighet.

Presidenten: Da er taletiden ute.

Svein Harberg (H) [13:54:13]: Høyre har vært bekymret for hvilke signaler en sender ut når en omtaler yrkesfagutdanning som et steg til videre utdanning, sånn som det gjøres i de forslagene som vi har foran oss i dag.

Yrkesfagutdanning er en selvstendig og god utdanning, og det er folk vi trenger i samfunnet. Når vi har vært bekymret over det, er det flere innlegg fra Arbeiderpartiet her i dag som har vært gode på å fortelle hvor viktig det er nettopp å løfte statusen til yrkesfagutdanningene slik de er. Det er bra, men jeg er forvirret, for på Politisk kvarter i morges omtalte representanten Tor Bremer dagens yrkesfagutdanning som et blindspor. Derfor måtte en altså åpne nye veier.

Det er slett ikke å snakke opp yrkesfagene, men rett og slett å snakke dem ned. Jeg håper det ikke var mange yrkesfagelever som var oppe og hørte på Politisk kvarter – det er vel heller ikke så veldig sannsynlig – men jeg tror jeg må ha en oppklaring på hva Arbeiderpartiet egentlig mener. Er yrkesfagutdanning et blindspor? Er det bare et skritt på vei til en annen utdanning, eller er det en verdifull utdanning i seg selv?

Gunvor Eldegard (A) [13:55:50]: Først har eg lyst til å seia til siste talar at når ein vel utdanning når ein er 16 år, er ein ikkje alltid sikker på at ein veit kva ein har lyst til å gjera resten av livet. Derfor: Det at ein har alle moglegheiter opne for seg, er iallfall ein viktig verdi for oss i Arbeidarpartiet.

Viss ein skal rekruttera dei beste fagarbeidarane i framtida, er me nøydd til å rekruttera breiare. Mitt mål er å sjå fleire jenter i kjeledress og fleire gutar i helsefrakk. Val av yrke går veldig ofte på forbilde og det ein kjenner til. Då vert det ofte kjønnsstradisjonelle val som vert tatt. Viss me ønskjer endring på det, er me nøydd til å gjera tiltak. Allereie på grunnskolen er me nøydd til å fokusera på det eller setja i gang gode prosjekt.

I Skolenes landsforbund sitt notat til Meld. St. 20 er det nemnt eit prosjekt som heiter Jenter i bil og elektro, som har gjort ein veldig spennande jobb med dei jentene som har valt yrkesretta fag. Dette prosjektet burde verta brukt som eksempel for å starta fleire fag rundt om, f.eks. helsefag for gutar. Eg har lyst til å seia at LO sin likestillingspris i år gjekk til prosjektet Jenter i bil og elektro.

Så til innstillinga. Der ligg det ein felles merknad der faktisk alle er einige, utanom Framstegspartiet. Det er ganske interessant, for alle ønskjer at ein skal gjera noko og at ein skal få meir, men Framstegspartiet har stilt seg heilt utanfor her. Men så les me innstillinga til neste sak som er på kartet i dag: kjønnsnøytral verneplikt. Då vart eg så glad, for der kan me lesa at heile komiteen, inkludert Framstegspartiet, skriv at

«et kjennetegn på et likestilt samfunn er at både menn og kvinner er representert på alle nivåer og alle områder i arbeidslivet».

Eg må seia at eg er veldig einig med den komiteen som kjem etterpå. Derfor er eg veldig glad for at fleirtalet også i denne komiteen ønskjer å satsa på tiltak for å fleire til å velje utradisjonelt. Det er ingen vits i at me må venta på ei ny stortingsmelding. Me kan begynna arbeidet med ein gong.

Statsråd Kristin Halvorsen [13:58:41]: Jeg var helt sikker på at jeg skulle få en replikk – av seks mulige replikker fra opposisjonen – om de endringene vi foreslår når det gjelder Y-vei, men jeg fikk ikke en eneste en. Det tar jeg som et tegn på at opposisjonen ikke er så veldig opphisset over dette forslaget likevel. Det er det gode grunner til, så jeg vil si at opposisjonen er velkommen etter.

Vi har veldig gode erfaringer med lokale Y-veier, f.eks. innenfor ingeniørutdanningene, og det er dem vi nå foreslår det skal være mulig å komme inn på via Samordna opptak. Y-veier innenfor ingeniørutdanningene er tilrettelagt for elever og studenter som har fagbrev som utgangspunkt. De har veldig gode resultater, og det er de mest dedikerte studentene vi har.

Det vi nå gjør, er å gi studiestedene mulighet til fremdeles å ha Y-veispesialisering, eller den ingeniørutdanningen som først og fremst retter seg mot dem som kommer med studiespesialisering som utgangspunkt, eller de kan ha begge deler. Jeg tror at hovedmønsteret er at man søker seg til de Y-veingeniørutdanningene som en vet er gode

hvis en har fagbrev i bunn, og vice versa, men det kan selvfølgelig være noen som søker seg her på kryss.

Bakgrunnen for at vi gjør dette er nettopp noe av det som denne stortingsmeldingen viser til fulle. Nesten halvparten av dem som starter på yrkesfag, endrer sine planer etter to år – eller de kan ha hatt de planene hele tiden – og ønsker påbygging for å få studiespesialisering. Jeg tror det er fordi mange av dem tenker som så at de vil ha muligheten til å ta høyere utdanning åpen. Så kan vi si at vi gir dem muligheten til påbygg og rett til det etter endt yrkesfag. Men vi kan også si at vi har så gode erfaringer med Y-veien innenfor ingeniørutdanning når det gjelder fagbrev i beslektede ingeniørutdanninger, at dette bør vi sette i system og gjøre enklere. Er det da slik at vi ser for oss en haug med slabbedasker som er skoletrotte og ikke noe særlig interessert som nå skal fosse inn på ingeniørutdanningene? Tenk på hva disse elevene og studentene investerer. Punkt 1: De sier fra seg inntekt i tre år, og punkt 2: De tar opp studielån – et tap på ca. halvannen mill. kr, vil jeg tro. I tillegg har vi den erfaringen at de er blant de mest interessante og mest ettertraktede på arbeidsmarkedet. Det som forundrer meg veldig i denne diskusjonen, er at opposisjonen ikke er mer opptatt av dem som er studieforberedt. De kan nå velge seg inn på Y-veiene. Det er utrolig mye kompetanse de ville gått glipp av. Jeg vil oppfordre opposisjonen til å gå en liten runde med seg selv og sitt eget kunnskapssyn.

Tor Bremer (A) [14:01:54]: Sidan Politisk kvarter om morgonen klokka kvart på åtte openbert er for tidleg for representanten Harberg slik at det blir misforståingar, skal eg forklara kva som er tema. Fagutdanninga blir av mange studentar oppfatta som eit blindspor samanlikna med fleksibiliteten i høgare utdanning. Det er dette me no ønskjer å gjera noko med.

Eg oppfattar på mi side at representanten Harberg snakkar fagopplæringa ned. Han omtalar ho som ei andreklases utdanning samanlikna med akademisk utdanning. For oss er fag- og yrkesopplæring noko av det mest edle me har i utdanningssystemet vårt. For meg er det oppsiktsvekkjande at både Høgre og Framstegspartiet med representanten Tord Lien fortset sin lite heltemodige kamp mot å løfta statusen til yrkesfag og ingeniørutdanningane. Det skremmebiletet som representanten Lien teikna om dårleg kvalitet i framtidig ingeniørutdanning med fagbrev som inntaksgrunnlag, er lite kledeleg. Eg vil peika på dei svært gode resultatane som ein no opplever med Y-veg i ingeniørutdanningane. Det er ikkje dårlege erfaringar med dette, tvert imot, her får studentane kompensert for eventuelle manglande fysikk- og mattekunnskapar som gjer at dei fullfører med dei kvalifikasjonane som er stilte som krav. Eg vil seia det slik at dei erfaringane som mange institusjonar har, må byggjast vidare på og vidareutviklast, slik at institusjonane kan gjera seg nytte av dei også når det gjeld studentgrupper på det ordinære ingeniørløpet, som heilt sikkert blir meir mangfaldig i framtida. Det er utdanningsinstitusjonane sitt ansvar å tilretteleggja utdanninga, slik at alle avsluttar med det læringsutbyttet som er beskrive, og som skal nåast av studentane.

Så er det slik at opposisjonen seier at det er store og tunge innvendingar mot dette. Ja, det har kome nokon. Men partane i arbeidslivet er for dette. Dei peikar på det som ei god utvikling og ei god retning. Men enkelte gjekk imot. Dei gjekk imot på det grunnlaget at dei ikkje kunne fortsetja med å få tilpassa undervisning med f.eks. forkurs osv. Dei var ikkje mot sjølve måten å gjera det på, men dei var redde for å mista moglegheita med tilpassa undervisning. Det er naturlegvis det som er clouet med dette tilbodet. Det er det som må vera utgangspunktet. Studenten vil i framtida ha ein mykje meir mangfaldig bakgrunn, og det må institusjonane ta høgde for.

Henning Warloe (H) [14:05:03]: Jeg skal slutte på Stortinget, og dette er min siste mulighet til å si noe skolepolitisk fra denne talerstolen. Da skal jeg gjøre det ved å gjenta en stor bekymring som jeg har, og som jeg har tatt opp flere ganger her i Stortinget i ulike sammenhenger.

Det gjelder de elevene som ikke er gjennomsnittselever i gjennomsnittsskolen. Det er de elevene som er svakere eller sterkere enn gjennomsnittseleven rent faglig og med et utgangspunkt som gjør at de har spesielle utfordringer. Skoleforskningen slår tydelig fast at den viktigste faktoren i skolen er læreren – lærerens dyktighet, lærerens kunnskapsnivå osv. Men det er en annen faktor som skolen ikke umiddelbart kan påvirke, og som vi også vet har stor betydning. Det er foreldrenes utgangspunkt – foreldrenes utdanningsnivå mer enn økonomisk rikdom. Det å komme fra det man kan kalle et ressurssterkt hjem, er en stor fordel når man tar fatt på skolehverdagen og skoleløpet. Det er en påstand, men jeg tror at forskjellene i Norge vil øke på dette området etter hvert. De med det svakeste utgangspunktet blir relativt sett enda svakere når mange forbedrer sitt utgangspunkt. Jeg mener at det er påvist at norsk skole ikke klarer å kompensere for de sosiale forskjellene som gir så stort utslag på elevenes mulighet til å lære i skolen. Da blir det etter min mening meningsløst å holde fast på at tilpasset undervisning er en rett som elevene har. Vi vet jo alle at den retten ikke kan gjennomføres i praksis i en samlet klasse med kanskje opp til 30 elever hvor forskjellene er så store hvis man ikke gjør det mer fleksibelt og gir skolene større frihet til å organisere undervisningen slik som de vil.

Det er en løsning man ikke kommer utenom etter min mening, og det er å holde fast på at alle elever skal ha samme undervisning selv om man egentlig har rett til tilpasset undervisning. Tilpasset undervisning i sin ekstreme variant er en-til-en-undervisning, helt på det nivået den enkelte elev har. Det er umulig å få til i en hverdag i den norske skolen. Kan man derimot samle elever i grupper, gi tilpasset undervisning, enten ut fra et svakt utgangspunkt eller et sterkt utgangspunkt, har man i alle fall kommet mye lenger på vei. Den friheten burde lærerne og skolene ha, etter min mening.

Elisabeth Aspaker (H) [14:08:18]: Høyre støtter helhjertet forslaget om å utrede hva slags kompetanse og ferdigheter elevene trenger i møte med fremtidens arbeidsliv. Men i denne sammenhengen er det særlig ett funn ved

evalueringen av Kunnskapsløftet som bekymrer meg. Det er funnet om at den femte grunnleggende ferdigheten – digital kompetanse – ikke har fått en naturlig plass i skolen, selv nå ni år etter at reformen ble vedtatt i Stortinget og syv år etter at den trådte i kraft i skolen. Lærernes kompetanse varierer fortsatt sterkt. Enda mer bekymringsfullt er det når vi hører at norske lærerutdanninger faktisk ennå ikke har tatt inn over seg at vi har fått en læreplan som heter Kunnskapsløftet, og som pålegger dem å utdanne lærere som er i stand til å utdanne elever på et så viktig og sentralt område. Jeg roper et varsku, og jeg ber statsråden innstendig om virkelig å ta grep.

Det skjer mye bra i matematikk på barnetrinnet. Men jeg har lyst til å sitere det de seks skoleforskerne som har skrevet TIMMS-rapporten Framgang, men langt fram, konkluderte med når det gjelder 8. klasse:

«Til tross for den positive trenden er vi ennå langt fra målet om at norske elever skal ha gode kunnskaper i matematikk som vil hjelpe dem videre i dagligliv og yrkesliv. Vi ligger fortsatt under det nivået vi hadde i 1995 på 8. trinn, og under skalamidtpunktet. Det som ble vurdert som svakt i 1995, kan vi ikke vurdere som sterkt i 2011.»

52 pst. av de sør-koreanske og finske elevene presterte på nivå 4, 5 og 6, på toppnivå. Tilsvarende tall for OECD var 32 pst., og Norge lå helt nede på 28 pst. Så vi har noen utfordringer. Selv om vi ser noen lyspunkter nå, må vi ikke glemme at vi har en jobb å gjøre, kanskje særlig med matematikkfaget.

Fornyelse av yrkesfagene har vært viktig for Høyre. Vi har vært en pådriver. Når det nå kommer mange gode forslag fra regjeringen, er jeg litt overrasket over at det liksom er noe som mangler med ambisjonsnivået for å kunne gjennomføre dem. Det er greit nok at vi skal få 20 pst. flere læreplasser innen 2015, men vi vet at i 2015 kommer fortsatt tusenvis av elever til å stå uten læreplass hvis vi ikke girer opp takten. Det er bra at vi skal få til tilpassing og spesifisering innen yrkesfagene, og det er bra at man skal få rett til påbygging. Men når statsråden ber opposisjonen gå en runde med seg selv, etterlyser jeg at også regjeringspartiene går en runde med seg selv og finner ut når de skal fortelle norske elever om når de skal få nytte godt av den nye yrkesfagopplæringen.

Bente Thorsen (FrP) [14:11:33]: Det har vært en god debatt. Det har vært en lang debatt, og den viser at det er stor enighet i mange saker. Men jeg må si at i løpet av debatten har det virket som om posisjonen, flertallet, mener at alt er solskinn og glede i skolen. Meldingen viser at det ikke er det, og det er derfor vi har fått meldingen. Meldingen viser hva som må til for at det skal bli bedre i skolen. Da må vi ta den sannheten inn over oss. Man må ikke stå og rose seg selv, som veldig mange har gjort.

Så til representanten Eldegard, som påpekte at Fremskrittspartiet ikke var med på en fellesmerknad om likestilling. Jeg kan berolige Eldegard med at Fremskrittspartiet er kjempeglad for dem som vil velge utradisjonelt, men vi vil ikke tvinge noen til å gjøre det. Vi vil at de skal ha så god rådgivningstjeneste at de blir fullt ut i stand til å skjøn-

ne hva de begir seg ut på, hva slags kompetanse de må ha, hva slags helse de må ha, i det hele tatt hva som må til for å klare den utdanningen.

Jeg må si Aasens innlegg forundret meg. Hun sa at tallkarakterer passer best på Bislett. Jeg har aldri hørt slikt før. Er det virkelig slik at Arbeiderpartiet skal fjerne alle karakterer i hele utdanningsløpet? Det er helt ufattelig at det går an å ha en så lemfeldig omgang med ord. De får i tilfellet en større jobb hvis de skal fjerne alle tallkarakterer, for dette gjelder ikke bare her i Norge – dette er en internasjonalt anerkjent måte å måle hva slags kunnskapsnivå man har. Fremskrittspartiet vil iallfall ikke jobbe for det. Men vi vil at man skal gi kontinuerlig og god tilbakemelding, sammen med karakterer. Derfor er vi veldig glad for at en enstemmig komité støtter opp om de tilbakemeldingsmerknadene som står nevnt i saken, som viser at vi har for dårlig tilbakemeldingskultur. Derfor er vi veldig glad for at en enstemmig komité slutter seg til det forslaget vårt.

Det som også er viktig med tanke på karakterer, er at det gir en mye mer treffsikker tilbakemelding til elever, foreldre og lærere. Når elever skal over fra 7. til 8. klasse i ungdomsskolen, slipper det sjokket som karakterer ofte kan bli for noen. Det er mange som ikke helt vet hva som ligger i en tallkarakter. Hvis disse får en god tilbakemelding som underbygger karakterene, vil nok det bli en mer treffsikker og bedre tilbakemelding for dem jeg nevnte tidligere.

Tord Lien (FrP) [14:14:37]: Til statsrådens siste innlegg: Jeg ble oppfordret til å gå en runde. Dette kan jeg gå runder om, både på talerstolen og utenfor denne salen, og jeg kommer ikke til å endre oppfatning.

Da jeg etter statsrådens innlegg ikke tok replikk om dette, er det fordi jeg er trygg på at statsråden innerst inne er enig med meg. Det var nemlig statsråden da vi diskuterte dette temaet i salen for halvannet år siden. Da var det én representant i Stortinget som argumenterte for det som står i meldingen nå, og det var representanten Truls Wickholm. Han har permisjon for tiden og kan ikke forsvare det han har lurt flertallet i Stortinget til å stemme for her i dag. Derfor hadde jeg ikke noe ønske om å henge dette dårlige forslaget på statsråden. Jeg gir ansvaret fullt og helt til Arbeiderpartiet.

Man skryter av Y-veien. Ja, Y-veien går ut på at utdanningen skal være fagspesifikk – at røleggere skal ta VVS-ingeniørutdanning. Så er det særlig tilrettelagt. Som representanten Bremer sa fra denne talerstolen for 10 minutter siden, skal dette kompensere for manglende kvalifikasjoner innen matematikk, fysikk og kjemi. Det kravet står det ingenting om i verken meldingen eller i komiteens merknader. Man skal altså ikke lenger kompensere for manglende kvalifikasjoner i matematikk, fysikk eller kjemi, slik kravet er i dag.

Det er helt riktig at høyskolene har hatt et valg. De har hatt valget mellom å ha vanlig teknologiutdanning, ha Y-vei eller ha begge deler. Men nå slår stortingsflertallet fast at folk som meg, som ikke kan noe om teknologi, men som har gammel allmenfag som likner veldig på studiespesialisering, skal kunne ta Y-veien. Jeg skulle kunne bli ingeniør ved å hoppe over masse av teknologifagene i

ingeniørutdanningen og ta Y-veien sammen med folk som er utdannet rørleggere og har jobbet i VVS-bransjen i årevis. Jeg skulle kunne ta den veien, men jeg ville selvfølgelig ikke hatt sjanse til å klare det. De som har 15 uketimer med matematikk, stryker. Nå skal vi fylle på her med kandidater med 3 uketimer med matematikk – når allerede 37 pst. stryker, de aller fleste på grunn av dårlige matematikkunnskaper.

Jeg kommer tilbake til det jeg sa i det første replikkordskiftet. Flertallet sier at

«ved inntak gjennom Samordna opptak skal beregningen av karakterpoeng gjennomføres på samme måte for alle søkere, uavhengig av om de kommer fra studieforberedende eller yrkesfaglige studieprogrammer».

Det vil si at om man har karakteren 4 med 15 uketimer matematikk, er det dårligere enn om man har karakteren 5 med 3 uketimer matematikk. Det er for dårlig.

Presidenten: Representanten Svein Harberg har hatt ordet to ganger i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Svein Harberg (H) [14:17:48]: Det ble behov for en kort merknad.

Jeg vil takke Tor Bremer for at han oppklarte at han ikke mener at yrkesfagutdanningen er et blindspor. Det som gjorde at jeg måtte ta ordet, var at han fulgte opp med en ganske kraftig beskyldning om at jeg snakket ned yrkesfagene. Han antydet at det kanskje var for tidlig for meg i dag morges å følge med. Kanskje var det vanskelig å følge med her i salen, for jeg skal nå si hva jeg sa i mitt innlegg:

«Fagbrev er en flott utdanning, og samfunnet trenger fagarbeidere. Fagutdanning er en selvstendig og verdifull utdanning.»

Det er da virkelig ikke å snakke ned fagutdanningene. Jeg håper dette dermed er oppklart.

Presidenten: Representanten Gunvor Eldegard har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Gunvor Eldegard (A) [14:18:45]: Eg ville berre svara representanten Thorsen frå Framstegspartiet. Det er bra at ho synest det er hyggeleg at jenter og gutar vel utradisjonelt – eg synest det er viktig at dei vel utradisjonelt.

Representanten snakka deretter om betre rådgiving. Det er faktisk det som står i merknaden, som Framstegspartiet ikkje er med på. Det synest eg er så utruleg rart. Eg er glad for at resten av komiteen står bak ein slik merknad, Framstegspartiet er faktisk ikkje med her.

Eg vil igjen seia at det gler meg at i neste sak står alle partia saman om kjønnsnøytral verneplikt. Så får vi jobba vidare med kjønnsmessig utradisjonelle val.

Marianne Aasen (A) [14:19:51]: Jeg har også behov for å komme med en merknad eller replikk til representanten Bente Thorsen.

Jeg vet ikke om det er en misforståelse, om hun hørte dårlig etter eller ikke forstår hva jeg mente – me-

taforer – men pallplasseringer passer best på Bislett. Det mener jeg er et bilde som det går an å bruke, men egner seg dårlig i Skole-Norge. Det betyr ikke at Arbeiderpartiet er imot karakterer på ungdomsskolen og i videregående skole. Da må hun trekke ting veldig ut av sammenhengen.

Karakterer er en slags måte å sortere køen på inn i videre skolegang. Det gir en tilbakemelding – ja, men den er jo svært enkel sammenlignet med veldig mange andre måter å gi tilbakemelding på. Når det gjelder tilbakemelding, har representanten Tinglestad Wøien lest fra vurderingsforskriften tidligere. Det er jo der innholdet er. Jeg vil ikke tilbake til den type karakterer og tilbakemeldinger jeg fikk på både barneskolen og ungdomsskolen, hvor det sto «Meget godt» eller «Godt». Det var den eneste skriftlige tilbakemeldingen mine foreldre og jeg fikk. I dag er det langt mer detaljnivå på både innhold og framføring, og man får veldig god informasjon om hvordan eleven står i mange deler av faget. Det er langt bedre.

Det som forskning viser, er at karakterer for små barn, på barneskolen, ikke fungerer – det virker motsatt: Barn blir mindre motivert. Ett av de tre hovedmålene i norsk skole er å øke motivasjonen. Det å innføre noe som dokumentert vil føre til mindre motivasjon, vil ikke Arbeiderpartiet. Likevel må jeg kunne bruke metaforer om at konkurranse og rangering passer bedre på idrettsbanen enn på barneskolen. Da håper jeg det er forstått.

Statsråd Kristin Halvorsen [14:21:56]: Jeg melder meg på talerlisten for å ta det hele og fulle morskapet til forslaget om endring av Y-vei og Samordna opptak. Jeg mener det er et godt forslag, og at det nettopp er med på å sørge for at vi går fram – på bakgrunn av de erfaringene vi har, som er vellykket når det gjelder Y-veien i ingeniørutdanningen og på noen andre områder. Det er jo ikke det samme forslaget som ble diskutert i stortingssalen for ett års tid siden, som dreide seg om å gi generell studiekompetanse til alle med fagbrev.

Dette forslaget er viktig fordi det vil føre til gode ingeniører, men også fordi situasjonen som veldig mange elever er i når de skal velge videregående opplæring, er: Hva skal jeg bli når jeg bli stor? – Jeg vet ikke. Så sier mor eller far: Så, så lille gutt – lille du – velg studiespesialisering og ta matte, for da er alle muligheter åpne. Så gjør man kanskje det, eller man velger påbygg etter to år på yrkesfag. Det som er viktig med dette forslaget, er å si at hvis du på et eller annet tidspunkt skulle komme på de tankene, og du er en skoleinteressert og faglig interessert elektriker, finnes mulighetene der. Det er faktisk av veldig stor betydning både for å fullføre de fagbrevene som vi så utrolig gjerne vil ha flere til å fullføre, og fordi vi får gode ingeniører – hvis de skulle komme på de tankene.

Det er noen veldig viktige retningsvalg innenfor skolepolitikken framover som kommer til å avgjøres ved neste valg, særlig på to områder: Det ene er privatisering, som er mye mer omfattende og dramatisk enn det denne debatten så langt har vist. Når det etter et par år i Troms fylke ble godkjent søknader for privatisering av ca. 20 pst. av skoleplassene på videregående nivå, er det en omfattende endring av skolestrukturen i Troms. Det er ikke så mange

elever som skal velge et privat tilbud før grunnlaget for de skolene som ligger i nordfylket, er endret. Det er en kjempestor endring av hele kartet når det gjelder videregående opplæring. Svenskene har prøvd det – det er ingen grunn til å innføre det svenskeeksperimentet i norsk skole.

Punkt to: Det er ikke kunnskapsgrunnlag eller forskningsmessig belegg for å si at tallkarakterer på barnetrinnet har noe som helst med å forbedre læring å gjøre – overheadet ikke. Tallkarakterer bidrar heller til å forvirre tiåringer enn til å opplyse tiåringer. For man blir så opptatt av et tall – og ikke begrunnelsen for hvorfor det er der. Den jobben vi gjør med vurdering av læring, er viktig for å få mer læring.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [14:25:10]: Jeg har egentlig bare en kort merknad. Det er noe som bekymrer meg, og som jeg tror kan ligge som en feilpremiss foran valgkampen til høsten: Jeg tror den historiske bakgrunnen underkommuniseres. Det var representanten Aspaker som satte meg på tanken, og som henviste til målingene som er gjort i matematikk for åttende klasse. Jeg vet også at vi tidligere har vært inne på måling av hva eksamensresultatet ble for dem som gikk ut av tiende klasse i 2010.

Det jeg mener vi glemmer – og som jeg synes underkommuniseres – er: Når var det disse begynte på skolen? De begynte på skolen som seksåringer, i 2002, 2003 osv., altså før Kunnskapsløftet ble iverksatt. Det som bekymrer meg, er at de resultatene vi nå måler på, kan være med på å gjøre at vi foreslår endringer i skolen som vi rett og slett ikke trenger. Grunnen til at jeg sier det, er at de bekymringsmeldingene som kommer når det gjelder åttende klasse, er det motsatte av hva som nå kommer for fjerdeklassingene. Vi er nødt til å la ting i skolen få muligheten til å virke. Så må vi heller legge til førstehjelp, som f.eks. Ny GIV er, på toppen. Jeg oppfordrer alle mine kolleger – også i framtida – til å ta med seg det historiske bakteppet.

Tenk over at Kunnskapsløftet ble startet i 2006 – med innføring av læreplaner og all den jobben som lærerne gjorde den gangen. De første seksåringene derfra går ikke ut av tiendeklasse før om tre år. Hva resultatet blir av endringer når det gjelder ungdomsskolen, valgfag, arbeidslivsfag – hva som blir av endringer med de tiltakene som vi gjør i videregående opplæring nå innenfor yrkesfagene – vet vi ikke før langt etter 2020. President, jeg lar det synke inn.

Bente Thorsen (FrP) [14:28:01]: Jeg registrerer at både representanten Aasen og kunnskapsministeren holder fram at karaktersetting ikke er noe til greier. Det er tydelig at det er noen som misforstår her, som vil misforstå, eller som ikke får det helt med seg.

Fremskrittspartiet sier at vi vil ha en kombinasjon, med karakterer som et supplement til kontinuerlig tilbakemelding og grundig evaluering. Vi mener dette kan være bra for elevene. Det var av hensyn til det at jeg ville ta ordet, så vi fikk en oppklaring her.

Det må ikke henge igjen at noen tror at Fremskrittspartiet kun vil gi tallkarakterer på grunnskolenivå. Elevene og

foreldrene skal nettopp få mulighet til vite hva som ligger bak karakterene, så vi vil ikke endre på noe av det som posisjonen eller flertallet har her. Vi står hundre prosent bak det, men vi vil ha både-og. Av og til må det være lov. Akkurat i dette tilfellet er det så viktig at det absolutt er på sin plass.

Mette Hanekamhaug (FrP) [14:29:39]: Jeg ville bare understreke det som representanten Thorsen sier. Jeg kan betrygge representanten Aasen med at det er absolutt ingen i denne sal som har tatt til orde for at man kun skal ha karakterer. Vi sier som Ole Brumm: ja takk, begge deler, både karakter og god tilbakemelding. Jeg er litt forundret over den enorme aversjonen det kan virke som om regjeringspartiene har mot karakterer. De ønsker det for nasjonale prøver, det er helt greit at det er karakterer for 13-åringer, men for 12-åringer – nei, det vil rasere norsk skole, ut fra den argumentasjonen man kan høre her.

Jeg likte for øvrig representanten Aasens parallell til idretten. Det er nettopp der man kan hente inspirasjon til hvorfor det er viktig med konkurranse, for i idretten er det lov å være god. I idretten i Norge dyrker vi idrettsheltene. Vi dyrker de flinke, vi heier dem fram, vi står der stolte idet Northug, Bjørgen og resten av gjengen kommer over mållinjen foran alle andre. Da er vi stolte – det er greit – da dyrker vi heltene våre. Hvorfor kan vi ikke ha den tankegangen, den mentaliteten, også i skolen? Hvorfor kan vi ikke også her få lov til å være gode, og dyrke fram gode talenter i skolen vår?

Representanten Eldegard sa at det var viktig at kvinner velger yrkesfag. Vel, jeg synes det er viktig at kvinner har valg. Jeg tror at de kvinnene som sto på barrikadene for 100 år siden og kjempet for kvinners stemmerett og kvinners rett til deltakelse, ikke kjempet for at selverklærte feministiske sosialister skulle rette moralske pekefinger mot valg som de mente var tradisjonelle, eller ikke. De sto på barrikadene nettopp for retten til å velge uten å bli dømt for det.

Avslutningsvis: Statsråd Halvorsen var inne på det at man ikke ønsket en privatisering av skolen. Nei, Fremskrittspartiet ønsker å konkurranseutsette driften av skolen, men det skal fortsatt være det offentlige som betaler. Det er litt trist å høre når regjeringspartiene snakker imot det å åpne for konkurranse, for de snakker som om de ikke har tro på den offentlige skolen, som om de private vil utsette det offentlige med én gang man åpner for konkurranse, som om den offentlige skolen vil utraderes, svekkes. Men det er jo ikke det konkurranse dreier seg om. Jeg har så stor tro på den offentlige skolen og den gode skolen vi har, at jeg tror at private skoler vil kunne være et godt supplement til den offentlige skolen, og ikke utradere den, slik de uttrykker bekymring for.

Presidenten: Representanten Elisabeth Aspaker har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Elisabeth Aspaker (H) [14:32:45]: Det var i grunnen statsråden som fikk meg til å ta ordet. Den som leser Høy-

res program, vil se at vi har en veldig balansert friskolepolitikk. Vi har ikke noe å lære av Sverige, tvert imot har Sverige nå lært av oss og inngått et skoleforlik mellom regjeringspartiene, Miljøpartiet og Socialdemokraterna, hvor de nærmer seg den norske loven.

Det er fantastisk flott å høre representanten Tingelstad Wøien stå her og skryte så hemningsløst av Kunnskapsløftet. Jeg er helt enig i at det er en meget god skolereform, men vi må også bekymre oss over de som går på skolen i dag, og som fortsatt har de utfordringene som de har.

Jeg skal slutte der jeg startet: Læreren er viktigst for Høyre. Vi må satse på knallgode lærerutdanninger, mer etter- og videreutdanning, bedre lærerutdannere og nye karriereveier. Alt dette er viktig for å få til god kvalitet i den offentlige skolen. Der starter det – det starter med læreren, og det slutter med læreren. Og det er på en måte det jeg ønsker skal være det siste ordet i denne debatten i denne perioden.

Presidenten: Representanten Henning Warloe har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Henning Warloe (H) [14:34:00]: Jeg skal ikke si noe annet enn min partifelle Elisabeth Aspaker sa, bortsett fra at det slutter og starter også med eleven. Da er det, mener jeg, et viktig poeng at elevene er forskjellige, og etter min mening kommer de til å bli enda mer forskjellige i årene som kommer. Representanten Marianne Aasen sa at konkurranse ikke passer i skolen, det passer bedre på idrettsbanen. Representanten Marianne Aasen er dame. Forskning viser at det er store kjønnsmessige forskjeller på hva som stimulerer ulike elever. Jentene er sosiale, de kan planlegge, de jobber godt i team, og de glir godt inn i den måten skolen er organisert på i dag. Mange gutter trenger fastere rammer, de stimuleres av nettopp konkurranse, og de må ta seg mer ut. Derfor er det en oppfordring fra min side om at det må bli større fleksibilitet når det gjelder å designe og organisere undervisningen også i henhold til kjønnsforskjeller, for de er dessverre til stede, og er ganske store.

Karin Andersen (SV) [14:35:10]: Først til den siste karakterdebatten: Jeg tror vi må innse at de som gjør det bra, motiveres av karakterer, mens de som sliter, ikke gjør det. Sjøl har jeg slitt med lese- og skrivevansker, og jeg husker ennå tvers igjennom kroppen hvor ille det var når jeg fikk dårlig tilbakemelding. Det var slett ikke motiverende, det var virkelig en grunn til å føle seg krympet og liten – ikke å mestre i det hele tatt. Så dere som tror at det virker, dere tar feil. Og det kan gå godt med oss som har disse problemene, på tross av at karakterene kanskje ikke var så gode.

Grunnen til at jeg tar ordet, er representanten Hane-kamhaugs påstand knyttet til kvinner – om feministene, og at de ikke var opptatt av skole. Jeg kan opplyse om at en av de aller første feministene, som het Mary Wollstonecraft, ga i 1792 ut et feministisk manifest, der en av de virkelige revolusjonære tankene jo nettopp var at kvinner skulle

få ta utdanning, og at kvinner skulle ta sitt ansvar i samfunnet på linje med menn. Det må man ikke glemme. Den fremste norske feministen, Katti Anker Møller, var svært opptatt av utdanning. Hun mente at utdanning var nøkkelen for kvinner, og at kvinner skulle ta samfunnsansvar på lik linje med menn. Denne debatten rundt jentenes frihet til liksom å velge bort å være samfunnsansvarlig synes jeg er farlig. Jeg synes det er skummelt og farlig. Det er ikke slik at norske feministene som har drevet fram stemmeretten og velferdsstaten i Norge, har stått for et slikt syn at poenget er å være hjemme og bake cupcakes. Nei, poenget er å være en ansvarlig samfunnsdeltaker, og ikke minst sjøl kunne skaffe seg inntekt, slik at man virkelig har frihet til å ta egne, frie valg. Der er utdanning en nøkkel, og derfor er skolen så ufattelig viktig. Den er ufattelig viktig for jenter i Norge, og den er like viktig for jenter verden rundt. Det er det som gjør at kvinner greier å ta vare på barna sine, at de ikke er fattige, og at de faktisk overlever.

Presidenten: Representanten Marianne Aasen har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Marianne Aasen (A) [14:37:49]: Representanten Karin Andersen hadde mange gode poenger i sitt svar til Fremskrittspartiets representanter. Jeg kan dokumentere det med Anders Dysvik, forsker på BI: Han sier at i arbeidslivet og på skolen er det en liten gruppe som motiveres – det er de som kan bli nr. 1, nr. 2 eller nr. 3 – alle de andre demotiveres av den typen rangeringer. Det som motiverer, både i et godt arbeidsmiljø og på skolen, er en opplevelse av at det er meningsfylte oppgaver, det er det at man bidrar til noe, at man gjør noe som er spennende og interessant, at man utvikler seg selv, og at man får tilbakemeldinger av fellesskapet – det er det som motiverer. Det er forskningsmessig dokumentert.

Så til dette med marked. Kommentaren til representanten Hanekamhaug bekrefter akkurat det som jeg sa i mitt innlegg: Fremskrittspartiet har en markedstankegang rundt skole som jeg mener ikke hører hjemme i norsk skole. Der er vi helt uenige.

Og likestilling: De feministene som hun viste til, var sosialister, de var radikale, og det var de som kjempet fram stemmeretten.

Presidenten: Representanten Anne Tingelstad Wøien har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [14:39:03]: Jeg syntes det var godt å høre at representanten Aspaker var enig i det å ta med seg noe av den historiske betraktningen, og det er betryggende. Det som var min bekymring, var nettopp at vi ikke gjorde det. Jeg synes at debatten dreier seg mye om at vi ikke gjør det. Vi må huske på at vi puttet seksåringer inn i skolen i 1997. Vi får altså ett år ekstra i skolen i dag, og vi har ikke fått noe mer ut av det.

Når det gjelder Kunnskapsløftet, var det tverrpolitisk enighet om at det var en reform som måtte til. Det som har

vist seg, er at den ikke har hatt noen betydning for gjennomføringsevnen på yrkesfagene. Det skal vi ta inn over oss.

Så skal jeg også slutte der jeg begynte: Jeg pratet i mitt innlegg om eleven, og Senterpartiet mener at det er eleven som er det viktigste i norsk skole.

Statsråd Kristin Halvorsen [14:40:05]: Nå skal jeg prøve å holde meg til Stortingets fair play-regler, som er ikke å provosere unødig dem som har brukt opp taletiden sin – men jeg kommer til å bli fristet over evne. (Munterhet i salen)

Til diskusjonen om tallkarakterer på barnetrinnet: Jeg var i en debatt der jeg av representanten Warloe, som var til stede på samme arrangement, fikk den forståelse at spørsmålet om innføring av tallkarakterer som obligatorisk for alle på barnetrinnet ikke akkurat var noe som Høyres utdanningsfraksjon hadde kjempet intenst for – tvert imot, de var imot. Fordi jeg kjenner dem som opplyste mennesker, som vet å sette seg inn i forskning: Det finnes ikke noe belegg for at det er en god metode å lære på i norsk skole.

Dette synes jeg var veldig diplomatisk sagt – ut fra at taletiden til de omtalte Høyre-representanter er brukt opp.

Så et par ord om Kunnskapsløftet og hva man har fått til. Noe av oppsummeringen av Reform 97 var at det var mange positive aktiviteter i norsk skole, men man var ikke sikker på om det hadde ført til økt læringsutbytte. Oppmerksomheten fra aktiviteter til læringsutbytte har vært utrolig viktig for de resultatene vi har nå. I tillegg kommer konsentrasjonen om de grunnleggende ferdigheter, at det å kunne lese, skrive og regne er utrolig viktig for alle mennesker i alle situasjoner – på tvers av fag. Rundt dette har vi bygd opp vurderingskultur, tilbakemelding, kvalifisering av lærere, tidlig innsats osv.

Vi fra den rød-grønne side har tatt utgangspunkt i det som det var bred enighet om, og har i mange runder justert reformen. Det viktigste vi gjorde, var å endre hele systemet for nasjonale prøver – i dialog med lærerne, i dialog med foreldrene. Husk at det var boikottaksjoner og høyt konfliktnivå når det gjaldt dette. Vi flyttet prøvene, og vi avskaffet noen av prøvene. Nå er dette noe som Skole-Norge bruker i litt varierende grad, men konfliktnivået er helt annerledes.

Jeg mener at nøkkel nr. 1, hvis man skal få til forandring i norsk skole, er de som skal gjøre jobben, lærerne – det er til syvende og sist de som møter elevene hver eneste dag. Det er der læringen skjer. Hvis man har det som utgangspunkt når man skal gjennomføre reformer, har man også en mulighet til å lykkes. Derfor er det viktigste suksesskriteriet til den rød-grønne gjennomføringen av hovedelementene fra Kunnskapsløftet justeringer og samarbeid om å få det til der læring skjer, nemlig i møtet mellom lærer og elev.

Jeg har bare helt til slutt lyst til å takke de lærerne og elevene som har gjort denne jobben. (Presidenten klubber.) Vi har laget rammene, men vi har ikke gjort denne jobben (presidenten klubber) – det er det Skole-Norge (presidenten klubber) som har gjort.

Presidenten: Da er taletiden ute, statsråd.

Representanten Mette Hanekamhaug har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Mette Hanekamhaug (FrP) [14:43:25]: Representanten Karin Andersen baserte innlegget sitt på en påstand om at jeg hadde uttalt at jeg ikke ønsket at kvinner skulle ta utdanning.

Jeg kan betrygge representanten med at min replikk var et svar på representanten Eldegards tidligere innlegg, der hun mente at det var svært viktig at kvinner tok yrkesfag. Det jeg adresserte i mitt innlegg, var at det viktige er ikke at kvinner nødvendigvis velger yrkesfag, men at kvinner selv velger hvilken studieretning de ønsker. Så kan en jo snu på det – i den forstand at jeg i mitt innlegg var positiv til at flere kvinner velger studiespesialisering. Dermed er det også flere kvinner som velger høyere utdanning, og om 10–20–30 år er det kanskje flere kvinner som leder dette samfunnet videre framover.

Jeg håper at representanten Karin Andersen ser hva innlegget mitt var ment som.

Presidenten: Representanten Dagrun Eriksen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Dagrun Eriksen (KrF) [14:44:35]: Jeg tok ordet til litt av historierefleksjonen til Tingelstad Wøien. Jeg tror Senterpartiet og Kristelig Folkeparti deler erkjennelsen av at det å putte seksåringer inn i skolen og gi dem et helt år ekstra, ikke har gitt noen resultater. Likevel har denne regjeringen brukt kanskje de store pengene på å gi flere timer. Vi kan jo komme tilbake til historien med tanke på om det kommer til å gi bedre resultater. Jeg tror ikke det.

Jeg har lyst til å takke for en god, spennende, stor og viktig debatt. Skolens fremste oppgave er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å gjøre barn og unge til vinnere i sitt eget liv. At de blir anerkjent og verdsatt, er nøkkelen til motivasjon, arbeidsglede og følelse av verdighet. De er dyrebare, og de er vår framtid.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 2–9.

Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 10 og 11 behandles under ett.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 10 [14:45:52]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om endringer i forsvarspersonelloven (Innst. 383 L (2012–2013), jf. Prop. 57 L (2012–2013))

Sak nr. 11 [14:46:07]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Kompetanse for en ny tid (Innst. 384 S (2012–2013), jf. Meld. St. 14 (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 30 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 35 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte begrenset til fire replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [14:47:15] (ordfører for sakene): La meg starte med å si at utenriks- og forsvarskomiteen skal ha sin sommerfest kl. 18 i dag. Så jeg anbefaler Stortinget å behandle de to siste sakene pent og pyntelig – uten forkleinselse for den foregående debatt.

De to sakene jeg har gledet meg til å legge fram til behandling i dag, gjelder Meld. St. 14 for 2012–2013, kompetansemeldingen, og Prop. 57 L for 2012–2013 om endringer i forsvarspersonelloven.

Kompetansemeldingen har åtte hovedområder. Den handler om nye kompetansebehov, forsvarssektoren som kompetanseorganisasjon, mangfold, fleksibilitet og tilgang på kompetanse, samarbeid og strategiske allianser, flere kvinner i Forsvaret, forsvarssektorens personellordninger og gjennomføring av kompetansereformen.

Det temaet i meldingen som det kanskje vil bli fokusert mest på i debatten i dag, er innføring av kjønnsnøytral verneplikt. Jeg regner med at mange av dem som er til stede nå – og de som muligens kommer senere – vil fokusere på viktigheten av det. Derfor har jeg ikke tenkt å bruke hele mitt innlegg på det.

Dette er en merkedag. Det har vært snakket om dette i forholdsvis lang tid. Da snøballen begynte å rulle i de politiske organisasjonene, gikk det rimelig fort. Det er en gledens dag fordi jeg på vegne av en samlet komité – stort sett – kan legge fram et forslag om at kjønnsnøytral verneplikt skal innføres. Det er en handling som jeg er stolt av å gjøre på vegne av komiteen, og det er en merkedag for nasjonen Norge.

I tillegg er det selvfølgelig andre deler av kompetansemeldingen som jeg først og fremst skal nevne, og som det er viktig å se på. La meg også takke alle dem som har kommet med gode innspill underveis – det være seg BFO, NOF, KOL, NROF og andre – eller som har hatt klare innspill til komiteen i etterkant av den meldingen som regjeringen har lagt fram.

Målet med kompetansemeldingen, slik jeg forstår det, er å sørge for at Forsvarets mannskapsmessige beredskap er god. Når Forsvaret skal møte nye utfordringer framover, skal personellressursene matche utfordringene våre. Jeg oppfatter det slik at det er noe av det genuine og det man ønsker å oppnå med denne meldingen.

Vi skal med behandlingen av kompetansemeldingen

forberede oss når det gjelder Forsvaret for framtiden. Utfordringen er: Er det mulig? Jeg tok meg den frihet å lese Innst. O. nr. 94 for 2003–2004, som hadde basis i Ot.prp. nr. 60 fra samme sesjon. Da innførte man bl.a. avdelingsbefalsordningen. La meg lese et lite utsnitt av noe som ble sagt der om bakgrunnen for lovforslaget om avdelingsbefal:

«Det er en overordnet målsetning for Forsvaret å sikre en balansert personellstruktur med hensyn til antall, kompetanse og alderssammensetning tilpasset Forsvarets oppgaver, fastsatte styrkestruktur og organisasjon.»

Det var målet. I tillegg skal jeg lese en merknad som var skrevet av SVs representant, Kjetil Bjørklund, i samme innstilling. Han sier der – da man diskuterte særaldersgrensen – følgende:

«Dette medlem viser videre til at Regjeringen mener permanente ordninger for avgang av offiserer i alderssjiktet 35–45 år vil være nødvendig. Forsvaret har brukt enorme summer – mer enn 2,6 mrd. kroner – på slutt-pakker, for å oppnå målsetningene om en mer hensiktsmessig aldersmessig sammensetning av befalspersonell.»

Den store utfordringen er om vi har lyktes med det. Lyktes man med det man gjorde for ti år siden, eller er faktum at man ikke har lyktes, og at det er derfor man nå går tyngre inn i det? Jeg oppfatter iallfall at særaldersgrensene og noen av utfordringene ved befalsordningen er grunnlaget for at man tar tak i det vi nå gjør i innstillingen som foreligger.

Jeg hadde i hvert fall ønsket at man var mer konkret i forslagene fra regjeringen, statsråden og departementet. Det er veldig mange elementer her man skal ta tak i, men man skal starte med det nå. Man skal altså inn og se på arbeidsgrupper, og man skal vurdere ting. Jeg tror at det vi hadde trengt nå, er mer handling og kanskje mindre vurderinger. Jeg vil tro at man har hatt ganske god tid på å erfare en del av de problemene som har oppstått, og da å videreføre de problemene heller enn å gripe tak i dem, tror ikke jeg nødvendigvis er det beste. I så måte er jeg redd for at man faktisk i en periode vil påføre Forsvaret enda større utfordringer fram til man får de nye elementene på plass. Men siden det er fredag og snart sommer, skal jeg være positiv og si at dette kommer sikkert til å gå bra.

La meg også si noen ord om Prop. 57 L, som gjelder endringer i forsvarspersonelloven. Hovedfokuset i proposisjonen er endringer når det gjelder adgangen til å ta lønnet eller ulønnet arbeid utenfor forsvarssektoren, som skal gjelde både sivilt og militært personell. Det fokuseres på disponeringsplikten – en klargjøring – som går på å disponere noen fra en stilling på grunn av helsemessige, sikkerhetsmessige eller andre årsaker, og begrunnelsen fra regjeringen var den gang at det var behov for fleksibilitet. Det inneholder også en lovfesting av gjeldende myndighet for departementet til å utføre nødvendige tilpasninger av regelverket. I tillegg er det en åpning for at man skal kunne utføre refs etter utdanningstest når det gjelder folk som nyter alkohol på feil måte, for å oppsummere litt generelt.

Diskusjonen i komiteen har i all hovedsak gått på behovet for endringene. Innspillene fra de berørte fagforeningene – primært BFO og NOF – har gått på at man mener dagens regelverk er dekkende. Jeg registrerer at flertallet mener at så ikke er tilfellet, og at man derfor foretar innskjerpinger i dette. Det er fullstendig lovlig, men man har altså Statens personalhåndbok som regulerer ting godt i dag – iallfall ifølge organisasjonene som har kommet med innspill. Man mener også at man har et erfaringsgrunnlag som gjør at man skal kunne løse eventuelle konflikter, og man har avtaleverk mellom partene. Flertallet i komiteen – som består av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti – støtter ikke den nye definisjonen av forsvarspersonell, fordi det er kommet såpass klare innsigelser mot det. Det samme flertallet mener også at det man her gjør, er å gi Forsvarsdepartementet en utvidet adgang på bekostning av Stortinget. Jeg regner med at de som tilhører posisjonen, muligens har noen nyanser i forhold til mitt og flertallets syn, men at de selv vil komme tilbake til det.

Flertallet i komiteen vil ikke støtte den innstrammingen som gjelder adgangen til å ha bierverv, da vi mener det reguleres godt i dag. Det er også en bekymring fra vår side at det endringsforslaget som foreligger, i all hovedsak baserer seg på en enkeltsak – kanskje noen få enkeltsaker, men primært én enkeltsak. Vi mener det kanskje er i overkant at man da skal ty til denne type innstramminger, siden det av andre iallfall hevdes at dette fungerer godt. Jeg vil iallfall hevde herifra at norske soldater i utgangspunktet er lojale. Vi har gjennomgående flinke soldater som respekterer regelsettet og det de må operere innenfor, og da å vise at man ikke har den tilliten tilbake til dem med å innstramme som man gjør her, synes vi er lite smart og lite taktisk, for å bruke et sånt begrep.

I tillegg har det vært et forholdsvis stort fokus på § 7, som endres her. Fra regjeringens side la man fram forslag til en endring der man la inn et begrep som omtales som «andre grunner». Det var komiteen tydelig på at man synes var for vagt. Komiteen har fremmet forslag til en alternativ lovtekst til § 7, hvor man tar inn formuleringen «særskilte grunner». Det komiteen gjør videre, er å tydeliggjøre hva slags definisjon man har av «særskilte grunner». Årsaken er i all hovedsak tilbakemeldinger fra berørte organisasjoner – BFO, NOF – som har vært tydelige på at det man åpner for å gjøre fra regjeringens side i utgangspunktet, hadde muligens de beste intensjoner, men man gikk for langt – begrepet «andre grunner» er et ganske vagt begrep. Noen vil kanskje si at begrepet «særskilte grunner» ikke er noe bedre, men komiteen har gjennom sin skriftlige behandling av saken strammet det inn og påpekt hvordan det skal oppfattes. Vi ønsker med andre ord ikke et frislepp der departementet selv skal gå inn og definere hvordan dette skal forstås, og siden lovteksten – etter mitt og komiteens skjønn, iallfall – nå er omforent fra alle partier, har man altså gjort et grep vi fant nødvendig. Det er ikke ofte – i denne perioden, i hvert fall – at en komité står samlet om et endringsforslag til noe som er fremmet fra regjeringen, så jeg vil gi honnør til hele komiteen for å ha hatt fokus på å gjøre et godt utkast enda litt bedre. Med det tilrår jeg

innstillingene om både kjønnsnøytral verneplikt og alt det andre.

Sverre Myrli (A) [14:56:42]: «Når vi diskuterer svarsspørsmål, blir det ofte mye om bataljoner, skvadroner, kjøretøy, fartøy, flymaskiner, kuler og krutt. Det er vel og bra og må også til, men ikke noe av dette fungerer uten personell. La oss derfor ikke glemme menneskene i en så kompleks organisasjon som det Forsvaret er. Uten menneskene vil ingen av systemene fungere.»

«Hva slags kompetanse trenger Forsvaret i framtida, og hvordan skal denne kompetansen rekrutteres?»

Jeg forventer ikke at noen la merke til at jeg nå i starten av innlegget mitt siterte meg selv fra debatten vi hadde nøyaktig på dagen for ett år siden, 14. juni i fjor, nemlig debatten om langtidsplan for Forsvaret. Jeg brukte da tid på å understreke viktigheten av personellet i Forsvaret. Stortingsmeldingen om kompetanse var da varslet, og mange så fram til den.

Personellmeldingen ble svært positivt mottatt i Forsvaret, i ulike forsvarsrelaterte organisasjoner og ikke minst i personellorganisasjonene i Forsvaret. Det er bra, for dette er et viktig tema. Personellmeldingen er en god gjennomgang av utfordringene på området, og må ses på som starten på et viktig arbeid med personell- og kompetanse-reformer i Forsvaret. Forsvaret har de siste 10–15 årene gjennomgått store strukturelle endringer – svært store endringer. Det får også følger for den kompetansen Forsvaret trenger.

For ett år siden vedtok Stortinget hvilken forsvarsstruktur vi skal ha de nærmeste årene. Da må vi også sørge for at vi har personell og kompetanse som er i tråd med den vedtatte strukturen, og at vi har kompetanse som kan møte nye utfordringer i årene som kommer.

Flere tema skal det nå ses videre på. Jeg nevner noen av de viktigste:

- Befalsordningen
- Forholdet mellom sivilt ansatte og militært ansatte
- Vervet personells rolle
- Reservistenes rolle
- Tiltak for å øke kvinneandelen i Forsvaret
- Hvordan få flere lærlinger i Forsvaret?
- Hvordan kombinere sivil utdanning med en karriere i Forsvaret?
- Skal vi åpne for større innslag av ansatte fra andre land?
- Årsværksstyring sett opp mot andre måter å dimensjonere organisasjonen på.

La dagen i dag være starten på et bredt anlagt reformarbeid i Forsvaret – et arbeid der menneskene i organisasjonen skal stå i sentrum.

Dagen i dag vil bli en historisk dag. Samme uke som vi feirer 100-årsjubileet for at kvinner fikk stemmerett, vedtar Stortinget å innføre kjønnsnøytral verneplikt, og slik det ser ut: med stort flertall. Det skulle bare mangle. Andre talere fra Arbeiderpartiet vil berøre denne svært viktige saken senere i dagens debatt.

La meg så si litt om de foreslåtte endringene i forsvarspersonelloven. Regjeringspartiene støtter forslaget om å

innføre begrensninger for forsvarspersonells adgang til å ta oppdrag utenfor Forsvaret. Forsvarets særlige ansvar og myndighet tilsier nemlig at personellet bør ha en skjerpet aktsomhet overfor visse bierverv som kan sies å ha preg av militær karakter og identifiseres med Forsvarets virksomhet, og som slik sett kan undergrave Forsvarets legitimitet og omdømme i befolkningen. La meg også understreke at tilsvarende lojalitetsplikt er tydeliggjort i lov for både politi- og lensmannsetaten, helsevesenet og domstolene. Jeg vil også understreke at fastsetting av særlige regler for bierverv for forsvarspersonell må skje i dialog med personellorganisasjonene i Forsvaret.

Så til debatten som har vært om lovforslaget om frabeordning fra stilling. Personellorganisasjonene reagerte på begrepet «andre årsaker» i det som var forslag til § 7 i forsvarspersonelloven. Hele poenget med forslaget var å lovfeste gjeldende rett, nemlig at Forsvaret skal kunne disponere fra stilling i de tilfeller hvor slik disponering er nødvendig enten av helsemessige, sikkerhetsmessige eller særskilte grunner. La meg klart presisere at hensikten med lovforslaget ikke var at fradisponering skal kunne brukes som alternativ til disiplinærforføyning eller tjenesterettslig reaksjon etter disiplinærloven eller tjenestemannsloven. Det har saksordføreren redegjort for på en ryddig måte, og det er en enstemmig komité som står bak.

Jeg tar opp de forslag som er regjeringspartienes forslag i sak nr. 10.

Presidenten: Representanten Myrli har tatt opp de forslagene han refererte til.

Ivar Kristiansen (H) [15:02:40]: Takk til saksordføreren for utmerket behandling av disse to sakene som vi har til behandling i dag, og som i alle fall ikke bærer preg av militær strid. På noen områder skiller vi lag, og det har saksordfører og foregående taler redegjort utmerket for.

Det betyr at jeg kan gå glatt over § 7, som saksordføreren har redegjort for.

I enhver lovbehandling tror jeg det er viktig å ha tillit som utgangspunkt istedenfor denne stadige utvikling i retning av flere fullmaktslover. Skal du løse et problem, må det jo eksistere et problem. Jeg tror det er viktig – i et forum som dette – å ha det bildet klart for seg når man bruker lovverket som virkemiddel for gjennomføring av saksbehandling.

Representanten Myrli har helt rett i at det denne gangen ikke handler så mye om kuler, krutt, fly, våpen osv., men om mennesker. I denne menneskelige form for behandling er det også fort gjort å snuble i noen paragrafer på veien. Jeg skal ikke si at noen har gjort det, men det er lurt å ha dette i bakhodet. Både ved innføring av nye lover og ved endring av eksisterende lover bør det alltid foreligge gode grunner for det. I dette tilfellet mener Høyre at den foreslåtte utvidelsen av begrepet «forsvarspersonell», som foreslås i ny § 3 sjuende ledd, er både unødvendig og uheldig, og vi vil gå imot forslaget. Endringene som foreslås, vil i praksis åpne for å unnta sivilt ansatte i alle deler av forsvarssektoren fra normale bestemmelser for staten.

Høyre vil heller ikke støtte forslaget om å endre lovens § 4a knyttet til bierverv, og mener at også forsvarsansattes adgang til å ta bierverv allerede er godt dekket gjennom Statens personalhåndbok og den eksisterende adgangen til å avtale ytterligere nødvendig meldeplikt direkte med ansatte. Vi kan heller ikke se at lovforslaget er særlig godt begrunnet. Høyre er av den oppfatning at norske soldater og øvrige ansatte i all hovedsak oppfyller kravene til lojalitet og utviser sunn dømmekraft i arbeidslivsspørsmål. Det er etter vår oppfatning all grunn til særlig å vise soldatene vår tillit i denne typen spørsmål. Vi er derfor helt på linje med ombudsmann og arbeidstakerorganisasjoner i Forsvaret som også er kritiske til flere av de foreslåtte endringene i loven. Ombudsmannen har på en utmerket måte skriftlig gitt sitt besyv til og sin uttalelse i denne saken og disse spørsmålene, og det er litt overraskende at regjeringspartiene ikke i større grad har valgt å lytte til ombudsmannen, BFO og NOF.

Så noen kommentarer til kompetansemeldingen: Som representanten Myrli var inne på, er det ingen grunn til å legge skjul på at det var store forventninger til meldingen. Mange har ventet lenge på en såkalt ny politikk fra regjeringen på området Forsvaret og kompetanse. Høyres konklusjon er vi slutter oss til mye av det som beskrives i meldingen, men på noen områder går regjeringen ikke langt nok i sitt forslag. Meldingen er heller ikke fokusert nok på de mange, nye oppgaver som krever spisskompetanse og spesialisering. Forsvaret vil i fremtiden i enda større grad bli preget av endringsprosesser og behov for fleksibilitet. Dette vil innebære at stadig flere funksjoner og jobber må besettes med fagpersonell. For fremtidens forsvar tar meldingen rett og slett ikke i tilstrekkelig grad høyde for å få på plass personalordninger og karriereveier som er godt nok tilpasset behovet for spesialisering og kontinuitet. I et teknologitungt forsvar må Forsvaret i enda større grad påregne å konkurrere med sivilsamfunnet om personalressurser i fedrelandet. Dette ser vi allerede innenfor flere sektorer i Forsvaret som mangler nøkkelpersonell. Dette betyr i tillegg at Forsvaret fortløpende må ha på plass en personalpolitikk som bidrar til å gjøre institusjonen attraktiv og robust, og at den oppfattes som stabil og trygg.

Mye tyder på at personalutfordringene i Forsvaret fikk noe for liten plass og oppmerksomhet i forbindelse med behandlingen av siste langtidsplan for Forsvaret. Den tid er forbi da personell sto på perrongen og ble med ethvert flyttelass når en funksjon flyttet fra et sted til et annet. Vi har det siste året sett eksempler på hvordan nøkkelpersonell – også lærlinger – behandles i forbindelse med nedlegging av militære avdelinger, som ikke er gode eksempler for fremtidige løsninger. Både departement og forsvars sjef burde ha forutsett og forstått personalutfordringene og de økonomiske merkostnadene som oppstår når personell ikke velger å bli med på flyttelassene. Det finnes mange slike eksempler. Høyre hadde forventet at regjeringen i meldingen hadde tatt høyde for å innføre en ordning med spesialistbefal. Konklusjonen er at personalordningene skal utredes, herunder befalsordningen. Det er altså i den siste uken av fireårsperioden – etter åtte år – at regjeringen sender en stor og viktig sak til utredning. Nok om

det. Høyre hadde naturlig nok håpet at disse utredningene var blitt utført på et tidligere tidspunkt, for behovet for spesial- og nøkkelpersonell tilsier at man i langt større grad må rendyrke muligheten for horisontale karriereveier.

Dagens avdelingsbefalsordning tar ikke i tilstrekkelig grad høyde for behovet for nye karriereveier og tar heller ikke opp i seg Forsvarets eksisterende behov for å knytte til seg spesialistkompetanse. I denne sammenhengen er det etter min oppfatning også viktig at befalsorganisasjonene i større grad kan bli bidragsyttere og premissgivere for befalsordninger som sikrer Forsvarets behov for spesialistkompetanse. Det må være et tankekors at Norge er det eneste – det eneste – NATO-land uten et tosøyle-system for befall.

Det er liten tvil om at vi i fremtiden vil komme til å se et forsvar som i større grad vil bestå av vervet personell. En spesialistbefalsordning som også inkluderer vervet mannskap, vil kunne sikre bedre rekruttering, ivaretagelse og anerkjennelse av fagfolk.

Så er Høyre, i likhet med de aller fleste andre, svært godt fornøyd med å bidra til flertallsforslaget i dag om innføring av kjønnsnøytral verneplikt, noe som også vil styrke Forsvaret og rekruttering av nøkkelpersonell.

Hvordan vi lykkes med en større integrering av Forsvaret i det sivile samfunn, vil være blant de viktigste forsvarspolitiske veivalgene vi står overfor. Integrering vil være en forutsetning for viktige effektiviseringsgevinster, som Forsvaret er veldig avhengig av. Dette gjelder innenfor både logistikk og tjenesteproduksjon, men i like stor grad innenfor integrering av kompetansemiljøer som muliggjør faglige synergier.

Snorre Serigstad Valen (SV) [15:11:20]: I en tale i 1885 sa Gina Krog følgende:

«Mod kvindernes ligestillethed i borgerlig henseende hører, man stundom en ganske speciel indvending, som vistnok efter de flestes mening ikke gjælder stort, men som jeg dog ikke vil undlade at berøre. Kvinderne vil, siger man, begunstiges ved at opnaa stemmeret, idet de ikke bærer de samme byrder som mændene. Kvinderne forsvarer ikke i krigstilfælde sit land, de er fritaget for værnepligt. Jeg skal nu først minde om, at det ikke er overladt kvinderne selv at vælge, om de vil udøve værnepligt, ud fra et vist synspunkt kan dette endog opfattes som en ret, som er berøvet de enkelte kvinder.»

Nå skal det sies at Gina Krog nok ikke var en stor forkjemper for innføring av verneplikt for kvinner, men det var heller ikke poenget med dette sitatet. Poenget med sitatet av Gina Krog er at hun analyserer helt korrekt det meningsløse i å stille ulike krav til ulike kjønn.

Jeg er veldig glad for at Stortinget i dag vedtar at vi ønsker å innføre kjønnsnøytral verneplikt i Norge. Da får vi et formelt helt likestilt forsvar som et av de aller første landene i verden, om ikke det aller første.

Det er flere gode grunner til å gjøre det:

For det først avhenger vår forsvarsevne av god tilgang på kompetanse i en ny tid, og i en tid der flere kvinner enn menn tar høyere utdanning. Vi trenger en stadig spissere

og bredere kompetanse. I Forsvaret ville det vært meningsløst ikke å ha så bred rekrutteringsbase som mulig – av rent praktiske årsaker.

For det andre er Forsvaret demokratiets skarpeste virkemiddel. Det er underlagt demokratisk kontroll og får sterk legitimitet gjennom verneplikten. Jeg tror at de aller fleste vil være enig i at når man dobler grunnlaget for verneplikten, øker man også legitimiteten. Det er en veldig viktig del av det norske forsvaret. I en tid der mange land legger ned sitt vernepliktinstitutt, styrker Norge sitt.

For det tredje besitter Forsvaret et voldsmonopol, ulikt noen annen offentlig struktur i Norge. Det betyr at fra vi er små fortelles gutter og jenter to forskjellige ting om hva maktbruk for å forsvare landet er. Maktbruk framstilles som noe mannlige, noe guttene skal gjøre. Jeg er ikke i tvil om at det skaper kjønnsroller og ulike forventninger til kjønnene som er svært uheldig. Staten kan ikke ved sin lovgivning fortelle at ulike egenskaper tilhører ulike kjønn, og i hvert fall ikke de egenskapene som må brukes når vi er mest i fare, eller som er mest dramatiske.

Og så er det det helt grunnleggende argumentet: Alle skal selvfølgelig ha like rettigheter og plikter i Norge uavhengig av kjønn. Det burde si seg selv, men det tok 100 år fra vi innførte stemmerett for alle – og dermed ble et demokrati – til vi også gir de samme plikter til alle.

Så er det ikke til å legge skjul på at både jeg og mange andre representanter med meg – regner jeg med – har fått en del henvendelser fra foreldre og andre som er sinte og oppgitt over uheldige episoder knyttet til jenter som har tjenestegjort i Forsvaret. Seksualisert trakassering er fullstendig uakseptabelt, i hvert fall i en organisasjon som den militære. Jeg tror at den beste løsningen på det er å behandle som en selvfølge at kvinner har en naturlig plass i Forsvaret – kvinner er ikke noe unntak i Forsvaret, kvinner skal ikke medføre noe spesielt i Forsvaret. Det skal være en selvfølge. Derfor synes jeg det er beroligende at Forsvaret selv har vært en så sterk pådriver for kjønnsnøytral verneplikt. Det tror jeg også gjør at de er godt i stand til og godt bevisst på at det må gjøres et arbeid før den kjønnsnøytrale verneplikten innføres, både holdningsmessig og rent praktisk.

Norge er et av mange land som har vært en sterk pådriver for resolusjon 1325 i FN. Nå må vi vise at vi også tar det på fullt alvor på hjemmebane.

Til slutt: Denne politiske seieren, det som Stortinget vedtar i dag, er først og fremst ungdommenes og de vernepliktiges egen seier. Det er de som har drevet dette igjennom. Det er ungdomspartiene som har presset sine moderpartier til å endre politikk og gå inn for full likestilling i Forsvaret, og det er ikke minst de tillitsvalgte blant de vernepliktige som har gjort en kjempejobb, og som har gjort seg synlig for alle som har vært med på å ta denne beslutningen. De har argumentert på en måte som har gjort det umulig for nesten alle partier på Stortinget å være mot.

Så nesten på dagen 100 år etter innføringen av stemmerett for alle, vil jeg gratulere alle med dagen.

Lars Peder Brekk (Sp) [15:16:46]: Stortingsmeldingen Kompetanse for en ny tid kommer antakelig til å bli

husket best for det som ikke står der. Landsmøtevåren viste at tiden var overmoden for å innføre kjønnsnøytral verneplikt, og etter at meldingen var lagt fram, kom vedtakene som perler på en snor, og resulterte i at det i dag – som flere har nevnt – fremmes forslag om at kjønnsnøytral verneplikt innføres i Norge. Det er et historisk vedtak, og det kommer til å være en milepæl i likestillingshistorien.

Jeg er sikker på at det også kommer til å være en milepæl for Forsvaret. Verneplikten sikrer rekrutteringen, den gir mulighet til å velge blant de beste. I stortingsmeldingen beskrives konkurransen om kandidatene i jobbmarkedet. Det er ingen tvil om at det kommer til å bli krevende å oppfylle framtidens krav til kompetanse i forsvarssektoren og virkeliggjøre ambisjonene i stortingsmeldingen. Skal vi klare omstillingen til et innsatsforsvar på personell- og kompetanseområdet, er verneplikten en forutsetning. I Senterpartiet står verneplikten sterkt. Partiprogrammet sier:

«Folkeforsvaret er et forsvar for og av folket. I folkeforsvaret utgjør verneplikten bærebjelken.»

Men verneplikt bare for menn er ikke mer enn en halvgod løsning for å møte framtidens kompetansebehov.

Nettopp rekruttering er et av meldingens mest sentrale elementer. Forsvaret må få velge blant de beste jentene og guttene i ungdomskullet. Å håndtere avansert materiell og utstyr og analysere komplekse oppgaver kan både jenter og gutter gjøre like godt. Derfor ville heldigvis også Forsvaret selv ha verneplikt for alle. Dessuten mener jeg at det er et paradoks at vi inntil i dag ikke har anerkjent forsvarer av landet som et felles ansvar for hele befolkningen, til tross for at det er 100 år siden rettighetene for øvrig i samfunnet ble like for begge kjønn.

Det er et tydelig uttrykk for en kvalitet ved samfunnsutviklingen i Norge at vi utvider verneplikten når andre land fjerner den. Vi har stadig debatt om Forsvarets rolle, hvor verneplikten stadig er avgjørende for å forankre Forsvaret og forsvarstanken i befolkningen. Det er en stor styrke ved Forsvaret at vi unngår profesjonalisering, men heller bygger opp et fullt ut kompetent og operativt forsvar basert på verneplikt for alle.

Forsvaret er en arbeidsplass med mange særegenheter, og som stiller spesielle krav til sine ansatte. Jeg tror også at det eksisterer mange myter i befolkningen om hva det vil si å jobbe i Forsvaret. Men mulighetene Forsvaret har å by på, er også unike – muligheter for langsiktige, gode arbeidsplasser.

Den naturlige oppfølgingen av omstillingen til et innsatsforsvar er en gjennomgang av de menneskelige ressursene i Forsvaret, og å tilpasse disse til de utfordringer og behov som vil komme i fremtiden. Denne gjennomgangen kan vi med rette kalle en reform. I innstillingen viser komiteen til at det i etterkant av stortingsmeldingen vil være behov for en rekke utredninger som skal danne grunnlag for gjennomføring av reformen.

Jeg mener det er avgjørende for at Forsvaret skal være konkurransedyktig i arbeidsmarkedet og tiltrekke seg riktig kompetanse, og for å bevare legitimiteten og samfunnsrollen, at det blir et større mangfold blant dem som jobber i forsvarssektoren. Endringene skal sette Forsvaret bedre i

stand til å møte en hverdag med høy endringstakt og dynamikk, som krever spisskompetanse og kvalitet på alle områder.

Jeg vil betegne omstillingen av Forsvaret som en suksesshistorie. En av betingelsene for dette var at man startet tidlig, og man tok høyde for framtidige endringer. Slik må det også arbeides på kompetanseområdet for å sikre at vi også i fremtiden vil ha den samme kampkraft og operative evne.

Kjell Arvid Svendsen (KrF) [15:21:26]: Når det gjelder proposisjonen om enkelte endringer i forsvarspersonelloven, viser jeg til Kristelig Folkepartis merknader i innstillingen. Vi står bak komiteflertallets tilrådninger.

Når det gjelder meldingen om hvordan Forsvaret kan utvikle kompetanse for en ny tid, er komiteen enig om alt det meldingen ber Stortinget ta stilling til. Men Kristelig Folkeparti stiller seg ikke bak flertallets anmodningsforslag, hvor regjeringen bes snarlig legge fram for Stortinget forslag om innføring av kjønnsnøytral verneplikt.

Noen bruker ord som «historisk» om vedtaket det nå legges opp til. Med et glimt i øyet vil jeg heller si at det er like historisk at regjeringspartiene er med på et vedtak hvor regjeringen bes om å gjøre noe den ikke selv har foreslått overfor Stortinget. Her er det nok mye oppdemmet utfoldelsestrang, som det kan være godt å få ut.

Så til saken. Det er ikke slik at Stortinget i dag vedtar innføring av kvinnelig verneplikt. Noe slikt forslag foreligger ikke fra regjeringens side. Det er heller ikke konsekvensutredet. Det er flere uklarheter om hva dette egentlig innebærer juridisk, økonomisk, når det gjelder bygningsmasse, materiell i Forsvaret og på andre måter.

Kristelig Folkeparti har på sitt landsmøte vedtatt at vi er for obligatorisk sesjon for både kvinner og menn, men mot tvungen verneplikt for kvinner. Vi ønsker at Forsvaret skal rekruttere flere kvinner. Forsvaret vil ha godt av det, men det bør skje frivillig. Forsvaret kan gjøre mye mer for å legge forholdene bedre til rette sånn at flere kvinner velger tjeneste og jobb der.

Vårens vernepliktdebatt har vært slagordpreget. Det tilslører en del konkrete konsekvenser og nødvendige avklaringer. Saken hadde vært tjent med en normal utredningsfase først, slik at Stortinget kunne få et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag.

La meg ta noen punkter. Er det slik at tvungen kvinnelig verneplikt vil føre til økt økonomisk likestilling? Førsteamanuensis Astrid Kunze mener det tvert imot vil sette arbeidet for økonomisk likestilling tilbake fordi kvinner allerede har avbrekk i studier og yrkeskarriere på grunn av svangerskap og barnefødsler. Hun konkluderer slik: Så lenge kvinner ikke er likestilt i arbeidsmarkedet, vil kvinnelig verneplikt føre til økt lønnsgap og dårligere karrieremuligheter. Hun har et poeng, som Kristelig Folkeparti er opptatt av å få utredet i det videre arbeid med saken.

For det andre: Skal verneplikten for kvinner egentlig være frivillig, eller skal kvinner kunne tvinges til å utføre førstegangstjeneste? Hva ligger i ordet «verneplikt»? I en felles artikkel av forsvarsministeren og utenriksministeren fra april i år presenterer de verneplikten nærmest som

en frivillig ordning. De hevder: «Bare de beste og mest motiverte kalles inn» til militær førstegangstjeneste.

Langt på vei er det slik det fungerer i dag for gutter, fordi Forsvaret har behov for stadig færre soldater. Antallet som gjennomfører full førstegangstjeneste, er vel snart bare 10 pst. av årskullet, altså rundt 20 pst. av guttene. Men det er vel fortsatt et lovbrudd ikke å møte hvis du blir innkalt. Hva er det juridiske innholdet i den plikten til tjeneste som ungdommen pålegges gjennom verneplikt?

I Kristelig Folkeparti ønsker vi utredet en modernisert modell for verneplikt. Vi har utarbeidet noen punkter:

- Både kvinner og menn innkalles til obligatorisk sesjon. Dette er delvis innført, men sesjonsordningen bør videreutvikles, så den gir bedre informasjon om tjeneste og jobb i Forsvaret.
- Når Forsvaret har vurdert hvem de mener er de beste og mest motiverte for militær førstegangstjeneste, tilbys de utvalgte en kontrakt hvor det tydelig framgår hvilke forpliktelser de påtar seg ved å gå inn i militærtjeneste, og hvilke forpliktelser Forsvaret tar på seg.
- Kontrakten inkluderer forpliktelser til å møte til førstegangstjeneste, på repetisjonsøvelser og ved eventuell mobilisering hvis det kreves.
- Alle andre har fortsatt verneplikt i den forstand at samfunnet kan innkalle dem til samfunnstjeneste dersom en krise- eller krigssituasjon skulle tilsi det. Men bare de som har fått militær trening gjennom førstegangstjenesten, kan disponeres av Forsvaret til militære oppgaver.

Vår intensjon med denne skissen er å bringe debatten ned fra slagordplanet over til det mer konkrete og konstruktive.

Borghild Tenden (V) [15:26:16]: Mennesker er Forsvarets viktigste ressurs. Det er jeg glad for at en samlet komité så tydelig uttrykker i innstillingen og nå i denne debatten. Jeg er minst like glad for at et så tydelig flertall går inn for å gjøre verneplikten kjønnsnøytral.

Det skal jeg komme tilbake til litt senere, men siden Venstre ikke er representert i komiteen i denne perioden, føler jeg behov for å knytte noen korte, generelle kommentarer til behovet for en helhetlig plan for hvordan forholdet mellom personell og kompetanse i Forsvaret fortsatt kan utvikles. For det er ingen tvil om at dette er viktig dersom vi skal sikre et forsvar som kan levere i forhold til de forventningene vi som folkevalgte – og ikke minst befolkningen – har. Derfor er dette en viktig melding.

Mye av det som løftes i meldingen, er Venstre – i likhet med en samlet komité – enig i. Vi ser på meldingen som en begynnelse på en prosess, og merker oss at det er mange momenter som skal utredes og vurderes videre. Det ønsker vi selvsagt velkommen, og ser fram til å få noen flere konkrete anbefalinger å forholde oss til.

La meg uansett si litt om noen av de områdene som er viktige for Venstre. Vi har f.eks. lenge ment at det er behov for å gjøre en viss omstrukturering av gradssystemet. Blant annet ønsker vi å gjeninnføre flere underoffisersgrader samt innføre et spesialistkorps basert på NATO-standard.

Dette vil forbedre muligheten for karriereveier i Forsvaret, og sistnevnte vil også kunne være et viktig bidrag for å løse noen av utfordringene ved dagens befalsordning. Her er vi på linje med merknadene fra opposisjonspartiene i innstillingen. La meg også understreke at det viktig å øke forutsigbarheten for vervede gjennom lengre kontraktsforhold.

Jeg har i denne forbindelse også lyst til å si litt om kompetansebehovet og forholdet mellom vernepliktige og vervede. Et moderne trusselbilde krever en økende profesjonalisering av Forsvaret, hurtigere responstid og større fokus på avanserte våpensystemer. For de fleste av Forsvarets operative avdelinger vil det i et forsvarsøkonomisk perspektiv være mer lønnsomt – både i kroner og i operativ evne – å ha vervede på kontrakt fremfor årlige innrykk av vernepliktige.

Men – og dette er viktig å understreke: For en god del avdelinger vil det fremdeles være mest formålstjenlig å basere styrkeproduksjonen på vernepliktig mannskap. Venstre har derfor som utgangspunkt at vi vil forsterke den profesjonelle delen av Forsvaret, men bruke en mindre del av de vernepliktige som base for dette.

Så til et annet viktig tema i innstillingen. Generelt mener jeg at det er behov for flere kvinner i Forsvaret, noe både meldingen og innstillingen legger vekt på. Det er ingen prinsipiell grunn til at ikke kvinner skal være like godt representert som menn i Forsvaret. Den lave kvinneandelen i Forsvaret har lenge vært en utfordring, og det har blitt satt i gang en del tiltak som har bidratt til noen skritt i riktig retning – men ikke nok.

Derfor er jeg veldig glad for at komiteen så tydelig følger opp en rekke av de ulike partienes landsmøter, inkludert Venstres, som fattet tydelige vedtak om at kjønnsnøytral verneplikt skal innføres i Norge. Venstre støtter selvsagt dette forslaget som foreligger fra et flertall i komiteen, og kommer til å votere i tråd med det.

Jeg slutter meg for øvrig til det tidligere talere har sagt om at dette er et historisk vedtak.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:30:26]: Forsvarsdepartementet har i lovproposisjonen foreslått endringer i forsvarspersonelloven. Det foreslås for det første regler for å ta oppdrag utenfor forsvarssektoren, det andre er tydeliggjøring av befalsordningen, det tredje er presisering av disponeringsplikten, og det fjerde er utåndingsprøve ved promillekontroll som grunnlag for refselse. Jeg ønsker å si noe mer om adgangen til å ta oppdrag utenfor forsvarssektoren.

Ansatte i forsvarssektoren har som andre statsansatte en generell aktsomhetsplikt til å verne om hovedarbeidsgivers interesser. De senere årene har det vært enkeltsaker om forbindelser mellom spesielle avdelinger i Forsvaret og miljø innenfor f.eks. den private sikkerhetsbransjen. Slike enkeltsaker er uheldige og understreker behovet for et klart og forutsigbart regelverk om adgangen til å ta oppdrag utenfor sektoren. Kravet til forsvarspersonellens rolle og integritet står i en særlig stilling. Regelverket må støtte opp under de holdninger og den kultur som forventes av personellet. Det er en klar sammenheng mellom soldatenes profesjonalitet og samfunnets tillit til forsvarssektoren.

Det er flere yrkesgrupper som har regler om når man kan ta oppdrag for andre enn sin hovedarbeidsgiver, og det har andre vært inne på også. Dette blir bl.a. tydeliggjort i loven for politi- og lensmannsetaten samt i helsevesenet og for dommere. De foreslåtte reglene i forsvarspersonelloven synliggjør at forsvarspersonell skal avstå fra handlinger som er egnet til å undergrave Forsvarets eget verdigrunnlag og den tillit man er helt avhengig av fra samfunnet for øvrig. Disse er tilpasset forsvarssektoren og vil bidra til større forutsigbarhet.

Så til kommentarer til Meld. St. 14 for 2012–2013. Forsvarssektoren har siden 1990-tallet vært igjennom en av de mest omfattende og vellykkede omstillingene i offentlig sektor i moderne tid. Omstillingen har gitt oss et moderne innsatsforsvar, blant de beste i Europa. Jeg er glad for at komiteen i innstillingen understreker at menneskene er Forsvarets viktigste ressurs og helt avgjørende for Forsvarets evne til å levere. Forsvarets ansatte har høy kompetanse og bruker denne hver dag i operasjoner ute og hjemme. Personell- og kompetanseområdet har likevel ikke gjennomgått den samme omstillingen til innsatsforsvaret som resten av Forsvaret har gjort.

En av sektorens viktigste strategiske utfordringer er å sikre at vi har de rette menneskene på rett plass i en organisasjon som er grunnleggende forandret. Det er flere årsaker til dette. Kompetanse er en avgjørende faktor for et moderne innsatsforsvars evne til å løse oppdrag. Personellområdet har likevel i begrenset grad vært en integrert del av omstillingen til innsatsforsvaret så langt. Videre må sektoren forvente økt konkurranse om de best egnede medarbeiderne. I omstillingen av Forsvaret har vi iverksatt de riktige tiltakene i tide. Det må vi også gjøre når det gjelder vår aller viktigste ressurs, menneskene og deres kompetanse. Forsvarsevne krever kontinuerlig utvikling og fornyelse. Kompetansemeldingen trekker opp rammene for en ny kompetansepolitikk i forsvarssektoren, en kompetanse-reform. Reformens mål er at forsvarssektoren skal være en attraktiv og trygg arbeidsplass også i fremtiden, og at sektoren har de riktige menneskene med rett kompetanse for å løse oppdragene fremover.

Behov for endring gjelder både sektoren som helhet og den enkelte virksomhet. Imidlertid har Forsvaret noen særlig utfordringer. Den militære profesjonen er unik og krever en særegen profesjonsutvikling. Teknologibeherskelse, spesialisering og evnen til å handle raskt og riktig i komplekse operasjoner vil prege Forsvarets fremtidige kompetansebehov, rekruttering og utdanning.

Kompetanse må tas med som faktor på flere områder enn tidligere og være en sentral del av ledelse og styring. Et bredere oppgavespekter og hurtigere endringer betyr at Forsvaret trenger større kompetansемangfold, mer fleksibilitet og tettere samarbeid med andre. Mangfold øker evnen til endring, innovasjon og nytenkning. Det vil legges til rette for bedre flyt av kunnskap og kompetanse mellom forsvarssektoren og resten av samfunnet og større grad av sektorovergripende samarbeid og utveksling.

Stortingsmeldingen inneholder en rekke tiltak som vi vil gå i gang med umiddelbart. Videre skisserer den noen viktige fremtidige veivalg, som krever ytterligere analyse.

Dagens personellordninger og karriereveier i Forsvaret er ikke godt nok tilpasset behovet for spesialisering, dybdekompetanse og kontinuitet. Forsvaret har behov for færre generalister og flere spesialister som kan utfylle hverandre og bidra i en verdikjede for å nå felles mål. Dette vil stå sentralt i det videre arbeidet med personellordningene.

Denne uken er det 100 år siden kvinner fikk stemmerett i Norge. Det var et historisk vedtak og et viktig veiskille for det norske samfunnet. 100 år etter er det på høy tid at også kvinners rett, plikt og mulighet til å bidra til Forsvaret blir anerkjent og likestilt med menn. I innstillingen til gjeldende langtidsplan for Forsvaret understreket utenriks- og forsvarskomiteen at innføring av kjønnsnøytral verneplikt først og fremst er et politisk spørsmål. Regjeringen la i kompetansemeldingen grunnlag for en politisk debatt om temaet. Denne har vært holdt i alle de politiske partiene etter at meldingen ble lagt frem. Jeg er svært glad for at dette har resultert i det historiske forslaget til vedtak om å innføre kjønnsnøytral verneplikt i Norge. Det er selvfølgelig utrolig gledelig at det er så stor oppslutning.

Forsvaret trenger ikke flere folk. Morgendagens forsvar må satse på kvalitet. Forsvaret trenger kompetanse på flere områder enn før, og konkurransen i arbeidsmarkedet øker. Å rekruttere fra hele befolkningen er derfor viktig for å sikre de best egnede kandidatene og opprettholde Forsvarets operative evne.

Forskning viser at en minoritet på under 20 pst. av totalen aldri blir en normalitet. De få kvinnelige offiserene er veldig synlige. Mange kan oppleve et press for å tilpasse seg majoritetskulturen. Disse offiserene trenger derfor flere kvinnelige kolleger, forbilder og mangfold.

Innføring av kjønnsnøytral verneplikt er en seier for likestilling generelt og for Forsvaret spesielt. Forsvaret må utvikle seg i takt med både nye kompetansebehov og samfunnsutviklingen. Kjønnsnøytral verneplikt er en naturlig del av en slik utvikling. Det er en grunnleggende verdi i det norske samfunnet at plikter og rettigheter er uavhengig av kjønn. Den kjønnsbaserte verneplikten er en av de siste samfunnsordninger som skiller mellom menn og kvinner. I stedet får vi nå omsider en reell allmenn verneplikt.

Kompetansereformen er neste fase i omstillingen til et moderne innsatsforsvar. Forsvarssektorens operative evne avhenger av om man lykkes med å rekruttere, utvikle, anvende og beholde rett personell med rett kompetanse og motivasjon. Jeg er glad for at komiteen stiller seg positiv til at forsvarssektoren er først ute i staten med gjennomgripende analyser av sitt kompetansebehov. Videreutvikling og fornyelse av offentlig sektor er et sentralt mål for regjeringen. Arbeidskraften utgjør den klart største delen av Norges nasjonalformue. Norge er i dag et kunnskaps-samfunn, og forsvarssektoren deler en rekke kompetanse-utfordringer med andre deler av samfunnet. Kompetansemeldingen må også derfor ses på som en del av arbeidet med å tenke på nytt om kompetanse, medarbeiderskap og ledelse i hele offentlig sektor.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [15:39:31]: Jeg har et enkelt spørsmål til statsråden: Er statsråden enig i at Stortingets forslag til § 7 i forsvarspersonelloven er bedre enn det forslaget som statsråden selv har fremmet?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:39:43]: Det dreier seg om særskilte grunner. Jeg er veldig tilfreds med det arbeidet som har foregått i Stortinget på det punktet, og jeg er veldig glad for at det er enighet om det.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [15:40:11]: Det er ingen tvil om at Stortinget har gjort en betydelig innstramming i det som var regjeringas forslag til § 7 første ledd, der man kunne frabeordre noen sin stilling av såkalte «andre årsaker». Det er en veldig vid sekkebetegnelse, som høringsinstansene som var der da komiteen hadde åpen høring om saken, var entydige på ville svekke rettssikkerheten for den enkelte.

I proposisjonen omtales særlig én personalsak veldig hyppig, nesten påfallende hyppig, vil jeg si, til å være en proposisjon fra regjeringa. Stortinget har enstemmig bestemt seg for å stramme inn lovteksten, slik at det nå står «særskilte grunner», og det er i tillegg en enstemmig komitémerknad som helt klart sier hvilke begrensninger som følger. Spørsmålet mitt er egentlig: Hva var det regjeringa ønsket å oppnå da den la inn begrepet «andre årsaker» i proposisjonen?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:41:12]: Der man ikke kunne peke på helsemessige grunner, eller de andre grunnene som står nevnt, skulle man ha en mulighet til å ha andre grunner også til frabeordning. Så er vi veldig tilfreds med at det ble «særskilte grunner», for det har ikke vært slik at dette har vært tenkt på som en mulighet til å kunne gjøre nærmest som man ville. Det har overheadet ikke vært saken. Det har vært et behov for å ha en lovhjemmel i helt spesielle tilfeller.

Kjell Arvid Svendsen (KrF) [15:41:52]: Nå ser det ut som om det går mot at vi får kjønnsnøytral verneplikt, dvs. at ca. 10 pst. av ungdomskullene vil avtjene førstegangstjenesten, og, som statsråden har sagt, basert på de beste og de mest motiverte, som skal kalles inn. Ser statsråden at allmenn verneplikt er den beste måten å rekruttere på i framtiden, eller er det andre muligheter, eksempelvis kontraktbasert verneplikt, for dem som gjennom sesjonsplikten blir utvalgt til militærtjeneste?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:42:36]: Verneplikten står veldig sterkt i det norske samfunnet. Vi ser det når vi gjennomfører undersøkelser om hva folk mener om verneplikten. Tilslutningen til verneplikten er veldig høy. Det gjenspeiler også den politiske debatten her i dag. Alle er enige om at vi skal beholde den allmenne verneplikten.

Det som også er interessant, er at når man stiller spørsmål i befolkningen om verneplikten også skal omfatte kvinner, er det veldig høy tilslutning også til det. Vi må skille verneplikten fra det å gjennomføre førstegangstje-

neste, for det å gjennomføre førstegangstjeneste vil kunne variere fra tid til tid, avhengig av hvor mange Forsvaret faktisk trenger til førstegangstjeneste, og nå er man også mye mer opptatt av at den tjenesten skal være meningsfylt for den enkelte. Så kommer vi til å gjøre et grundig arbeid i forbindelse med utredning for å se på dette regelverket, unntaksbestemmelser osv.

Lars Myraune (H) [15:43:48]: Innstillingen sier litt om spesialiteten ved forsvarsmakten og de ansatte der, og statsråden sa også i sitt innlegg nettopp at militær profesjon er i en egen posisjon. Hvordan stemmer dette med teksten i § 3? Der heter det:

«Med forsvarspersonell menes militært personell og sivilt tilsatt personell i Forsvarsdepartementet og underliggende etater.»

Det fører til at linoleumskonsulenter, som Wesenlund i sin tid sa, også blir forsvarspersonell. For meg høres det litt merkelig ut. Kan statsråden si litt om hvorfor denne endringen er foreslått?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:44:35]: I en tid hvor vi ser at vi har behov for både sivilt og militært ansatte i Forsvaret, blir en stadig større del i noen sammenhenger sivilt ansatte. Det er kanskje riktig at de skal være sivilt ansatte, men de tilhører likevel forsvarspersonell. Så må man skille det fra den militære profesjon, som er helt særegen, som har et eget regelverk, som har egne karriereveier og karrieremuligheter. Det er viktig, det er veldig godt presisert i kompetansemeldingen, som også behandles nå. Samtidig har flere vært inne på her at vi burde hatt spesialistbefal. Ja, det skal vi se på videre. Noen vil si f.eks. at avdelingsbefalet er en type spesialistbefal. Men den militære profesjonen skal vi beholde. Den er viktig, og det skal vi jobbe videre med i det videre arbeidet når vi skal se på kompetanse for fremtiden i Forsvaret.

Presidenten: Replikskordskiftet er avsluttet.

Eva Kristin Hansen (A) [15:46:00]: Som flere har vært inne på, i dag skal vi skrive historie. Stortinget vedtar om en halvtimes tid at vi skal innføre kjønnsnøytral verneplikt i Norge.

Et likestilt samfunn er et samfunn hvor både menn og kvinner har de samme rettighetene og pliktene på alle nivå, på alle områder i samfunnet og i arbeidslivet. Forsvaret kan, som en samlet komité skriver, «ikke være noe unntak». I Grunnloven heter det at alle borgere er pliktige til å forsvare fedrelandet. I 2013 kan det ikke være sånn at borgerbegrepet bare omfatter menn. Forsvaret har behov for de beste, både kvinner og menn.

Jeg er glad for at det er så bred oppslutning om det vedtaket vi skal fatte i dag. Men det er ikke sånn at det ikke har vært debatt rundt dette spørsmålet. Vårens landsmøter har vært et bevis på det, hvor ungdomsorganisasjonene har gått i front. Det er bra, for det er dem dette vedtaket vil angå.

Men jeg må si at jeg stusser litt over noen argumenter

som har kommet fram i debatten. I Aftenposten i dag sier leder av Norsk Kvinnesaksforening, Torild Skard:

«I dag kan kvinner som ønsker det, gå inn i militæret. Istedenfor at det er en rett, gjør man det nå til en plikt. Det betyr at noen må inn i Forsvaret som ikke vil det.»

Punkt 1: Alle, uansett kjønn, skal ha de samme rettighetene – det skulle bare mangle. Men man kan ikke bare ha rettigheter, man må også ha plikter. Når kvinner krever at de skal komme inn i styrerommene, at de skal bli likt behandlet på alle områder, må det også gjelde Forsvaret.

Punkt 2: Det er ikke sånn at alle jenter nå skal tvinges inn i Forsvaret, som også representanten Svendsen hevdet ville bli tilfellet. Her blander man åpenbart sammen verneplikt og førstegangstjeneste. Av de rundt 60 000 vernepliktige er det rundt 9 000 som gjennomfører førstegangstjenesten i dag. Forsvaret plukker dem som er mest motivert, og best kvalifisert, så det er ikke sånn at alle jenter eller gutter tvinges inn i Forsvaret. De får muligheten.

Denne uken, som flere har vært inne på, feirer vi at det er 100 år siden kvinner fikk stemmerett. Siden da har Norge utviklet seg til et land hvor begge kjønn stiller likt på de fleste områdene. Men vi har ikke full likestilling – vi er på god vei. 100 år etter at kvinnene fikk stemmerett, river vi ned nok en skanse. Jeg har lyst til å gratulere oss selv med dagen, for dette er historisk, og så har jeg lyst til å gratulere de tillitsvalgte, som sitter på galleriet, for den fantastiske jobben som de har gjort.

Så over til de personellområdene det er viktig å gjøre noe med. Forsvaret har vært igjennom en vesentlig omstilling de ti siste årene. Vi har gått fra et mobiliseringsforsvar til et innsatsforsvar. Spørsmålet er om vi har en personellordning som er tilpasset vårt nye innsatsforsvar. Mitt umiddelbare svar på det er nei. Det er vel særlig avdelingsbefalsordningen og ordningen for de vervede som framstår som å ha et klart forbedringspotensial.

Jeg vil vise til at komiteen hele tiden har vært tydelig på disse utfordringene. Her er noen momenter som det er åpenbart at man må ta tak i. For det første: Avdelingsbefalet må ikke kastes ut av Forsvaret når de er 35 år og i sin beste alder. Det er erfarent befal innsatsforsvaret i 2013 har behov for. Jeg kan ikke skjønne annet enn at Forsvaret mister verdifull kompetanse som følge av dagens avdelingsbefalsordning.

For det andre: Vi må sørge for å ha et system som tar bedre vare på de vervede, som det også er økt behov for. I dag har man kun mulighet til å være i Forsvaret i maks ni år. Også her mister Forsvaret verdifull kompetanse.

For det tredje må analysene av Forsvarets framtidige kompetansebehov ta utgangspunkt i Forsvarets reelle behov. Hvis man ikke gjør det, blir kompetansesarbeidet mye prat og kanskje tomme ord. Derfor: Det er nå jobben begynner. Arbeidet framover må sørge for at vi får etablert en framtidssrettet personellordning tilpasset vårt nye innsatsforsvar. Her er det endringer i avdelingsbefalsordningen og ordninger for de vervede som er nøkkelen, og jeg håper vi snart får det på plass.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [15:50:27] (komiteens leder): Jeg slutter meg til de bemerkningene som både saksordføreren og representanten Kristiansen hadde til § 4 og for så vidt også § 7 i forsvarspersonelloven. Men jeg kan likevel ikke unngå å nevne en gang til det som for komiteen og åpenbart også for befalsorganisasjonene, både for NOF, for BFO, for KOL og for andre, framsto som et stort inngrep i rettsvernet til den enkelte ansatte. Det har man nå søkt å avhjelpe fra Stortingets side ved å klargjøre og presisere hvilke regler som skal gjelde, og også gjøre anledningen og adgangen til frabeordning snevrere enn det regjeringa hadde foreslått.

Det er ingen tvil om at personellet og personellens kompetanse er det som kommer til å gi Forsvaret styrket operativ evne i framtida. Vi kan i grunnen kjøpe og anskaffe så mange fly og stridsvogner vi vil, men uten kompetent personell hjelper det veldig lite.

Et av de temaene som kommer til å være viktig i framtida, er hvilken befalsordning vi har. Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti går klart inn for en spesialistordning der man også inkluderer vervet personell og justeringer i avdelingsbefalsordningen. I dag er jo ikke bare problemet, som representanten Eva Kristin Hansen så riktig påpekte, at mange slutter når de er rundt 35 år, fordi de må ut av Forsvaret da etter avdelingsbefalsordningen. Problemet er at veldig mange slutter veldig mye før. Gjennomsnittet i Sjøforsvaret er om lag 26 år, og grunnen til det er enkel: Når du står i et valg når du nærmer deg 30 år, om du skal fortsette i Forsvaret eller om du skal velge en sivil karriere, er det ganske fristende å velge en sivil karriere når du vet at din militære karriere allikevel er avsluttet når du er 35 år. Derfor bruker man opp mye av den veldig gode kompetansen som personellet besitter, akkurat i det øyeblikk de er på høyden av sin kompetanse.

Et av de største privilegiene ved å være leder av utenriks- og forsvarskomiteen er å få møte de mange kvinner og menn, militære og sivile, som utgjør det norske forsvaret. Enten vi er ute på øvelse en bikkjekald natt i Nord-Norge – det er det jo en del av – eller vi besøker soldatene våre i Afghanistan, enten vi møter de mange friske eller skadde veteranene som har gitt så mye i tjeneste for Norge, eller vi besøker KNM «Fridtjof Nansen», som nå har tatt plass i Adenbukta igjen, er det én ting som står fram hos alle: De gir alt for at vi andre skal være trygge. De ofrer og risikerer egen trygghet og eget liv for vår fred og frihet. Det er noe som vi i denne sal etter hvert har blitt flinkere til å anerkjenne som viktig.

Et av Forsvarets slagord er «Verdt å forsvare». La meg derfor si hvorfor Høyre har valgt å støtte helhjertet opp om en likestilt verneplikt. Det er ikke et tiltak som vil øke kvinneandelen i Forsvaret dramatisk, rett og slett fordi det er forskjell på verneplikt og førstegangstjeneste, men det gir muligheter for det på sikt. Og prinsipielt er det veldig viktig.

La meg likevel understreke en ting: Det er mange som sier at Forsvaret ikke lenger handler om å gå langt og bære tungt. Det er feil. Forsvaret handler også om å gå langt og bære tungt – men ikke bare det. Et moderne forsvar trenger variert kompetanse, og Forsvaret selv vil ha en likestilt

verneplikt. Likestilt verneplikt er å gi menn og kvinner de samme rettigheter og plikter, og det er viktig for å sikre et moderne, levedyktig og mangfoldig forsvar i framtida.

Grunnloven var faktisk ganske framsynt i 1814. Etter Grunnloven § 109 er nemlig enhver borger forpliktet til å forsvare landet. Men i 1953, da vernepliktsloven ble vedtatt, mente nok Stortinget at denne radikale likestillingen fra 1814 hadde gått noe langt, og forbeholdt verneplikten for menn. I det året og den uka vi feirer jubileet for kvinners stemmerett, er det på tide at vi gjennomfører en prinsipiell likestilling på ett av de siste områdene der det er en forskjell. Det som er verdt å forsvare, bør forsvares av oss alle sammen, menn og kvinner.

Tore Nordtun (A) [15:55:51]: Det er en viktig melding vi har til behandling i dag, Kompetanse for en ny tid i Forsvaret. Det er på mange måter en grunnleggende reform den meldingen som nå ligger på bordet. Forsvaret står foran og er i en fase med en lang omstillingstid, og de må forberede seg på det som ligger foran, som vi nå ser tydelige signaler om, på en god måte.

Komiteen har også enstemmig sagt dette ganske klart i en av sine første merknader i innstillingen:

«Forsvaret som den første etaten i staten skal gjennomføre en gjennomgripende analyse av organisasjonens kompetansebehov».

Det er altså den første etaten i staten til å gjennomføre det.

Det er ikke tvil om at det er menneskene – den enkelte – i Forsvaret som er den aller viktigste ressursen. Vi ser nå at konkurransen om arbeidskraften begynner å bli ganske sterk, og har vært det over tid. Da vil også gjennomsnittstiden man er i Forsvaret gå ned, når man blir lokket av andre tilbud utenfor Forsvaret. Dermed kan kritisk kompetanse forsvinne ganske fort.

Forsvaret er nå blitt et moderne innsatsforsvar, det mest moderne i Europa. Det siste tiåret er preget av omfattende omstilling. Spørsmålet er om vi har fulgt godt nok opp Forsvarets personell- og kompetansestruktur i politikken. Det er det som er spørsmålet. Derfor har heldigvis regjeringen kommet med denne gode meldingen nå.

Evnen til å tiltrekke seg, utvikle og forvalte kompetanse vil være en av Forsvarets største utfordringer i årene framover. Vi kan kjøpe så mange jagerfly og fregatter som vi vil, men vi må ha kompetente folk til å betjene disse flyene og skipene, bl.a. Personell- og forvaltningsstrukturen ble i stor grad utviklet for et invasjonforsvar før, men vi må nå innse – og har vedtatt – at det er kompetansebehov for et innsatsforsvar. Forsvaret må da ha en personellpolitikk som gjør at vi rekrutterer, beholder og videreutvikler både militære og sivile medarbeidere med høy motivasjon og riktig kompetanse tilpasset Forsvarets oppgaver framover.

Jeg synes det er riktig å trekke fram iallfall seks punkter som jeg tror man nå må gå grundig inn i i det videre arbeidet framover:

1. Vi må ha en helhetlig revidering av befalsordningsstrukturen.
2. Vi må etablere planer og systemer som både ivaretar horisontale og vertikale løsninger for karriereløpet,

med tilhørende lønssystemer som ivaretar en horisontal karriere. Jeg tror det er viktig også å se på lønssystemet.

3. Forsvaret må fortsatt ha et attraktivt utdanningstilbud, som jeg vil understreke at det også har i dag.
4. 35-årsgrensen må man i aller høyeste grad se på, for å se om den er tilpasset framtidens forsvar, noe som jeg er i tvil om.
5. Vi må også ha et forsvar som i dag og i framtiden i sterkere grad vektlegger familiepolitikk – det må vektlegges enda sterkere. Arbeidshverdagen i Forsvaret må gjøres mer fleksibel. Det må være en gjennomgang av familietiltak for å skape en mer fleksibel arbeidshverdag. Jeg tror dette punktet vil være særdeles viktig i tiden framover, når vi ser hvordan familiemønstrene utvikler seg.
6. Man bør se nærmere på om praksisen i årsverksstyringen i noen grad er en hemsko for en fornuftig forvaltning av personellet.

Det er mye å ta fatt på, men heldigvis er det mange kvalifiserte folk i Forsvaret, og jeg ser lyst på framtiden også.

Komiteen har understreket at fundamentet i Forsvaret er og vil være verneplikten, og at dette er den fremste rekrutteringsbasen for å dekke Forsvarets behov for daglige tjenester og for soldatutdanningen framover.

Jeg vil også understreke dette med kompetanse. Nøkkelen må i denne sammenhengen være en økt tilrettelegging for kompetanseflyt mellom forsvarssektoren og resten av det sivile samfunnet. Jeg tror den flyten må bli sterkere framover, hvis vi skal få Forsvaret til å fungere i den nye tid.

Laila Gustavsen (A) [16:01:12]: I dag skriver Stortinget både forsvarshistorie og likestillingshistorie når vi snart skal vedta prinsippet om kjønnsnøytral verneplikt.

Det er i hovedsak tre hovedargumenter:

For det første – selve verneplikten: Verneplikten er bunnplanken i vårt forsvar og binder folket og Forsvaret sammen. En lik plikt og rett for kvinner og menn til å forsvare landet er rettferdig, og min påstand er at det vil styrke oppslutningen om selve verneplikten.

For det andre – Forsvarets behov for kompetanse: Forsvaret trenger de beste, uavhengig av kjønn. Altfor mange kvinner har ikke sett Forsvaret som en naturlig karrierevei. Det fører til at Forsvaret går glipp av verdifull kompetanse. Forsvaret skal nå kunne velge de beste, de mest motiverte og de best egnede fra begge kjønn.

For det tredje – likestillingsargumentet: Forsvaret har fantastiske muligheter, som mange kvinner i dag går glipp av. I 2010 var bare 8,3 pst. av de som fullførte førstegangstjeneste, kvinner. Innføringen av sesjonsplikt for kvinner har altså ikke bidratt til å øke kvinneandelen, verken i førstegangstjenesten eller i Forsvaret. Målet om 20 pst. kvinneandel i Forsvaret blir det nå realistisk å nå.

Det var ikke Forsvaret som måtte overbevises, det var ikke tillitsmannsordningen på galleriet som måtte overbevises, det var ikke fagbevegelsen som måtte overbevises, det var ikke de politiske ungdomsorganisasjonene som

måtte overbevises, det var heller ikke oss forsvarspolitikere på Stortinget som måtte overbevises og heller ikke folket måtte overbevises. Det var de politiske partiene på sine landsmøter som måtte overbevises.

Etter at vi har sett dominoeffekten i de politiske partiene, som flere har vært inne på, er flertallet nå på plass – først SV, så Senterpartiet, så Venstre og så Arbeiderpartiet. Deretter kom Høyre og Fremskrittspartiet til slutt. Kristelig Folkeparti er som kjent fortsatt imot.

Jeg er nødt å avlegge Kristelig Folkeparti en visitt, siden Svendsen, selvfølgelig, bruker en stor del av sin taletid på å argumentere for hvorfor Kristelig Folkeparti er imot. Men det er en veldig rar argumentasjon, for det finnes ikke en prinsipiell tilnærming til denne saken i Kristelig Folkeparti. Når til og med bygningsmassen blir brukt som et argument for hvorfor kvinner ikke skal inn i Forsvaret, lurer jeg veldig på hvilken agenda Kristelig Folkeparti har. Man trenger ikke utrede om bygningsmassen er egnet for kvinner i Forsvaret, for å ta stilling i en prinsipiell sak. Dette er en prinsipiell sak: Enten er du for eller så er du imot at kvinner og menn skal ha like rettigheter og plikter.

Etter at landsmøtet vårt var ferdig og kompetansemeldingen allerede lå i Stortinget til behandling, tok vi et initiativ til å få et bredest mulig politisk forlik. Jeg er veldig glad for at vi har lyktes med det. Det er en stor fordel at det er bred oppslutning om en slik sak.

Statsråd Strøm-Erichsen har uttalt, senest i dagens Aftenposten, at regjeringen er i ferd med å endre loven og ser for seg en innføring fra 2015. Det betyr at dagens 16- og 17-åringer kan sette Forsvaret på listen over hvilke planer de har i livet.

Så er det ikke sant at flere totalt sett skal avtjene førstegangstjeneste. Hvor mange Forsvaret har behov for, vil variere med den sikkerhetspolitiske utfordringen. Ved å gjøre verneplikten kjønnsnøytral, kan Forsvaret til enhver tid velge de best egnede fra hele befolkningen, ut ifra det behovet de har.

Forsvaret er statens aller, aller skarpeste maktmiddel, og det er ikke hvilket kjønn man har som avgjør om man blir en god eller dårlig soldat, men det vi bærer med oss i våre hoder og våre hjerter.

Gratulerer med dagen.

Bendiks H. Arnesen (A) [16:05:48]: Jeg ser det som veldig fint, helt på tampen av tiden som stortingsrepresentant, å få være med på en slik historisk hendelse, som innføringen av kjønnsnøytral verneplikt er. Nå får vi den allmenne verneplikten vi har snakket om i alle år og så lenge jeg kan huske.

Jeg skal imidlertid si noe om kompetanse: I Meld. St. 14 for 2012–2013 understrekes behovet for et sterkt samarbeid mellom Forsvaret og sivile utdanningsinstitusjoner, med sikte på å oppnå et større kompetansemangfold og fleksible og effektive løsninger. I nord har det vært et slikt samarbeid mellom universitetet og høgskolene gjennom Forsvarets studiesenter i Indre Troms. Dette studiesenteret, som ble opprettet 1. januar 1994, har i vesentlig grad bidratt til å høyne kompetansen for befal og ansat-

te i Forsvaret, innen områder der Forsvaret har markert behov, og der det ikke finnes andre institusjoner i rimelig nærhet til tjenestestedet, som kan dekke behovene på en tilfredsstillende måte.

Dette har også hatt stor effekt når det gjelder å rekruttere kvalifisert personell til Forsvaret.

Jeg er klar over at ingen utdanningsinstitusjoner er omtalt i den foreliggende innstillingen, men jeg ønsker med dette innlegget å påpeke den store betydningen studiesenteret i Indre Troms har hatt. Dette er egentlig en suksesshistorie om et studiesenter som har tjent alle parter på en meget god måte. Skal vi oppnå intensjonene i denne stortingsmeldingen, må – etter min mening – det samarbeidet studiesenteret har med universiteter og høgskoler, videreføres og styrkes.

Et slikt samarbeid vil også imøtekomme utdanningsbehovet til både medflyttere og befal, som etter endt kontrakt skal ut av Forsvaret og over i sivilt arbeidsliv. Etter min mening bør dette samarbeidet mellom studiesenteret og høyere utdanningsinstitusjoner organiseres og ledes av Forsvaret på lokalt nivå.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tom Staahle (FrP) [16:08:44]: Det er et tankekors at man nå går inn for å endre loven for forsvarspersonell, all den tid vi vet at høringsinstansene og de tillitsvalgte organisasjoner ser det som ivaretatt i dagens lovverk. Hvis man er litt konspiratorisk, kan man nesten lure på om der ligger en grad av tvil om etikken og moralen hos de forsvarsansatte. Det er i så tilfelle en tvil vi i Fremskrittspartiet ikke deler.

Jeg har lyst å knytte noen kommentarer til kompetansemeldingen: En kompetansemelding som dette burde etter Fremskrittspartiets mening ha vært mer konkret og hatt noen klare målsettinger og forslag til tiltak. Dette er en melding som sier noe om hva man skal utrede og hva man kanskje skal gjennomføre, men det er ingen god målstyring. Hadde man vært opptatt av målstyring, hadde man fremmet klare og konkrete tiltak og gjort noe med det ganske så snart og ikke ventet så lenge med å legge fram denne meldingen, som man faktisk har gjort i dette tilfellet.

Det sies gjennomgående i meldingen at man har behov for å få færre generalister og flere spesialister. Man snakker om at man trenger kompetente medarbeidere, man ønsker å rekruttere og beholde. Det er også viktig at man ønsker å ta vare på personell, slik at man ikke mister dem til det sivile arbeidsliv.

Da er det et tankekors at vi har mange kompetente medarbeidere i Forsvaret som er nødt til å slutte når de blir 35 år. Hvis det hadde vært slik at den symbolikken som ligger i meldingen om å rekruttere og beholde, hadde vært så altovergripende som regjeringen ønsker å gi inntrykk av, hadde man gjort det de andre NATO-landene og de andre nordiske landene har gjort, nemlig å innføre denne spesialistordningen – uten å måtte gå til en ny utredning om akkurat det spørsmålet. For meg fremstår som et stort paradoks.

På en av turene jeg har vært med på sammen med komiteen, møtte jeg et meget oppegående befal, som nå gikk inn i sitt 35. år. Han tjenestegjorde her i Oslo, i Garden, og han hadde vært ute i flere internasjonale oppdrag. Han har opparbeidet seg en meget bred kompetanse, som det norske forsvaret ville kunne nyte godt av i årene som kommer. Han går altså nå inn i sitt 35. år, og hans tid er nå omme. Det er – med respekt å melde – særdeles synd, og det står i grell kontrast til det man prøver å si skal være den såkalt røde tråden i denne kompetansemeldingen.

Dagrun Eriksen (KrF) [16:11:38]: Disse to sakene inneholder jo mange andre saker som jeg ikke skal si så mye om. Men vi har behov for å forklare hvorfor Kristelig Folkeparti har sitt standpunkt på det tilleggsforslaget – eller anmodningsvedtaket – som stortingsflertallet i dag har tenkt å stemme for.

Jeg tror vi kommer til å få flere anledninger til å diskutere verneplikten, og til kanskje å gå enda mer i dybden, for alle vet at denne verneplikten ikke kan innføres i år eller neste år. Først trengs det grundige konsekvensutredninger og forberedelser i Forsvaret.

Til Laila Gustavsen, som hadde en lett sitering av hva Kristelig Folkeparti, ved Kjell Arvid Svendsen, hadde sagt: Det ble ikke brukt som et motargument mot kvinnelig verneplikt. Det er jo Forsvarsdepartementet selv som i dagens Aftenposten sier at dette ikke kan gjennomføres før i 2015, og at bygninger også er noe av det de ser som del av hele den strukturen.

Så til saken: Representanten Svendsen har gjort rede for Kristelig Folkepartis syn i dette. Vi kunne nok tenke oss å prøve ut en mer modernisert vernepliktsmodell. Men i stedet for å føre flere inn i en allerede skjør modell – som står sterkt i folks ønske – og når vi vet at det bare er 10 pst. som blir kalt inn til førstegangstjeneste, ønsker vi å tenke rundt hvordan en kan få til en mer modernisert og fornyet vernepliktsmodell.

Det er mange som har sagt at dette var en seier for likestilling. De viser til 100-årsjubileet for stemmerett. En av dem som har vært imot denne vernepliktsmodellen, satt da i diplomatloven og ble hyllet fra denne talerstolen for sitt arbeid for likestilling. Det er interessant å se at Norsk Kvinnesaksforening er så tydelige. De sier:

«NKF anser kvinnelig verneplikt som en total misforståelse av likestillingsbegrepet og likestillingslovas intensjoner.»

Vi i Kristelig Folkeparti ønsker å tenke oss litt nøyere om med hensyn til om dette virkelig er med på å fremme likestilling.

Representanten Svendsen siterte Kunze, som snakker om at kvinner taper på verneplikt. De karrieremulighetene, og det lønnsgapet som finnes i det norske samfunnet – og det at kvinner sakker akterut etter at de har fått barn – kan delvis forbedres med ett år med fødselspermisjon og påfølgende reduksjon i arbeidstiden. For menn er lønn etter første barn relativt lik lønnen fra før barnet kom. Så ut fra et likestillingssynspunkt mener Kunze man kanskje heller burde tenke seg om og opprettholde den frivillige avtjeningen av militærtjeneste, slik vi har den i dag.

Dette er noen av de vurderingene Kristelig Folkeparti har gjort, og som er grunnen til at vi ikke ønsker å gå inn for – selv om vi ønsker mange kvinner i Forsvaret.

Sverre Myrli (A) [16:15:00]: La meg si litt mer om debatten som har vært om lovforslaget om frabeordring fra stilling i Forsvaret, og om begrepet «andre årsaker».

Ettersom forslaget ble oppfattet slik det ble, presiseres det nå i forslaget, slik det framkommer av den enstemmige komitéinnstillingen:

«Disponering fra stilling av slike særskilte grunner kan ikke skje hvor grunnlaget for disponeringen faller inn under bestemmelsen i tjenestemannsloven (...) eller lov 20. mai 1988 om militær disiplinærmyndighet».

La meg understreke at i den nye lovteksten er «særskilte grunner»

«ment som en snever «sikkerhetsventil» for de tilfeller hvor situasjonen gjør det nødvendig å foreta disponering fra stilling av hensyn til forsvarssektorens behov».

Så noen ord om befalsordningen og de foreslåtte endringer i § 4 i forsvarspersonelloven. Dette forslaget innebærer ingen materielle endringer. Det er den eksisterende fullmakten departementet har i dag, vi vil ta inn i loven. Altså er det en videreføring av gjeldende rett. Befalsordningen skal fastsettes av «Kongen med Stortingets samtykke». Slik skal det også være i fortsettelsen.

Nesten helt til slutt: Jeg må gjøre oppmerksom på en feil i komiteens innstilling. Det gjelder regjeringspartiens merknad på side 2 og 3. I linje 1 og linje 16, første spalte, side 3 er begrepet «biverv» brukt. Det skal være «bierverv». Jeg kan berolige alle forsvarsansatte: Det vil fortsatt være muligheter til å ta verv i borettslag, idrettslag og hva det måtte være. Det skal altså stå «bierverv», ikke «biverv».

Helt til slutt vil jeg si til representanten Eriksen fra Kristelig Folkeparti at det slett ikke er noe anmodningsvedtak Stortinget vedtar i dag. Stortinget vedtar prinsippet om innføring av kjønnsnøytral verneplikt. Stortinget fatter et prinsippvedtak. Det er ikke noe regjeringen skal anmodes om – eller det ene med det andre. Det er helt ålreit å sende anmodninger til regjeringa, men her er Stortinget helt sikker i sin sak. For øvrig bærer Eriksens innlegg preg av, slik som innleggene til en rekke talere som er motstandere – eller *de* som er motstandere av kjønnsnøytral verneplikt, og det er ikke «en rekke», for det er ikke mange her i salen – at man ikke forstår forskjellen på å avtjene førstegangstjeneste og prinsippet om innføring av kjønnsnøytral verneplikt. Som andre talere også har sagt: Verneplikt er noe mer enn førstegangstjeneste.

Lars Myraune (H) [16:18:16]: Det er sagt flere ganger i dag at Forsvaret er i en særstilling. Ja, det er det selvfølgelig, for de som skal sørge for at vi har fred her i landet, må naturligvis være i en særstilling.

Det er såpass sjelden vi har en forsvarsdebatt i denne sal at bare det i seg selv er noe å glede seg over.

Det er sagt mye om de forskjellige sider av Forsvaret i dag. Men det som har vært viet veldig stor oppmerksom-

het, er kompetanse. Det synes jeg er fint, for det er ikke tvil om at kompetansen er noe av det som kommer til å bety veldig mye for Forsvaret.

Materiellmessig har vi fått et av de absolutt aller beste forsvar i verden. Vi har også en personellmessig bra situasjon i dag. Men det er en utfordring framover, for vi vet det er konkurranse fra andre aktører som gjerne vil ha kompetent ungdom, og som er villige til å betale litt mer. Veldig mange har vært i Forsvaret i mange år, selv med lave lønner. Men det er fordi det har vært interessant, og fordi det har vært en givende tjeneste. Det får jeg virkelig håpe vi fortsatt skal kunne greie å få til.

Det er et helt annerledes forsvar i dag enn det som var i 1964, da jeg startet min karriere i Forsvaret. Men holdningene er stort sett de samme. Vi skal være veldig glad for at vi har meget gode holdninger i Forsvaret – dette med en liten referanse til § 7, som Myrli nettopp var inne på. Jeg er glad for at den paragrafen er kommet, og jeg er glad for at den er endret litt.

Men jeg husker tilbake til for 15 år siden, da det var snakk om å ha en innsatsstyrke fra Norge, hvor enkelte personell sa at nei, det er jeg ikke sikker på. Et sånt forsvar kan vi ikke ha. Når myndighetene har bestemt at vi skal ha et oppdrag, må naturligvis personellet følge med, med mindre det er helt spesielle grunner.

Så litt til det med spesialistbefal og avdelingsbefal. Ja, vi har hele tiden sagt at avdelingsbefalet var en blindvei. Derfor er jeg veldig glad for at statsråden i replikkrunder i dag sa at vi gjerne vil ha et spesialistbefal. Jeg har i en syvårsperiode og i kommandostilling i NATO hatt anledning til å ha spesialistbefal under meg og var meget glad for den erfaringen vi fikk derfra.

Litt om § 4, var det vel, som sier noe om forsvarspersonell. Jeg må få lov å nevne det en gang til, for jeg synes det er meget ubehagelig at det har kommet inn. Forsvaret er i en særstilling, og militært personell blir nå gjerne forvekslet med forsvarspersonell. Det er mange som har erfaring fra Forsvaret, men man må ikke kunne stille dette likt med dem som sitter bak et skrivebord og gjør en liten gjerning.

Helt til slutt til kjønnsnøytral verneplikt. Jeg er kjempeglad for at det har kommet. Jeg skulle gjerne ha sagt noe mer om det. Mine erfaringer med kvinner i Forsvaret er veldig gode, og det er jeg helt sikker på blir bra.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [16:21:35]: La meg starte med det viktigste, at mannskapene i Forsvaret er det viktigste – som mange har vært inne på. La meg også slutte meg til representanten Myrlis siste innlegg – første og siste del – hvor han gjør noen tydelige presiseringer av forståelsen av § 7, men også av den klare meldingen som går fra Stortinget i dag når det gjelder kjønnsnøytral verneplikt. Det er ikke noe vi spør om, det er noe vi gir beskjed om – slik at vi avklarer nyansene i dette.

Det har vært mange lovord. Utfordringen blir: Greier departementet å levere i henhold til forventningene som nå skapes blant de ansatte i Forsvaret, det være seg sivilansatte eller befal, og ikke minst i henhold til forventningene fra Stortinget? Jeg registrerer, som jeg sa i mitt første innlegg i dag, at da man behandlet Ot.prp. nr. 60 for 2003–2004,

var befalsordningen suksesskriterium nr. 1. Det skulle løse utfordringene vi hadde hatt. I dag er den problemet. Det er ni år siden. Hvis det har tatt Forsvaret ni år å analysere det som var det geniale, før man oppdaget at det er det som var problemet, er jeg bekymret. Denne meldingen kalles altså kompetansemeldingen, og et av spørsmålene som jeg har, er: Har Forsvarsdepartementet nødvendig kompetanse til å analysere de problemene de selv står overfor? Hvis de ikke har det, kommer vi ikke til å løse noen ting. Da kommer vi til å ende opp med masse gode ord uten substans.

La meg minne om én ting: Representanten Tore Nordtun, som nå er inne i slutten av sin høyst aktive karriere som stortingsrepresentant, hadde en interpellasjon for ikke så veldig lenge siden om befalsordningen og rekrutteringsutfordringen Forsvaret har. Da trodde jeg at Stortinget i stor grad var enig om hva problemet var. Det var store forventninger til at når meldingen kom, skulle løsningene være på plass. Men – med all mulig respekt – de er jo ikke det. Nå skal man starte videre utredninger. Jeg tror at Stortinget ville ha blitt minst like glad for en melding som fremmet konkrete forslag til løsninger, som for en melding som legger fram at nå skal vi fortsette med utredninger. Utredninger er av og til viktige, det har jeg full forståelse og respekt for. Men hvor lenge skal vi utrede? Hele tiden som vi holder på å utrede, løser vi ikke de problemene som Forsvaret står overfor i dag. Derfor mener jeg at handling noen ganger er viktigere enn å fortsette med utredninger.

Hva årsaken er, vet jeg ikke. Hvis det er sånn at departementet ikke er sikre på egne analyser, hvis det er sånn at man er tvilende til det budskapet representanten Nordtun bar fram under sin interpellasjon, burde man ha sagt det her at befalsordningen ikke er problemet. Men jeg oppfatter at den faktisk er et av de store problemene. Da trenger vi vel ikke å utrede det. Da trenger vi løsninger. I så måte synes jeg at dagens regjering er i overkant defensiv når det gjelder å komme opp med konkrete løsninger. Man glemmer seg bak utredninger.

Gunvor Eldegard (A) [16:24:85]: Eg fekk òg veldig lyst til å ta ordet på ein sånn historisk dag. Eg likar når det står i innstillinga at «kjennetegn på et likestilt samfunn er at både menn og kvinner er representert på alle nivåer og alle områder i arbeidslivet», og at Forsvaret ikkje bør «være noe unntak». Det står vidare at det er eit sterkt ønske «om å øke kvinneandelen» i Forsvaret.

Eg som har jobba i mange år, og har jobba for kvinner i mannsyrke, har også jobba med jenter i Forsvaret. Det er ei glede å sjå den utviklinga det har vore, og eg vil seia til jentene som gjekk foran på 1970-, 1980- og 1990-talet, at eg er veldig takknemleg – også med omsyn til det som ein har fått til per i dag.

Eg må òg seia at eg er veldig imponert over Forsvaret når det gjeld rekruttering. Eg ser at ein i innstillinga skriv at me ønskjer fleire jenter inn i Forsvaret, og det er eg veldig glad for. Men eg har jobba mykje med rekruttering til utradisjonelle yrke, og veldig mange kan læra av den jobben og den systematiske jobbinga som delar av Forsvaret har drive med. I alle fall må eg seia at eg er veldig imponert over det.

Så eg håpar at vedtaket i dag – sjølv om verneplikta aleine ikkje direkte gjev fleire jenter inn i Forsvaret – likevel inspirerer. Og det trur eg faktisk det gjer. Eit sånt vedtak vil inspirera fleire til å sjå alle dei moglegheitene som Forsvaret gjev, og det vil gje eit totalt betre forsvar når dei kan rekruttera på eit mykje større grunnlag. Så eg er heilt einig med Laila Gustavsen: Gratulerer med dagen.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [16:27:02]: Forsvaret er en kompleks organisasjon. Det er alle, tror jeg, veldig enige om. Når vi ser på hva vi får av nye fartøy, fly og nytt materiell på alle nivåer, ser vi også at den kompetansen som kreves, er stadig mer spesialisert. Det er ikke den kompetansen man nødvendigvis får gjennom det gamle utdanningsløpet i Forsvaret.

Så har jeg lyst til å si at når vi i dag debatterer en kompetansereform, er ikke det et uttrykk for at ikke Forsvaret i dag har kompetanse. Forsvaret er faktisk en av de mest kompetanseintensive organisasjonene vi har. I Forsvaret har virkelig livslang læring faktisk en ganske god mening, fordi forholdet mellom å være i jobb og ta etterutdanning er veldig sterkt, har vært det og vil være det i fremtiden.

Da dreier det seg om å kunne klare å rekruttere de beste. Det har vi snakket mye om. Det er jo ikke minst det forslaget om allmenn verneplikt, som det er så stor oppslutning om, viktig for. Det gir jo også Forsvaret et enormt ansvar for hvordan man håndterer det personellet som man får inn, og også for hvordan man forvalter sine ansatte.

Med hensyn til å kjøpe materiell: Det var sagt av representanten Myraune at vi har et av de beste forsvar i verden når det gjelder materiell – det var jeg glad for å høre, for det er en god erkjennelse i Stortinget. Men nettopp det komplekse materialet gjør jo at det faktisk heller ikke er så enkelt å forutse personellet og personellens både struktur og kompetanse fremover. Så det er mange ting i denne kompetansemeldingen vi må jobbe videre med. Det er analyser innenfor flere felt. Når det gjelder befalsordningen, er det ingen som må tro at den nødvendigvis bare er et problem. Avdelingsbefalsordningen har løst mange utfordringer med tanke på at de faktisk blir spesialister.

Så ser jo vi også at noen ganger trenger vi det avdelingsbefalet lenger enn til de er 35 år. Ja, så får mange også fast tilsetning. Det er vi glad for. Men vi må ha en ordning som er mer forutsigbar. Det er et av de områdene vi skal se på videre fremover, og som er viktig for at vi skal ha og tiltrekke oss folk, være attraktive og ivareta folkene våre på en best mulig måte fremover.

Peter Skovholt Gitmark (H) [16:30:11]: Det er mange som misforstår og tror at det bare er oljeformuen som gjør Norge til et rikt land. Det er det ikke. Det er først og fremst høy kvinnelig yrkesdeltakelse som gjør at Norge har mulighet til å ha det velferdsnivået vi har i dag.

Det er derfor en merkedag når vi ender opp med kjønnsnøytralt forsvar, et forsvar hvor menn og kvinner allerede fra starten er likestilt. Vi skal ikke mange år tilbake siden det var diskusjon om sesjonsplikt for begge kjønn. Det har vært et positivt skritt på veien. Skrittet som tas i dag, er mye viktigere. Skrittet som tas i dag, visker vekk den for-

skjellen som historisk har vært mellom menn og kvinner i Forsvaret. Nå åpnes Forsvaret fullt ut for begge kjønn.

Jeg deler oppfatning med alle dem som har sagt at kjernen i et likestilt samfunn, et virkelig likestilt samfunn, handler om like muligheter på alle nivåer – at man ser både menn og kvinner i alle typer stillinger på alle nivåer i hele arbeidsmarkedet.

Det Stortinget i dag kommer til å vedta, gir et ekstra ansvar til Forsvaret. Nå kommer det enda flere motiverte mennesker inn i Forsvaret, og den motivasjonen må ikke skusles bort. Den motivasjonen og den iveren etter å tjene ikke bare Forsvaret, men nasjonen, må vi og Forsvaret ivareta. Det må være en meningsfylt tjeneste som tilbys. Det vil være det sikreste tegnet på at menn og kvinner i lang tid fremover kommer til å ønske seg til Forsvaret, og at det vil være kamp om å få lov til å være i Forsvaret, både som vernepliktig, befal og offiser.

Laila Gustavsen (A) [16:32:31]: Jeg tok ordet fordi representanten Dagrun Eriksen skulle prøve å oppklare hvorfor Kristelig Folkeparti hadde argumentert som de gjorde. Jeg må si at jeg fikk det kanskje ikke helt oppklart.

Representanten Svendsen fra Kristelig Folkeparti brukte bygninger – manglende tilrettelagte bygninger – som ett av argumentene for at Kristelig Folkeparti ville ha en utredning før de kunne ta stilling til prinsippet om kjønnsnøytral verneplikt.

Så fortsatte representanten Dagrun Eriksen med å stille det åpne spørsmålet om dette vil fremme eller hemme likestilling? Samtidig tok representanten Eriksen utgangspunkt i alle problemer og utfordringen vi har rundt manglende likestilling, bl.a. likelønn, og argumenterte med at dagens samfunn ikke er perfekt.

For det første: Det er likelønn i Forsvaret og blant dem som avtjener verneplikt.

For det andre: Forskere viser at noe av det som er selve grunnlaget for manglende likelønn i det norske samfunnet, er at arbeidsmarkedet vårt fortsatt er veldig kjønnsdelt. Det å få flere og en bedre miks i ulike virksomheter i arbeidslivet, er veldig viktig hvis man vil kjempe for likelønn.

Jeg har lyst til å si at jeg tilhører et politisk parti som har tradisjon for ikke å sitte og slå seg til ro med at samfunnet ikke er perfekt. Da styrene var fulle av menn og idretten kun forbeholdt menn, da barnehagene manglet menn, eller da politikken var forbeholdt gutta, da kvoterte vi. Vi har ikke sittet stille i båten. Vi har ikke kjøpt argumentasjonen om at kvinnene ikke trengs fordi arenaen allerede var tatt. Vi har kvotert, vi har endret lover, og vi har jobbet hardt for likestilling – og at likestilling betyr like rettigheter, like muligheter, like plikter og likt ansvar. Det er det denne saken også handler om.

Verneplikt gir kvinner og menn store muligheter. Førstegangstjenesten gir kvinner og menn en veldig viktig og god erfaring, og Forsvaret trenger mangfold. Det trenger folk som behersker flere språk, fra flere kulturer, personer av begge kjønn. I Forsvaret er menneskene den viktigste ressursen, og da gjør vi det eneste riktige, vi vedtar prinsippet om likestilt og kjønnsnøytral verneplikt. Hurra!

Kjell Arvid Svendsen (KrF) [16:35:32]: Ikke for å dra ut debatten, men det er en reell uenighet. Jeg reagerer litt på måten, det har litt med omgangstonen å gjøre – kanskje det er sårene etter åtte år med flertallsregjering. Det gjelder altså ikke å forstå hverandre, det gjelder å misforstå.

Til representanten Gustavsen: Jeg sa det jeg sa om bygninger, men det var faktisk ikke som et motargument. Det var satt inn i en sammenheng og var en forklaring til når en skal se på dette – det er ikke utredet. Det som representanten Eriksen prøvde å si, er faktisk en forklaring på det som forsvarsministeren selv opplyste, at det kan ikke gjennomføres i 2015. Det var faktisk slik det var, det var ikke et hovedargument.

Jeg må også si til representanten Myrli: Hvis han hørte etter våre punkter, er faktisk verneplikt mer enn førstegangstjeneste. Det er vi fullstendig klar over, det ble sagt i mitt innlegg.

Til Eva Kristin Hansen, som også prøvde å gjøre en sak ut av noe som var sagt: Jeg spurte om verneplikten for kvinner egentlig skal være frivillig, eller skal kvinner kunne tvinges til førstegangstjeneste? Det var et spørsmål. Hva ligger i ordet «verneplikt»? Det var et spørsmål. Jeg har heller ikke påstått at alle kvinner skal tvinges inn til førstegangstjeneste – bare så det er opplyst. Det er i alle fall slik det står i mitt manus.

Presidenten: Ingen flere har bedt om ordet til sakene nr. 10 og 11.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Sak nr. 1, redegjørelse av utenriksministeren, forsvarsministeren og utviklingsministeren om utviklingen i Sahel og Norges deltakelse i FN-operasjonen MINUSMA, er vedtatt vedlagt protokollen.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 29 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–11, fra Bente Thorsen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 12, fra Bente Thorsen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre
- forslagene nr. 13 og 14, fra Bente Thorsen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 15 og 16, fra Bente Thorsen på vegne av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 17, fra Bente Thorsen på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 18 og 19, fra Bente Thorsen på vegne av Fremskrittspartiet og Venstre
- forslag nr. 21, fra Elisabeth Aspaker på vegne av Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 20, fra Bente Thorsen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 22–25, fra Dagrund Eriksen på vegne av Kristelig Folkeparti og Venstre

- forslagene nr. 26 og 27, fra Dagrund Eriksen på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 28 og 29, fra Trine Skei Grande på vegne av Venstre

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 28 og 29, fra Venstre.

Forslag nr. 28 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette en forpliktende tidsfrist for når alle skoler og øvrige undervisningsbygg skal være universelt utformet.»

Forslag nr. 29 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en sertifiseringsordning for lærere i samråd med berørte parter i skolesektoren, som skal sees i sammenheng med rett og plikt til kompetanseheving.»

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 97 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.45.04)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 26 og 27, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 26 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram et opplegg for en obligatorisk mentorordning i form av et introduksjonsår for nyutdannede lærere.»

Forslag nr. 27 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene vurdere nærmere en avsluttende sertifisering i tilknytning til en obligatorisk mentorordning i form av et introduksjonsår for nyutdannede lærere.»

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 93 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.45.18)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 22–25, fra Kristelig Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en fireårig opptrappingsplan med sikte på å øke antallet personell i skolehelsetjenesten med 1 000.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette et partssammensatt «regelråd» som skal etterprøve konsekvenser av nye regler og endringer i eksisterende regler i skolesammenheng, med sikte på å redusere byråkrati- et og frigjøre mer tid til lærernes kjernefunksjoner i skolen.»

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette et konkret måltall – 25 pst. – for reduksjon i antall byråkratiseren-

de statlige rundskriv, forskrifter mv. i skolesammenheng.»

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber regjeringen videreføre utdanningsprogram for medier og kommunikasjon som et yrkesfaglig program, eventuelt som et «hybridprogram» basert på et annet løp enn 2+2-modellen.»

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 92 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.45.34)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 20, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag om fra høsten 2014 å innføre én time fysisk aktivitet hver dag for elever i grunnskolen, med en tilsvarende økning av rammetimetallet.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 75 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.45.48)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 21, fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke statens andel til videreutdanning av lærere til 60 pst.»

Votering:

Forslaget fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 73 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.46.02)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 18 og 19, fra Fremskrittspartiet og Venstre.

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for etablering av nasjonale videregående skoler innen realfag.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle nytilsatte lærere reelt omfattes av en veiledningsordning.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Venstre ble med 72 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.46.18)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 17, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en plan for bedre å innlemme formålsparagrafen i alle fag og på alle nivåer i skolen.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 68 mot 28 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.46.34)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 15 og 16, fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at tegnspråk gjøres tilgjengelig som valgfag i ungdomsskolen.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal tverrdepartemental plan for voksnes læring som skal synliggjøre og gi et bedre tilbud av relevant og god etter- og videreutdanning.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 68 mot 29 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.46.57)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 13 og 14, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen erstatte dagens Vg3-tilbud i skole for elever som ikke får tilbud om lærepluss med et 2-årig løp med kombinasjon skole og opplæring i bedrift.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at finansiering av fagskolene tilbakeføres til staten snarest mulig.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 57 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.47.07)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 12, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest legge frem en melding om endringer i grunnskolelærerutdanningen slik at det bl.a. legges mer vekt på praksis og forbedringer relatert til utdanningens innhold, og at det samtidig stadfestes en klar tidsfrist for overgang til en femårig, mastergradsbasert grunnskolelærerutdanning.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre ble med 55 mot 42 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.47.23)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1–11, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette prøveprosjekt i inntil ti kommuner der lærer og skoleleder på den enkelte skole, i samråd med PP-tjenesten, bemyndiges til å ta beslutning om spesialpedagogiske tiltak rettet mot enkeltelever.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest mulig iverksette forpliktende nasjonale rekrutteringsplaner for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i barnehage og grunnopplæring.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ overfor KS og lærerorganisasjonene for å utforme og innføre nye karriereveier for lærere.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke ressursene til rådgivningstjenesten i grunn- og videregående skole, samt sikre at rådgiverne har nødvendig kompetanse.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke praksiselementene i lærerutdanningen.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, i dialog med KS, sikre alle lærere rett og plikt til videreutdanning.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i dialog med KS finne nødvendige grep for å heve statusen ved læreryrket.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag med konkrete tiltak for å øke innslaget av andre yrkesgrupper i skolen.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et særskilt videreutdanningsløft for tilsatte i grunnskolen som mangler undervisningskompetanse.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre rett til påbygging til studiekompetanse for elever med fagbrev og med virkning fra de elevene som starter på yrkesfag Vg1 eller Vg2 skoleåret 2013/2014.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremlegge en helhetlig nasjonal strategi for satsing på kvalitet i høyere utdanning og fagskoleutdanning.»

Votering:

Forslagene fra Høyre, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Venstre ble med 51 mot 47 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.47.41)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen opprette et nasjonalt tilbud om etter- og videreutdanning for PP-tjenesten.

II

Meld. St. 20 (2012–2013) – om På rett vei – kvalitet og mangfold i fellesskolen – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:55 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Knut Arild Hareide og Kjell Ingolf Ropstad om å løfte lærerens stilling i grunn- og videregående skole – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Bente Thorsen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 2, fra Bente Thorsen på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 3 og 4, fra Dagrun Eriksen på vegne av Kristelig Folkeparti

Det votes først over forslagene nr. 3 og 4, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et obligatorisk RLE-fag i grunnskolelærerutdanningen både for 1.–7. trinn og for 5.–10. trinn.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen presisere i fagplanen for faget religion, livssyn og etikk at innholdet knyttet til de fastsatte kompetansemålene i faget skal fordeles med 55 pst. av timetallet til hovedområdet kristendom.»

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 92 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.48.39)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre navnet på faget religion, livssyn og etikk til kristendom, religion, livssyn og etikk.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 70 mot 28 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.48.54)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om formell kompetanse innen faget religion, livssyn og etikk (RLE) for alle lærere som underviser i RLE-faget på alle trinn i grunnskolen.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 52 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.49.10)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:56 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Line Henriette Hjemdal, Kjell Ingolf Ropstad, Kjell Arvid Svendsen og Geir Jørgen Bekkevold om faget religion, livssyn og etikk – vedtas ikke.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 70 stemmer for og 6 stemmer mot innstillingen.

(Voteringsutskrift kl. 16.49.41)

Presidenten: Da er vi i den situasjonen at bare 76 representanter har avgitt stemme. Det betyr at vi ikke har et gyldig stortingsvedtak, for mer enn halvparten av oss må nemlig stemme. Så presidenten må be om at vi tar den voteringen på nytt. Det er altså forventet at seks skal stemme imot, men det er forventet at det er betydelig flere som skal stemme for!

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 92 mot 6 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 16.50.22)

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Bente Thorsen på vegne av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 2, fra Bente Thorsen på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 3, fra Dagrun Eriksen på vegne av Kristelig Folkeparti

Det votes over forslag nr. 3, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle sykehus har en ungdomskoordinator som kan formidle informasjon knyttet til sykehusskolen.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 93 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.50.58)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at fylkeskommunen der helseinstitusjonen ligger, får refundert kostnader knyttet til videregående opplæring i helseinstitusjon.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 70 mot 28 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.51.15)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå strukturen i skoletilbudet på helseinstitusjoner slik at det sikres pedagogisk kompetanse som imøtekommer pasientens behov for opplæring.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 67 mot 29 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.51.33)

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget ber regjeringen bidra til et godt samarbeid mellom helseinstitusjon og institusjonsfylke, og utarbeide en veileder som avklarer ansvarsforholdet når en elev blir innlagt på helseinstitusjon.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:89 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Mette Hanekamhaug, Tord Lien og Bente Thorsen om innføring av tegnspråk som valgfag i ungdomsskolen – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:90 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Kjell Ingolf Ropstad og Øyvind Håbrekke om et verdiløft i skolen – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:100 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Tord Lien, Mette Hanekamhaug og Bente Thorsen om opprettelse av realfagsgymnas – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag, og det er

- forslag nr. 1, fra Bente Thorsen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre
- forslag nr. 2, fra Dagrun Eriksen på vegne av Kristelig Folkeparti.

Det voteres først over forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om en forpliktende opptrappingsplan for de kommunale kulturskolene.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 93 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.53.08)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:104 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Håbrekke, Dagrun Eriksen, Ingunn E. Ulfsten og Geir Jørgen Bekkevold om å fjerne køene til de kommunale kulturskolene – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre, som lyder:

«Dokument 8:104 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Håbrekke, Dagrun Eriksen, Ingunn E. Ulfsten og Geir Jørgen Bekkevold om å fjerne køene til de kommunale kulturskolene – vedlegges protokollen.»

Presidenten antar at Kristelig Folkeparti subsidiært vil støtte forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre ble innstillingen bifalt med 51 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.53.53)

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Under debatten er det satt fram ett forslag, fra Sverre Myrli på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, som lyder:

«I

I lov 2. juli 2004 nr. 59 om personell i Forsvaret gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov 2. juli 2004 nr. 59 om forsvarspersonell (forsvarspersonelloven)

§ 3 syvende ledd skal lyde:

Med forsvarspersonell menes militært personell og sivilt tilsatt personell i Forsvarsdepartementet og underliggende etater.

§ 3 nåværende syvende ledd blir nytt åttende ledd.

Kapittel II overskriften skal lyde:

Kapittel II. Forvaltningsbestemmelser

§ 4 fjerde ledd skal lyde:

Departementet har instruksjons- og organisasjonsmyndighet og kan utforme nødvendige tilpasninger og regelverk innenfor hovedlinjene av befalsordningen.

§ 4 nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

Ny § 4 a skal lyde:

§ 4 a Forsvarspersonellets adgang til å ta oppdrag utenfor forsvarssektoren

Forsvarspersonell plikter å utvise særlig aktsomhet med å påta seg oppdrag utenfor forsvarssektoren.

Forsvarspersonell plikter av eget tiltak å gi opplysninger til hovedarbeidsgiver om lønnede og ulønnede oppdrag utenfor forsvarssektoren som er nært beslektet med arbeidet vedkommende utfører hos hovedarbeidsgiver.

Det skal gis opplysning om aktivitetens art, oppdragsgiver og omfanget av forsvarspersonellets oppdrag utenfor forsvarssektoren.

Forsvarsdepartementet kan for enkelte stillinger og avdelinger innføre særskilt krav om samtykke fra arbeidsgiver for at forsvarspersonell skal kunne ta lønnede og ulønnede oppdrag utenfor forsvarssektoren.

Denne bestemmelsen begrenser ikke arbeidstakers plikt til å opplyse om oppdrag som følger av avtale eller andre rettsregler.»

Det voteres over forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble bifalt med 52 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.54.23)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i forsvarspersonelloven

I

I lov 2. juli 2004 nr. 59 om personell i Forsvaret gjøres følgende endringer:

§ 7 første ledd skal lyde:

Yrkesbefal og avdelingsbefal plikter å la seg disponere til stilling i Norge og i utlandet i samsvar med Forsvarets behov. Disponering fra stilling kan skje når dette åpenbart er påkrevd av helsemessige, sikkerhetsmessige eller særskilte grunner. Disponering fra stilling av slike særskilte grunner kan ikke skje hvor grunnlaget for disponeringen faller inn under tjenestemannsloven §§ 15 og 16 eller lov 20. mai 1988 nr. 32 om militær disiplinærmyndighet § 1.

§ 7 annet ledd skal lyde:

For tjenestegjøring i internasjonale operasjoner gjelder bestemmelsene i kapittel III.

§ 7 nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

§ 10 annet ledd skal lyde:

Tilsatt militært personell og vernepliktige skal heller ikke møte til tjeneste påvirket av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel. Som påvirket av alkohol regnes en person som har alkoholkonsentrasjon i blodet som er større enn 0,2 promille, eller en alkoholmengde i kroppen som kan føre til en så stor alkoholkonsentrasjon i blodet, eller større alkoholkonsentrasjon i utåndingsluften enn 0,1 milligram per liter luft.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 11

Komiteen hadde innstilt:

I

Kjønnsnøytral verneplikt innføres i Norge. Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til nødvendige lovendringer snarest mulig, slik at kjønnsnøytral verneplikt kan innføres.

Presidenten: Presidenten antar her at Kristelig Folkeparti ønsker å stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling I ble bifalt med 90 mot 5 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 16.55.06)

Videre var innstilt:

II

Meld. St. 14 (2012–2013) – om Kompetanse for en ny tid – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling II ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 12 [16:55:22]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.56.
